

Še mnogo let!

Član sveta federacije Ivan Maček-Matiija je minuli teden obhajal svojo šestdesetletnico. Ob tej priložnosti ga je predsednik republike Josip Broz-Tito odlikoval z redom junaka socialističnega dela, ki mu ga je v njegovem imenu izročil predsednik skupščine SRS Sergej Kraigher, čestitali pa so mu številni tovariši in soborci, med njimi tudi član sveta federacije Edvard Kardelj.

Življenjski jubilej Ivana Mačka-Matiije nas je spomnil na bogato življenje tega revolucionarja in borca, ki je v stari Jugoslaviji okusil preganjanja, zapore in temnice. Kot revolucionar z nezlomljivo voljo je leta 1937 na ustanovnem kongresu komunistične partije Slovenije postal član njenega centralnega komiteja. Leta 1938 je bil obsojen na štiri leta robije. Sremska Mitrovica, kamor so ga odgnali, da bi odslužil kazni, ni zlomila njegovega duha in volje, temveč je pomenila zanj — kakor za mnoge druge tovariše — visoko revolucionarno šolo. Kakšni so bili ljudje, ki jih je v zaporih vzgajala partija, nam pove dejstvo, da je leta 1941, po okupaciji, skupina 31 zapornikov v najtežavnejših okoliščinah pobegnila iz temnic, in sicer skozi rov, ki so si ga izkopali pod debelimi zidovi, na prostost! Organizator tega pobege je bil Ivan Maček-Matiija, ki je pobegle jetnike odpeljal na Fruško goro k partizanom.

Narodnoosvobodilni boj je bil za tovariša Matijo samo nadaljevanje njegove dotedanje revolucionarne dejavnosti. Iz vrhovnega štaba partizanskih odredov Jugoslavije ga je marca 1942 vodila pot v Slovenijo, kjer je postal komisar glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet, oktobra istega leta pa komandant, znan pod imenom Jernej Posavec.

Tovariš Ivan Maček-Matiija ima neprecenljive zasluge za organizacijo in rast slovenske narodnoosvobodilne vojske ter kadrov revolucije, po osvoboditvi pa za obnovo porušene domovine in zgraditev temeljev njenega gospodarstva.

Člani naše organizacije pa so mu dolžni še posebno zahvalo kot dolgoletnemu predsedniku Zveze borcev, ki je posvetil mnogo dragocenega časa za urejanje problemov te organizacije in njenih članov. Zato mu ob življenjskem jubileju ključemo v njihovem imenu iz dna srca: še mnogo srečnih let!

GLAVNI UREDNIK
FRANCE SUSTERSIČ

ODGOVORNI UREDNIK
CRTOMIR SINKOVEC

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

S SEJE ZVEZNEGA ODBORA ZZB NOV JUGOSLAVIJE

O PRIPRAVAH ZA PROSLAVO NA TJENTIŠTU IN ZA VI. SKUPŠČINO

Pred kratkim je bila v Beogradu 16. seja predsedstva ZZB NOV, ki jo je vodil predsednik Djuro Pucar. Na njej so se pogovorili o proslavi 25-letnice bitke na Sutjeski in o pripravah na VI. redno skupščino ZZB NOV Jugoslavije.

Člani predsedstva so na seji zvedeli, da priprave za proslavo na Sutjeski normalno potekajo. V sodelovanju z Državnim sekretariatom za narodno obrambo je že vse pripravljeno za prenočišča in prehrano udeležencev proslave. S predstavniki tiska, radia in televizije so že

imeli prvi sestanek. Odbor je v stalnem stiku s predstavniki SZDL, Zveze mladine, Vojnogodovinskih inštitutov in z družbeno-političnimi organizacijami, ki bodo sodelovale na proslavi.

V razpravi so člani predsedstva naglašali, da noben ude-

ležec bitke na Sutjeski ne bi smel manjkati na proslavi na Tjentištu. Menili so, da bi morale vse delovne organizacije in občinske skupščine pomagati, da bi omogočili prisostvovati proslavi prav vsem udeležencem te slavne bitke. Pobudo za vse to pa naj bi dali republiški,

pokrajinski in občinski odbori ZZB NOV.

Razpravljali so tudi o VI. skupščini Zveze združenj borcev NOV Jugoslavije in se pogovorili o tem, kje in kdaj naj bo skupščina in kakšen naj bo njen dnevni red. Ker so dosedanja kongresi bili v Beogradu, Ljubljani in Sarajevu, ostane za VI. skupščino edina izbira med Zagrebom in Skopjem. Sklenili so, da bo skupščina jeseni leta 1969, a kraj bodo določili pozneje. Republiške skupščine bodo nekatere že jeseni, druge pa v začetku leta 1969.

Še pred koncem letošnjega leta bodo prejeli republiški odbori načrt novega statuta, ki ga pripravlja posebna komisija. O tem načrtu bodo razpravljali tudi na republiških skupščinah.

Potem ko so odobrili poročilo delegacije ZZB NOV Jugoslavije, ki je obiskala Indijo, Pakistan in ZAR, so spopelnili komisijo rezervnih oficirjev in podoficirjev pri zveznem odboru ZZB NOV. Iz SR Slovenije sta v to komisijo izvoljena Daniel Lepin in Slavko Korba.

Razpravljali so o predlaganih spremembah

Na seji komisije vojaških invalidov republiškega odbora ZZB NOV Slovenije, ki je bila 28. maja, so pretrgli predloge občinskih odborov ZZB k načrtu republiškega zakona o vojaških vojnih invalidih. Teh predlogov je bilo precej, saj so prispeli skoraj iz vseh občin, toda večina le-teh se je nanašala na invalidski dodatek. Mnogi med njimi so imeli tudi enako vsebino.

Vse te predloge je komisija uredila in jih skupno s svojimi predlagala republiškem sekretariatu za zdravstvo in socialno varstvo, da jih vnese v načrt.

Podoba je, da bo izvršni svet SRS, ki bo o načrtu zakona razpravljal že v začetku junija, le-tega kmalu predložil republiški skupščini v razpravo in potrditev. Zato bo republiški zakon o vojaških vojnih invalidih sprejet že pred koncem junija.

seben odbor skupščine SR Slovenije. V spomin na ta dogodek bo imela skupščina SR Slovenije svečano sejo, kateri bodo prisostvovali tudi preživeli poslanci kočevskega zbora. Proslava II. zasedanja AVNOJ pa bo v Jajcu. Priprave za proslavo vodi poseben odbor zvezne skupščine. Na svečani seji bodo delegacije vseh republik in vsi preživeli poslanci II. zasedanja AVNOJ.

25. obletnico zgodovinske bitke na Sutjeski bomo proslavljali z obiskom teh krajev.

Letos je minilo 25 let od ustanovitve Slovenske protifašistične ženske zveze. Sekretariat konference za družbeno aktivnost žensk Slovenije je sprejel predlog, da bi ob tej obletnici podali prikaz dosežkov s področja družbenega uveljavljanja žensk. Pripravili bodo predlog programa, ki naj bi vseboval družbeno vlogo žensk, perspektivo šolanja ženske mladine, zaposlovanje žensk in vlogo žol in predšolskih ustanov pri razbremenjevanju družine.

Letos poteka 50 let od znanih borb za severno mejo Slovenije. Sekcija borcev za severno mejo pri Zvezi združenj borcev NOV Slovenije je dala pobudo za proslavitev teh dogodkov. Pri občinski konferenci SZDL Maribor so imenovali poseben pripravljalni odbor, ki je že sprejel program proslave. Vanj je vključena tudi slavnostna skupščina republiškega odbora borcev za severno mejo v Ljubljani ter večje politično zborovanje, ki bo v Mariboru novembra letos.

V občini Ljutomer se pripravljajo na praznovanje 100-letnice prvega slovenskega tabora. Pripravljali odbor Občinske konference SZDL Ljutomer je že sestavil ustrezen program. Imeli bodo razstave, znanstveni simpozij, dramske in druge prireditve, praznovanje pa bodo zaključili oktobra z slavnostnim zborovanjem v Ljutomeru.

Leta 1973 bo minilo 400 let od velikega kmečkega upora, ki ga je vodil Matija Gubec. Na pobudo občinske konference SZDL Spodnja Stubica so se za to proslavo pričeli pripravljati že letos. Republiška konferenca Hrvatske je imenovala poseben pripravljalni odbor, v katerega so vključeni tudi predstavniki vseh socialističnih republik. Zaradi pomembnosti teh zgodovinskih dogodkov predvsem za Hrvatsko in Slovenijo se bosta obe konferenci SZDL še podrobneje dogovorili o pripravah na praznovanje.

Letos bomo posvetili večjo pozornost tudi 150. obletnici smrti Karla Marxa in 50. obletnici smrti pisatelja Ivana Cankarja. Za obletnico smrti Karla Marxa bo svečanost priredila visoka šola za politične vede v Ljubljani. Proslava obletnice smrti Ivana Cankarja bo imela vseslovenski značaj. Izvršni odbor republiške konference SZDL Slovenije bo za to proslavljanje imenoval poseben odbor.

Tem proslavam se bodo z ostalimi družbenimi dejavniki priključile vse občinske konference SZDL v Sloveniji, ZZB NOV, konference za družbeno aktivnost žensk in vse ostale družbeno politične organizacije in državljani SRS.

B. BLENKUS

RESOLUCIJA

Fronti narodne osvoboditve Južnega Vietnama

Republiški koordinacijski odbor Slovenije za pomoč žrtvam imperialistične agresije, ki je na seji dne 29. 5. 1968 sprejel sklepe o pospešenem zbiranju in o novih oblikah pomoči za vietnamsko ljudstvo, ki se že nad dvajset let bori za svojo svobodo in neodvisnost, izraža občudovanje nad herojstvom vietnamskega naroda v borbi s podivjanim okupatorjem.

Nihče ne more bolje razumeti vaše odločne borbe ob jugoslovanskih narodov, ki so se štiri leta borili na življenje in smrt s fašističnim okupatorjem za svojo svobodo in neodvisnost.

Podpiramo vaš pravični boj do končne zmage nad okupatorjem in njegovimi hlapci in smo solidarni s FNO Južnega Vietnama, ki hoče na najširši platformi organizirati demokratično oblast brez tujega vmešavanja v neodvisnem Južnem Vietnamu.

REPUBLIŠKI KOORDINACIJSKI ODBOR SLOVENIJE

Podobno resolucijo je odbor poslal tudi delegaciji Severnega Vietnama na pogajanjih v Parizu.

BESEDE IN DEJANJA

● Dogajajo se čudne stvari...

V zadnjem času se v posameznih kolektivih in dejavnostih dogajajo čudne stvari. Vsako, tudi najmanjše nezadovoljstvo se izraža s prekinitvijo dela, protestom ali ignoriranjem posameznikov. Družbeno koristnih akcij in pogovov. Tako razpoloženje nedvomno sili slehernega h globlji analizi in iskanju vzrokov. To je tudi logično. Zakaj, če se dogajajo pojavi, kot smo jih zgoraj navedli, pomeni kajpada nekaj v takih kolektivih ali področjih ni v redu. Zato je treba vzroke iskati in proučevati.

Komunist — 24. V. 1968

● Problemi, ki se postavljajo pred voditelje

Samoupravljanje, ki smo z njim začeli pred osemnajstimi leti, čeravno ta sistem še zmerom ni dovršen, postaja zdaj že

dalje bolj privlačno tudi v drugih državah. To nas še bolj zavezuje, da se hitreje izpopolnjujemo družbeno samoupravljanje kot doslej. Sprva smo hitro našli pot, nato pa je prišlo do delnega zastaja in zdaj bolj ali manj stopicamo na mestu.

Menim, da moramo glede tega napraviti močan preokret se pravi, da moramo hitreje napredovati, kar zadeva razvoj samoupravljanja. Prav tako moramo hitreje reševati vprašanja mladine in zadovoljevati njeno potrebo, še zlasti pa moramo skrbeti, da se bo mladina vključevala v naše družbeno življenje z vso svojo odgovornostjo. Dolžni smo hitreje reševati vprašanje nezaposlenosti; to lahko storimo. Vse to so problemi, ki se v vsej svojosti težji postavljajo pred nas, voditelje.

Tito ob sprejemu štafete mladosti

● Pohlep, grabež, oderušstvo...

Komunisti so dolžni odločno nastopiti zoper privilegirane osebe, ki dohodke nekaterih posameznikov in skupin v delovnih organizacijah, ki o tem sklepajo v zaprtim krogu, izven samoupravnih organov, se sklicujejo na dogovore z višjimi organi in podobno. Enako velja tudi za razne dodatne zaposlitve, ko posamezniki, nenejda skoraj že naviloma, postavljajo analize, načrte in opravljajo druga podobna dela za svojo delovno organizacijo, toda za poseben honorar, čeprav v rednem

delovnem času. Spet drugi pa si izboljšujejo svoj materialni položaj s prikritim zvišanjem osebnih dohodkov na ta način, da si dajo plačati dnevnice in honorarje za neopravičljiva potovanja in delo. Mnogo se, dalje, primeri, ko nekateri neupravičeno bogastvo s tem, da oddajajo za visoko najemnino stanovanj, ali letovsko hiško, najraje za devize, ne da bi za to plačevali davke. Prav tako pa je treba odločno stopiti na prste tistim, ki postajajo nekakšne »privatne banke« in nudijo nekajmesečna posojila ter pri tem pobirajo oderuške obresti.

S seje izvršnega komiteja CK ZKS — Delo — 28.V. 1968

● Odškodnina žrtvam nacizma

»O poravnavi škode žrtvam nacizma se pravzaprav nismo pogajali. V prejšnjih letih smo izmenjali note, vendar je za problem ostal neresen. Prepričani smo, da se bo po ponovni vzpostavitvi diplomatskih odnosov tudi ta problem kot toliko drugih pokazal v drugačni luči in da bodo nastale ugodnejše možnosti za reševanje.«

Nikežić je pristavil, da ima ta problem v Jugoslaviji ne le go-spodarski, temveč tudi politični značaj. Prav tako pomemben pa je tudi za odnose med državama. To je vsekakor zelo važen problem.

Iz odgovorov Marka Nikežića dopisniku »Süddeutsche Zeitung«

Obiskal nas je N. Ceausescu. — Romunska državno-partijska delegacija pod vodstvom generalnega sekretarja KP Romunije in predsednika državnega sveta Nicolaea Ceausescuja je končala svoj 6-dnevni obisk v SFRJ. Romunski gostje so obiskali tudi Slovenijo in si med drugim ogledali več gospodarskih organizacij. Uradni pogovori so izvenili v še tesnejšem sodelovanju med obema državama.

Gospodarstvo SFRJ v prvem četrtletju. — Na skupni seji zveznega in gospodarskega zbora je predsednik ZIS Mika Spiljak prebral poročilo o gospodarskih gibanjih v prvih 4 mesecih letos in o predlogih najnovejših gospodarskih ukrepov, s katerimi naj bi poživili gospodarsko rast. Po mnenju tovariša Spiljaka gospodarska gibanja v tem času niso bila povsem zadovoljiva.

Stewart nas bo obiskal. — 5. junija bo prispel na uradni obisk v SFRJ britanski zunanji minister Michael Stewart. Pred obiskom je na tiskovni konferenci v Londonu dejal: »Na splošno so naši bilateralni odnosi dobri. Še posebno me veseli, ker so minul mesec v Beogradu med obiskom lorda Browna podpisali angleško-jugoslovanski sporazum o znanstveno-tehničnem sodelovanju.«

Terorist po naročilu emigrantov. — Pred nekaj dnevi je na beograjski železniški postaji močna eksplozija ranila več ljudi in povzročila precejšnjo materialno škodo. Državna varnostna služba je že odkrila storilca. Ivan Jelić, doma iz Omanska pri Dobroju, je podtaknil razstrelivo ob vhodu v garderebo na beograjski postaji. V sporočilu je navedeno, da ga je k temu nagovorila neka emigrantska teroristična skupina v ZRN.

Plenum CK ZK Srbije. — Na plenarni seji CK ZK Srbije so sprejeli dokument o uresničevanju politike enakopravnosti v Srbiji, nadalje sklep o začasnem zamrzovanju osebnih dohodkov funkcionarjev ZK Srbije in osnutka resolucij o nadaljnjem razvoju političnega sistema in o družbeno-političnih odnosih na vasi. CK je odločno obsodil klevete na naslov komunistov v Kosmetu.

DOGODKI TEDNA

Dr. Vratuša izročil deklaracijo U Tantu. — V imenu 11 držav, članic upravnega sveta OZN za Jugozahodno Afriko, je jugoslovanski veleposlanik dr. Anton Vratuša poslal predsedniku generalne skupščine in generalnemu sekretarju OZN deklaracijo, ki odločno obsodja namero Južnoafriške republike, da razkosa ozemlje Jugozahodne Afrike. Slednja je že delno razkosana na podlagi rasno-plemenske pripadnosti.

V pričakovanju parlamentarnih volitev. — Medtem ko smo vsak hip pričakovali izbruh državljanske vojne v Franciji, se je položaj tamkaj izboljšal. Za 23. junij so razpisane parlamentarne volitve in premier Pompidou je že predstavil svojo novo vlado. Francosko gospodarstvo je še vedno paralizirano. Milijoni delavcev še vedno stavkajo. Vlada se pogaja s predstavniki sindikalnih central.

Dunaj: zahteve po reformi univerze. — Dunajski študenti zahtevajo popolno avtonomijo univerze, temeljito reformo študijske in pravice sodelovanja pri univerzitetnem programu. Levičarski študenti so razobesili na poslopju univerze rdečo zastavo. Prišlo je tudi do demonstracij, potem ko je predstavnik nemške zveze socialističnih študentov predaval o svetovni revoluciji in kontrarevoluciji.

ZRN: izredni zakon sprejet. — Kljub množičnim demonstracijam študentov in delavcev ter stankam je zahodnonemški Bundestag sprejel načrt zakona o izrednem stanju, ki daje vladi izredna pooblastila v primeru vojne in krize. V razpravi je zahodnonemski zunanji minister Brandt zavrnil obtožbe Sovjetske zveze, da zakon ogroža mir v Evropi.

Plenum KP Čehoslovaške. — V Pragi je zasedal CK KP Čehoslovaške. Razprava se razvija predvsem o sedanjem političnem položaju v državi, posebej o partiji in o nalogah partije v nadaljnjem procesu obnove in demokratizacije. Prvi sekretar CK KPČ Dubček je opozoril na nevarnost protikomunističnih in konservativnih sil. Plenum je sprejel več dokumentov.

Enote varšavskega pakta v ČSSR. — V Čehoslovaško so prispale enote varšavskega pakta. To je med ljudmi sprožilo različna uganjanja in govorice. Zato je čehoslovaški obrambni minister Dzur dal širše pojasnilo. Dejal je, da gre za običajne štabne vaje, ki so bile prej že v vseh drugih državah varšavskega pakta, zdaj pa je na vrsti Čehoslovaška.

Grčija: odpušteni sodniki. — Grški vojaški režim je obtožil 30 sodnikov, da »nedostojno« opravljajo svoje funkcije. V sklepu o odpustitvi je rečeno, da so pri opravljanju svojih funkcij pokazali pristranost do določenih političnih strank. Po mišljenju opazovalcev gre za obračunavanje režima z ljudmi, ki niso hoteli biti služabniki režima in delati v nasprotju s kodeksom pravosodja.

Šesti sestanek Hanoi-Washington. — Mirovna pogajanja med DR Vietnam in ZDA se ne premaknejo nikamor. Ameriški predstavnik Harrmina je dal razumeti, da ZDA ne morejo priznati DR Vietnam pravico, da bi njena vlada govorila v imenu celotnega Vietnama. Šef vietnamske delegacije je odrekel saigonski vladi, da je resnični predstavnik prebivalstva Južnega Vietnama.

McCarthy premagal Kennedyja. — Senator McCarthy je preprčiljivo premagal Roberta Kennedyja na predhodnih volitvah predsedniškega kandidata v zvezni državi Oregon. Prvi je dobil 45 odstotkov glasov, Robert Kennedy 39, predsednik Johnson 13, podpredsednik Humphrey pa 4 odstotke. To je prva zmaga McCarthyja nad Robertom Kennedyjem na dosedanjih predhodnih volitvah v treh zveznih državah.

Ameriška podmornica izginila. — Ko se je vračala s Sredozemlja s pomorskih manevrov VI. flote v svoje oporišče v Norfolku v Virginiji, je ameriška podmornica na atomski pogon »Scorpion« skrivnostno izginila. Zadnje njeno sporočilo so prejeli, ko je bila blizu Azorov. Januarja letos sta na Sredozemlju podobno izginili tudi izraelska in francoska podmornica.

OGLEDALO NAŠEGA ŽIVLJENJA IN DELA

Radi bi dokončno uredili stanovanjsko vprašanje

Na Jesenicah je v teku akcija, da se enkrat za vselej zbrise z dnevnega reda stanovanjski problem borcev. Sicer so na Jesenicah že doslej posvečali temu vprašanju posebno pozornost. Samo železnica je v zadnjih osmih letih dodelila 400 stanovanj borcem. Na Plavžu pa je bil zgrajen 20-stanovanjski stolpič za borce, ki ga je investirala občina. Iz občinskega stanovanjskega sklada je lani dobilo osem borcev stanovanja. Tudi železnica je lani dodelila 40 borcem nova stanovanja.

Nekateri borci problem stanovanja rešujejo z zasebno gradnjo. Lani je železnica dala 15 posilcem kredit v skupnem znesku 10.400.000 S-din, iz stanovanjskega sklada pri društvu lo 13 borcev.

upokojeincev pa je kredit dobil Kljub vsej tej prizadevnosti pa si še vedno nismo na jasnem, koliko je pravzaprav rešenih zadev borcev in kakšne so njihove potrebe in želje. Ni znano, kdo želi posojilo in kdo stanovanje. Zato je občinski odbor ZZZ NOV Jesenice v sodelovanju z občinsko skupščino, stanovanjskim podjetjem, železarno in drugimi činitelji

sprožil akcijo za usklajitev reševanja tega problema. Gre namreč za to, da se ugotovijo natančno potrebe borcev in pride do natančne evidence, kje in kdaj je kdo vložil prošnjo za stanovanje ali posojilo. Nekateri borci imajo namreč prošnje vložene pri podjetjih, kjer so zaposleni, in pri občinski skupščini oziroma občinskem odboru ZZZ NOV. Treba bo tudi ugotoviti, komu smo to vprašanje v preteklosti že rešili. Znani so primeri, da so nekateri borci po vojni že dobili stanovanja, ki pa so jih kasneje odstopili svojim otrokom, ko so le-ti odrasli. Zato

naj vsi borci jeseniške občine, ki prošnjo za stanovanja ali posojilo, takoj pošljejo nove prošnje oziroma podatke, kdaj in komu so že vložili prošnjo, na občinski odbor ZZZ NOV.

V kratkem bo na Jesenicah dograjen blok s 35 stanovanjskimi enotami. Da bi lahko pravilno delili stanovanja ali pa menjali večja in manjša stanovanja med borci glede na potrebe in družinske člane, naj borci ne zamudijo roka za vložitev nove prošnje. Občinski odbor ZZZ NOV je sklenil, da bo upošteval vse prošnje, ki bodo prispele do konca maja letos.

Jože Vidic

Program dela ZB Dobravice

Na svoji letni skupščini je združenje borcev NOV Dobravice sklenilo ob 40. obletnici gasilskega društva odkriti na Gasilskem domu spominsko ploščo vsem padlim in drugim žrtvam fašizma iz Gornje in Dolenje Dobravice, Giršičev in Krivoglavice. Največ žrtev fašizma je bilo iz vrst gasilcev. Sklenili so tudi, da bodo zbrali vse tovariše, ki so v letih 1944 in 1945 obiskovali oficerško šolo v vasi Giršiči; omenjeni tovariši naj odboru pošljejo svoje naslove. Avgusta letos bo na Krivoglavici pri gasilskem domu proslava.

J. M.

Z občinske skupščine v Kopru

Dne 10. maja so v Kopru imeli občinsko skupščino ZZZ, ki se je je udeležilo nad 90 delegatov. Ti so zastopali 42 združenj borcev, invalidov in rezervnih oficirjev ter podoficirjev. Razen teh so se skupščine udeležili tudi predstavniki oblasti in drugih družbenopolitičnih organizacij. Med njimi je bilo zastopstvo borčevske organizacije iz Trsta.

Delegati so pravočasno prejeli 48 strani obsegaajoče poročilo o delu ZZZ v zadnjih dveh letih. Iz njega lahko ugotovimo, da je ZZZ dobro delala. Poleg urejanja zadev borcev je odbor delal za postavitev spomenikov, urejanje grobov, pri pripravi za pisanje kronik, strokovnem izpopolnjevanju rezervnih oficirjev in podoficirjev, izvedbi invalidskega tedna itd.

Posebna skrb občinskega odbora ZZZ in skupščine občine

Koper je veljala v minulem razdobju urejanju stanovanjskih razmer borcev, ki niso več zaposleni. Za borce — kmete so našli precejšnjo vsoto za popravila hiš.

Skupščina je izglasovala, naj bi datum 9. september 1943, ki velja za mejnega drugega, na Primorskem in v Istri predstavili na 29. november 1943. Tako so sklenili tudi drugi občinski odbori in predlagali ta datum. Pri urejanju priznanja delovne dobe naj bi upoštevali merila, ki so jih pred kratkim dobili

zavodi za socialno zavarovanje. Naši ljudje so se namreč vključevali v NOB pod zelo različnimi okoliščinami, kar pomeni, da je zadevo vsakogar potrebno urejati bolj življenjsko, upoštevaje vse okoliščine in prispevek posameznika.

Razen tega je skupščina tudi sklenila, da je v prihodnjem razdobju potrebno okrepiti razvijanje revolucionarnih tradicij med mladino in povečati prizadevanje okoli obrambe vzgoje.

Albert Klun

Dragatuš je slavil svoj praznik

Prebivalci Dragatuša in okoliških vasi v Beli krajini že vrsto let praznujejo 5. maj kot svoj krajevni praznik. Ta dan jih spominja na dva, v naši zgodovini pomembna dogodka. Prvi je 5. maj 1935, ko je ob takratnih volitvah tedanjemu režimu zvesta volilna komisija razveljavila 264 glasov od 388 oddanih glasov za opozicijsko stranko. Po objavi rezultatov so že na dan volitev prebivalci tega kraja povedali, da s postopkom komisije niso zadovoljni in da je to prevara. Zaradi odločnega postopka in demonstracij je orožništvo naslednji dan aretiralo 7 moških, ki so jih nameravali odpeljati v koncentracijska taborišča. Pred šolskim poslopjem in v središču Dragatuša se je zbralo nekaj nad 1500 prebivalcev, ki so zahtevali izpušitev aretirancev. V spopadu z žandarmerijo je takrat izgubljen življenje 55-letni kmet Miha Gorše iz Sel pri Tanči gorji. V spopadu je bila 1 oseba

ranjena. Na odločno in hrabro zahtevo prebivalcev tega okoliša so bili aretiranci izpuščeni.

Drugi dogodek pa predstavlja 5. maj 1944, ko je takrat mirna belokranjska vas v popoldanskih urah v kratkem času postala ruševina. Bombardirala so jo nemška in ostala sovražna letala s pretezo, da se v njej skrivajo enote Glavnega štaba narodnoosvobodilne vojske in partizanskih odredov Slovenije. Ker pa so se pred nekaj tedni te enote res premestile, je utrpelo škodo le prebivalstvo.

Kakor vsa leta nazaj, so tudi letos ta praznik svečano proslavili z več prireditvami, ki se jih je udeležilo večje število prebivalcev in med njimi je bil tudi znani pisatelj France Bevk. Ob tej priložnosti so podelili 74 učencem tamkajšnje osemletke Zupančičeve bralne značke.

Viktor Dragoš

V Ribnici pripravljajo proslavo zmage v Jelenovem žlebu

Občinski odbor ZZZ NOV in občinska skupščina v Ribnici sta v sodelovanju z ostalimi družbenopolitičnimi organizacijami odločila, da bo osrednja proslava v počastitev 25-letnice partizanske zmage v Jelenovem žlebu z dne 26. marca 1943, letos ob dnevu vstaje slovenskega ljudstva 22. julija. Marca so namreč vremenske razmere onemogočile večje prireditve. Po dosedaj predvidenem programu si organizatorji prizadevajo, da bi bila ta proslava ena izmed največjih v tem predelu in zato bodo poskrbeli, da bi si je udeležilo čimvečje število

nekdanjih borcev, aktivistov in ostalih prebivalcev.

Proslava bo po vsej verjetnosti za vsakega obiskovalca posebno življete, kajti organizatorji proslave bodo skušali prikazati, kako se je izbojevala ena izmed največjih in najbolj partizanskih zmag v takratnem obdobju, ko so izgubili življenje 104 sovražniški vojniki in njegovi sodelavci, ranjena pa sta bila 102 vojakov; zaplenjena je bila večja količina raznega materiala. Izgube partizanskih enot pa so znašale 4 mrtve in nekaj ranjenih.

V. Dragoš

AVTOELEKTRO TOLMIN

nagrajuje kupce svojih vžigalnih svečk Informacije dobite v vseh prodajalnah avtomateriala

Poizvedujemo

Prosim tovariše Slokarja iz Cerknice in Ulice ter Udovca, s katerimi sem bil v letih 1942 in 1943 v El Alameinu — Tunisija, naj mi pošljejo naslove. Skupaj smo bili pri bivših sardinskih grenadirjih, v 4. bataljonu. Slokar je bil »caporale maggiore«.

Ivan Melinc, Livek 29, p. Kobarič

C. ZUPANC

Rajakowitsch, Levstik in ...

Dolg uvod bi bil nepotreben. Vsi vemo, da so se po končani vojni mnogi, ki so imeli krave roke, srečno umaknili čez mejo in da so jim zavezniki zaradi političnih okoliščin priznali status političnih begunccev. Tako so našli v zahodnih državah varno zatočišče celo mnogi izmed tistih, ki so zagrešili hudodelstva, imenovana vojni zločini. Prav tako so se srečno »izmuzli« mnogi nacistični krvniki, od katerih so nekateri »odsedeli« nekaj let, drugi pa sploh nič.

Od konca vojne pa je minilo že 23 let ...

Nekateri begunci so se v tujini na tak ali drugačen način »znašli«. Nekateri so že med vojno zbirali dragocenosti in jih spravljali na varno, drugi so obogateli s pomočjo dela za kako tujo obveščevalno službo, tretji so se izkazali s špekulacijami, ki so se je naučili že kar med vojno, ko so kot okupatorji hlapci imeli zanjo obilo priložnosti.

In so začeli prihajati k nam. Najprej tisti, ki jim ni bilo kaj posebnega očitati, ali ki se za njihova dela ni preveč natančno vedelo. Ko se je med begunci razvedelo, da so te prve lastovke srečno prišle nazaj, so začeli prihajati »težje ribe«. Naj začnemo z Rozmanom, čeprav tudi on ni bil prvi. Rozmana je poznalo preveč ljudi, da bi se mogli izmuzniti. Bil je obsojen.

Nato se je pojavil Rajakowitsch, ki smo ga spustili kot butalski policaj tolovaja Cefizla ...

V Dalmaciji se je ne samo enkrat pripeljal Josu Crljenko-Tukec iz Vodice pri Šibeniku, ki niti ni zanikal, da je pobijal naše ljudi kot italijanski prikladenik. Družil se je celo z nekaterimi funkcionarji. Ko pa novinar Škanata posname o njem film, ga eden izmed teh funkcionarjev celo toži ...

Pri nas pa se je pojavil znani Vinko Levstik, zdaj hotelir v Rimu, med vojno pa domobranski podoficir, doma iz Hudega konca, občina Ribnica. Kako je prišel k nam, ali z rednim potnim listom ali ilegalno, ne vemo in morda še dolgo ne bomo vedeli.

Levstik se je pojavil pri Sv. Gregorju nad Ribnico jeseni 1966, ko je prišel v gostilno in dajal za pijačo. Pripeljal ga je »mercedes« z rdečo tablico, izjavil je, da ga je pripeljal »minister«. O tem je prvi pisal novinar Lojze Jakopič v »Nedeljskem dnevniku« — šele pred kratkim. Zakaj dve leti naša javnost ni smela vedeti tega, kar je vedel med drugim tudi sedanjí predsednik občinske konference SZDL Ribnica Stane Goršič (ki je bil v gostilni, ko je leta 1966 Levstik dajal za pijačo, čeprav ga osebno ni poznal)? Še vedno ne vemo, kdo je bil človek, ki je trdil Levstik o njem, da je minister, niti ne vemo, kako je bilo s službenim »mercedesom«, niti kaj je naša varnostna služba ukrenila, da bi ta vprašanja pojasnila. Prav tako ne vemo, kako je uspelo Levstiku v Rimu pretentati naše poslaništvo in kaj je to poslaništvo naredilo, ko je Levstik napisal prošnjo za izpis iz jugoslovanskega državljanstva. Ali mu je ugodilo, ne da bi se poznimalo, če ni na seznamu vojnih zločincev? Le, to vemo, da je Slavko Aleksič, načelnik konzularnega oddelka v Rimu, zapisal, da Levstika osebno pozna.

Na vsa ta vprašanja bi moral nekdo odgovoriti, če ne prej pa vsaj zdaj, ko je o Levstikovem obnašanju, o njegovih poskuhih, da bi prek pisem vplival na vrsto naših ljudi in se izkazal tudi kot dobrotnik, že pisalo časopisje, tako »Nedeljski dnevnik« kot »Dolenjski list«.

Morda bralci našega lista ne vedo, kdo je bil Levstik, razen tistih, ki so živeli ali se bojevali okoli Velikih Lašč. Vsi, ki so ga poznali, vedo, da je bil hrober in predren, pa tudi sposoben vojaški voditelj — toda te sponosnosti je izkoristil predvsem v boju proti partizanom. Najprej belogardist, nato pa do-

OB TABORNEM OGNJU

mobranci, se je hvalil, da je pobil nad 50 ljudi. V prošnji za povišanje v čin podnadrednika našteva dolgo vrsto svojih uspehov in število pobitih partizanov, ki jih je ubilo njegovo ali njegovih vojakov orožje. O njem so pisali naši časopisi že med vojno, pa tudi knjige o vojnih zločinih. Skratka, Levstik je veljal za enega najhujših morilcev na Dolenjskem in morda tudi v Sloveniji. Po slomu nacizma se je do jeseni 1945 skrival v domačih krajih. Se avgusta 1945 je skupina, v kateri je bil, ubila dva aktivista. Pojavil se je v uniformi oficirja JA in se celo prišel kot tak prijaviti na milico. Pred nekaj več kot deseti leti je prišel ilegalno v Jugoslavijo kot vodja šihotapske organizacije in se srečno umaknil čez mejo, ko so ga varnostni organi začeli loviti.

Dne 14. maja so imeli v Ribnici o Levstiku tiskovno konferenco. Zakaj šele zdaj, zakaj ne leta 1966 ali vsaj 1967? Znamo pa, da je sta se tako Josu Crljenko kot Levstik izgovarjala na nekakšne »višje korist«, zaradi katerih naj bi bila njuna preteklost pozabljena ...

Ali naj zdaj, ker je minilo od konca vojne že 23 let, pozabimo zločine in zamižimo pred zločinci? Odgovor borcev NOV je nedvoumen: Nikoli ne bomo pozabili! Zato terjamo odgovor na mučna vprašanja, ki so razburila našo javnost (zlasti okolico Ribnice) ob Levstikovem primeru!

MILE PAVLIN

V maju in juniju 1943 so Nemci, Italijani, Bolgari, četniki in ustaški obkolili na tromeji Bosne, Hercegovine in Črne gore skupino partizanskih proletarskih divizij. To ofenzivo so imenovali »operacijo Schwarz«. Sovražnik je postavil proti 20 tisoč partizanom 120 tisoč elitnih vojakov, ali z drugo besedo: šest proti enemu. Najhujši del ofenzive je bil proboj partizanskih sil iz sovražnikovih obročev na Sutjeski, kjer je padlo nad 8500 partizanov, med njimi legendarni heroj Sava Kovačević, dr. Sima Milošević in pesnik Goran Kovačič. Prav zaradi nečloveških naporov, hrabrosti sestradanih in na smrt utrjenih junakov, trpljenja ranjencev, strašne usode tifusarjev, neizmerne odločnosti, potokov krvi in smrti, je Sutjeska po svoji dramatičnosti postala legendarna epopeja, simbol velike zmage, večni spomenik neuklonljivih revolucionarjev. — Na sliki: Sutjeska v krogu visokih gor

Priprave na praznovanje 25-letnice vstaje

Predsednik republike Josip Broz-Tito je sprejel delegacijo odbora, ki pripravlja proslavo ob 25-letnici vseljudske vstaje. Proslava bo 15. septembra v Novi Gorici. Tovariš Tito je prevzel pokroviteljstvo nad to proslavo, ko so ga seznanili o pripravah in pomenu te velike prireditve. Že prej je član sveta federacije Edvard Kardelj zagotovil svojo udeležbo na prireditvi v Novi Gorici. S tem je dobila prirediteljski velik pomen in vrednost.

V Novi Gorici so pri skupščini občine ustanovili odbor za pripravo in izvedbo te proslave. Ta odbor deluje v naslednjih organih: predsedstvo, komisija za komunalno ureditev, komisija za trgovino in gostinstvo, komisija za promet, komisija za kulturne in športne prireditve, komisija za zdravstvo, komisija za borce, komisija za

protokol, komisija za zamejstvo, komisija za propagando in informacije, komisija za zveze in koordinacijo, komisija za finance in tajništvo. V vsem tem aparatu je blizu sto ljudi. Omenjene komisije so se že sestale in izdelale svoje programe dela, ki jih sedaj usklajujejo in izpolnjujejo.

Nova Gorica se bo za to prirediteljski kar najbolj polepšala. Velika pridobitev tega mladega mesta bo novi trg pred upravnostavbo občinske skupščine, to je novi trg Gradnikove brigade. Otvoritveni in slavnostni govor ter množični nastop primorskih pevcev bodo na tem novem trgu. Kidričeva cesta bo dobila novo razsvetljavo. Trgovsko središče bo tedaj imelo še nekaj več novih lokalov; nekatere ceste bodo asfaltirane, med njimi morda tudi turistična cesta do Kekca. C. Z.

Jubilej Frančiške Bolka

Meseca maja praznuje 90. obletnico rojstva Frančiška Bolka, po domače Vrbnetova mama iz Homca.

Kot otrok delavske družine je Vrbnetova mama že zgodaj občutila trdoto življenja. Kasneje se je poročila na kmetijo in rodila svojemu možu dvajset otrok. Ob vsakdanji skrbi in neprestanem delu, ki ga na kmetiji nikdar ne zmanjka, ni pozabila vzgajati svojih otrok v naprednem duhu, kakor je bila vzgojena sama oziroma jo je vzgojilo »rdo in neizprosno življenje. Po prvi svetovni vojni je izgubila svojega življenjskega tovariša in vsa skrb in breme se je sedaj prevajalo na njeno sibo ramena. Z neverjetno vztrajnostjo in pogumom je vzdržala kljub preganjanju, ki mu je bila izpostavljena. Otroci pa so medtem odrasli in šli vsak svojo pot.

Druga svetovna vojna je močno prizadela njo in njene otroke. Zaradi svoje napredne usmerjenosti se je sama kot vsa njena družina takoj priključila NOB. Tako je že v letu 1941 dala svojega najmlajšega sina Rudija v partizane. Zato jo je okupator aretirali. Tri mesece je bila zaprta v Senti Vidu nad Ljubljano. V letu 1944 pa je izgubila svojega drugega sina Petra, ki je bil kot partizanski obveščevalec ujet in živ sežgan nedaleč od njenega doma. Tudi njen najmlajši sin Rudi je žrtvoval svoje življenje že v letu 1941; bil je ustrelen v Begunjah na Gorenjskem. Kljub vsemu je Bolka mama ostala aktivistka v NOB. Brez strahu je vsak čas sprejemala pod svojo streho borce, aktiviste in zlasti ranjence in nudila vsjo pomoč. Ob smrti svojega sina Petra so jo izselili v taborišče Goricanec.

Mnogo je bilo trdih in trpkih dni za Bolkoovo mamo. Danes svojih let ne kaže. Vedno vedra in nasmejana in polna volje do življenja je opogumila že mnoge. Ob njenem visokem jubileju ji vsi njeni prijatelji in znanci, kot vsi njeni otroci, vnuki in pravnuki iz srca želimo, da bi še dolgo ostala med nami. Še mnogo sreče in zdravja, Bolkaova mama! Iskrena hvala za vse, kar si žrtvovala, ne samo za svoje otroke, temveč tudi za veliko stvar našega narodnoosvobodilnega boja.

ZB Radomlje-Homec

Še več pomoči vietnamskemu ljudstvu!

Ni ravno malo dela in uspehov, ki so prišli do izraza na seji republiškega koordinacijskega odbora za pomoč žrtvam imperialistične agresije. Sejo, ki je bila 29. maja, je vodil predsednik Franc Leskošek, o delu med prejšnjo in sedanjo sejo pa je poročal sekretar Julij Beltram.

V tem času so se začela pogajanja med ZDA in Vietnamom, a odbor je po zadnji seji

pripravil pošiljko suhe hrane za borce v Južnem Vietnamu, pripravil akcijo dopisovanja, ki jo vodi Zveza prijateljev mladine. Petintrideset tisoč razglednic bodo naši pionirji in mladinci pisali svojim sovrstnikom v Vietnamu, a v obliki protestov tudi ameriškim predstavništvom.

V tem času so priredili v Ljubljani in Mariboru razstave propagandnega gradiva iz vojne v Vietnamu. V juniju pa bo taka razstava v Celju. Predvajali so dokumentarne filme iz bojev v Južnem Vietnamu. Pomemben je tudi dvig prostovoljnih prispevkov in uspeh krvodajalskih akcij v tem času, k temu je precej pripomoglo tudi intenzivno delo organizacij ZZB.

V prihodnje bo odbor pospešil pošiljanje zdravil, hrane in obleke vietnamskemu ljudstvu. V ta namen bo porabil zbrana sredstva in hkrati skrbel za še večjo propagando za pomoč vietnamskemu ljudstvu in za pritisk javnega mnenja na ameriške napadalce.

Potem ko sta Mara Rupena in Jože Hartman poročala o treh mednarodnih sestankih, na katerih so razpravljali o vietnamskem vprašanju, je odbor sprejel resolucijo, ki ju je poslal Fronti narodne osvoboditve in vietnamski delegaciji na pariških pogajanjih. V. M.

ODBOR

Seja odbora partizanskih pomorščakov v Piranu

V klubu pomorščakov v Piranu je bila prva seja novega odbora slovenskih partizanskih pomorščakov. Izvolili so sedemčlanski izvršilni odbor, ki ga bo vodil tovarš Kavšek, ravnatelj višje pomorske šole iz Portoroža, ter petčlansko komisijo za zgodovino slovenskih partizanskih pomorščakov. Komisijo bo vodil kontraadmiral Janez Tomšič.

V zvezi s pisanjem kronike so že lani pritegnili k delu več uglednih nekdanjih voditeljev partizanske

mornarice. Zbiranje zgodovinskega gradiva torej lepo napreduje. Doslej so pregledali arhive inštituta za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani, kulturne mornariške institucije v Splitu in vojno-zgodovinskega inštituta v Beogradu. Letos nameravajo izvesti anketo nekdanjih partizanskih mornarjev.

Na seji so se tudi dogovorili, da bo Pomorski muzej Sergeja Mašera v Piranu pripravil razstavo slik in dokumentov o sodelovanju slovenskih partizanskih pomorščakov v NOB. Razstava bo obiskala vsa večja mesta v Sloveniji.

Tudi o spominških obeležjih padlih partizanskih pomorščakov so govorili. Nekatere objekte (ladje, šole, odrede itd.) bodo poimenovali po padlih mornarjih. O možnostih za postavitev osrednjega spomenika slovenskim partizanskim mornarjem v Piranu bodo razpravljali na prihodnji seji.

Ko bo vse to delo opravljeno, bodo v Piranu priredili srečanje nekdanjih borcev-partizanskih mornarjev iz vse Slovenije. Takrat bodo podelili knjige ter izvedli več kulturnih prireditev. A. Klun

Vsem udeležencem upora v Judenburgu

Glede na našo objavo v zadnji številki »TV 15« dajemo tale pojašnila:

Izlet v Judenburg bo v nedeljo, 30. junija letos in ne, kot je bilo objavljeno zadnjič, 23. junija. Za to spremembo so nas zaprosili meščani Judenburga, ker imajo v dneh okoli 23. junija v gosteh pevске zbornice vse Avstrije, okoli 5000 pevcev!

Odhod bo iz Ljubljane 30. junija ob 6.00 zjutraj z avtobusne postaje pred glavnim kolodvorom. Večina udeležencev izleta bo prišla lahko v Ljubljano na avtobusno postajo s svojih domov s prvimi jutranjimi avtobusi in vlaki. Komur pa to ne bo mogoče, bo lahko prispel v Ljubljano prejšnji večer, zanje pa bo poskrbel za ceno prenočišče Generalturist po ceni okoli 3.00 N-din.

Vrnitev v Ljubljano bo pred 22. uro zvečer in se bo lahko spet večina udeležencev vrnila na svoje domove z zadnjimi rednimi avtobusi in vlaki. Za ostale pride v poštev spet ceno prenočišče ali pa, v primeru, da bo dovolj interesov, ceno prevoz domov s kombiji.

Cena izleta je N-din 70.00. Vanjo so vračunani: vožnja z najsoodnejšimi in udobnimi avtobusi, slavnostno kosilo v Judenburgu in stroški za skupni potni list.

Rok za prijavo je 20. junij 1968! Vsem onim udeležencem upora v Judenburgu, ki so se prijavili prireditelju letos ob majski spominski svečanosti, bo Generalturist poslal še posebej okrožnico kot vabilo s podrobnimi navodili za prijavo. Ker pa sedanji seznam ne obsega vseh nekdanjih pripadnikov 17. IR, jih pozivamo, naj se še naknadno prijavijo Generalturistu, Ljubljana, Go-

sposvetska c. 7, da prejmejo pisмено vabilo za prijavo na izlet, pa tudi vso ostalo zainteresirano javnost vabimo, da zahteva podrobnejša pojasnila od tega našega turističnopotovalnega podjetja, telefon 21-206.

Ob prijavi, ki je nepreklicna, bo treba plačati tudi ceno izleta, to je N-din 70.00 za pripadnike 17. pešpolka oziroma udeležence upora, za ostale pa N-din 80.00 (avtobus, kosilo, potni list). Obenem bo oddati tudi prijavo s podatki za pridobitev skupnega potnega lista z ustreznimi fotografijami, kdor nima veljavnega osebnega potnega lista.

NOVA GORICA

Izlet bo v vsakem vremenu. Na poti v Judenburg, ki bo peljala preko Kranja, Tržica, Ljubelja in Celovca, se bodo izletniki zaustavili na Gosposvetskem polju in obiskali kmečki vojvodski prestol. V Juden-

burgu bo najprvo obisk prizorišče upora in komemoracija pri spominski kapeli s polaganjem venca, nato pa skupno kosilo v gostinskih lokalih, ki so jih že takrat najraje obiskovali slovenski vojaki, kasneje pa krajsa svečanost v mestni festivalski dvorani in srečanje z meščani Judenburga.

Od njih in mesta se bodo poslovili okoli 17. ure.

Na povratku bo peljala pot preko Velikovec in Jezerskega, s krajšim postankom nekje na oni strani meje za okrepčilo.

Glede na vse povedano, predvsem pa, ker bo izlet z obiskom

zgodovinskih prizorišč naše polpretekle narodne zgodovine v Judenburgu obenem tudi izredna prilžnost za ogled prelepih krajev Koroske in Stajerske — in še pod nadvse ugodnimi pogoji — vabimo prebivalstvo, da se za izlet prijavi v čim večjem številu. Vsa pojasnila zanj prejmete, obenem s prijavnico mi vred, pri Generalturistu, Ljubljana, Gosposvetska cesta 7, telefon 21-216. Opozorjamo, da se izleta lahko udeležijo vsakdo, zato nanj vabimo zlasti tudi svoje »Judenburčanov« in ostalo zainteresirano javnost.

Udeležencem proslave na Sutjeski!

Odbor za proslavo 25-letnice bitke na Sutjeski pri republiškem odboru ZZB NOV Slovenije prosi vse udeležence bitke na Sutjeski, ki se nameravajo udeležiti proslave 3. in 4. julija, da se takoj prijavi občinam odboru ZZB.

Občinske odbore pa prosimo, da do 10. junija sporočijo število udeležencev proslave (borci in njihovi svojci) in kako so uredili s prevozom do Foče in nazaj, ker bo odbor poskušal koordinirati odhod in način prevoza. Sporočila pošljite na naslov: Odbor za proslavo 25-letnice bitke na Sutjeski pri republiškem odboru ZZB NOV Slovenije, Ljubljana, Beethovnova 10.

Odkritje spominskega obeležja v Zakrižu nad Cerknim

V nedeljo, 19. maja letos, so v Zakrižu nad Cerknim postavili spominsko obeležje na kraju znane uspešne partizanske akcije na karabinjersko postojanko meseca januarja 1943. Krajevni odbor ZB Zakriž-Ravne je to slavlje prav lepo pripravil. Pevski zbor »Petra Jeraba« iz Cerknega je zapel nekaj partizanskih pesmi, pionirji tega kraja pa so izvedli nekaj recitacij. Govoril je republiški poslanec tov. Oblak iz Idrije, tov. Anica iz Cerknega pa se je ozrla predvsem na mladino in ji povedala o trpljenju in doprinosu ljudstva tega kraja za svojo prostost in prostost bodočih rodov. Spominsko obeležje (pravzaprav je to pravi spomenik) je odkril komandant takratne akcije Anton Bavec-Cene in ga predal v varstvo in oskrbo krajevni odboru ZB Zakriž-Ravne.

Slavja so se udeležili tudi nekateri preživeli borci te akcije — Marija Bavecova-Anamarija, Egidij Sorlj in Alojz Mlakar.

Stari in mladi se s ponosom spominjajo te akcije in jo vsako leto proslavljajo, saj so dan tega dogodka določili za svoj krajevni praznik.

Nirj Kosipa

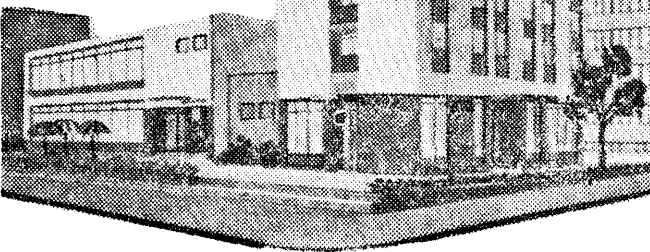
Gostinsko podjetje

»CENTRAL«

Hotel B kategorije

»DIANA«

Murska Sobota

Kavarna, restavracija, slaščičarna, bife, 40 sob, od teh 24 z eno posteljo, s kopalnici in telefoni.

Prvovrstna ciganska godba »BARANJA« igra vsak večer razen ponedeljka. Specialna prekmurska in internacionalna kuhinja. V neposredni bližini Radenci in Moravske Toplice. Menjalnica, turistični biro v hiši. Obiščite nas.

ORGANIZACIJE ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV!

Ko se odločate in planirate izlete po naši lepi deželi, ne pozabite na najmlajše slovensko mesto — VELENJE. Spoznali boste prijeten kotiček naše zemlje, se načudili okolju in lepoti mesta.

Naj vas ne bo strah za okrepčilo. Kolodvorska restavracija s prenočišči in dobro domačo hrano, Bife ter Saleška klet so vedno na razpolago gostu z odlično postrežbo in zmernimi cenami.

Vabi gostinsko podjetje »POD GRADOM« VELENJE

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Radiološko izvidništvo s iz zraka

V zahodnih vojskah menijo, da spada radiološko izvidništvo iz zraka med najpomembnejše ukrepe pri zaščiti pred jedrskim orožjem. Vojaški strokovnjaki sodijo, da je bojno udejstvovanje nemogoče, če ne poznamo kontaminacije na tleh. Trdijo, da ima ugotavljanje kontaminacije iz zraka v primerjavi s kopenskimi radiološkimi izvidništvom dva prednosti: do podatkov je mogoče priti hitreje in na večjem prostoru. Ljudje, ki izvajajo to nalogo, pa so varnejši pred kontaminacijo kot bi bili si-

VOJAŠKA VEDA IN TEHNIKA

cer. Priznavajo pa to, da so tako dobljeni podatki manj natančni (zaradi hitrosti letal ali helikopterjev in nekaterih drugih ekoloških) in da bi bilo zato potrebno na kritičnih točkah uporabljati oba načina izvidništva.

V ta namen v ZDA uporabljajo predvsem helikopterje OH-13 in OH-21 ter lahka letala L-19, ki letijo s hitrostjo 150 do 200 kilometrov na uro in od 60 do 150 metrov od tal. Posadka letala ali helikopterja ima dva člana — pilota in dozimetrista. Pilot mora nenehno paziti na smer in višino, dozimetrist pa ugotavlja dozo ožarčenosti na ustreznih točkah ali pa v rednih časovnih razmakih — na primer na vsakih petnajst sekund. Detekcijsko sondo imajo obešeno pod letalom ali helikopterjem.

V zadnjem času skušajo v zahodnih vojskah to izvidništvo avtomatizirati. Uporabljali pa naj bi letala s hitrostjo kakih tisoč kilometrov na uro, ki naj bi med opravljanjem svoje naloge letela 500 metrov visoko. Ta izvidniška letala naj bi bila opremljena z ustreznimi navigacijskimi sredstvi in napravami, ki naj bi avtomatsko preračunavala dozo, dobljeno v letalu, v vrednost, ki velja pri tleh. Letalo te vrste pa naj ne bi ugotavljalo le kontaminacije, temveč bi avtomatsko naprave merile tudi višino poleta, vlažnost, temperaturo in zračni pritisk.

Bojno letalo z navpičnim vzletanjem

Ze dolgo si v svetu prizadevajo, da bi združili vse dobre lastnosti letala in helikopterja. Helikopter se lahko dviga in pristaja povsod, vendar je počasen. Letalo pa je

hitro, toda potrebuje letališča, ki pa so v sodobni vojni za rakete vselej dosegljivi cilj.

O letalih z navpičnim vzletanjem in pristajanjem smo že pisali. Pred kratkim pa so objavili podatke o ameriškem letalu te vrste »Hawker Siddeley Harrier« — prvem letalu za taktično podporo enot na bojišču.

Letalo je enosedežno in tehta približno 10 ton. Nanj lahko nalože več kot dve tona tovora. Prav nizko pri tleh lahko preleti do 90, visoko v zraku pa 3700 kilometrov dolgo pot. Njegova prednost je tudi v tem, da mu letalocisterna lahko napolni izpraznjene rezervoarje kar v zraku.

Uporabljajo ga v ogledniške namene in za napade po nasprotniku na bojišču. Uporaben je tudi za spremljanje ladij, saj lahko pristane na krovu prav tako kot helikopter. To je — kot trdijo Američani — edino letalo na svetu, ki lahko izvaja vse te naloge, ne da bi ga bilo treba kaj predeletati.

Letalo je dolgo štirinajst, čez krila pa ima dobrih sedem metrov. Največja hitrost, ki jo lahko doseže, znaša približno 1.400 kilometrov na uro. Zanimivo je, da v samem letalu ni nobenega orožja, temveč je to pritrjeno na sedmih nosilcih, izmed katerih štirje vise pod krili, trije pa pod trupom. Na te nosilce pa lahko pritrđijo ogledniško opremo, navadne bombe, rakete, torpeda, strojnice, topove ali pa pomožne rezervoarje za gorivo.

Kako je končala italijanska ekspedicijska armada na vzhodni fronti

»Hitler mi je sporočil svoj sklep o napadu na Rusijo 22. junija ponoči,« je kasneje Mussolini poročal ministrskemu svetu. »Tako sem spoznal vso resnost in pomen te zgodovinske odločitve za Nemčijo in Evropo. Njene posledice se bodo poznale še stoletja. Italija pri vsem tem ni mogla ostati ob strani, temveč je morala v tej vojni aktivno sodelovati. Spraševal sem se, ali bodo naše enote še pravočasno prispele na fronto, da bi prispevale svoj delež pri uničenju Rusije...«

HITLER SI NI ŽELEL ITALIJANOV NA VZHODNI FRONTI

Mussolinijevo prizadevanje, da bi na vzhodno fronto poslal tudi svojo vojsko, Hitlerja sploščka ni niti najmanj razveselilo. Ko mu je ta poročal o začetku vojne proti Sovjetski zvezi, je Mussolinija potolažil, da bo imel še dovolj časa za to. »Vaša največja pomoč,« je Hitler poudaril na koncu pisma, »bo v tem, če boste okrepili svoje sile v severni Afriki.« Bilo je očito, da si Hitler na vzhodni fronti ni želel italijanske vojske, o kateri ni imel najboljšega mnenja. Bil pa je tudi prepričan, da bo vojna končana, preden bodo mogli Italijani prispeti na sovjetsko-nemško fronto.

Mussolini se je napravil, ko da Hitlerjev namigov ni opazil. Na vse kriplje si je prizadeval, da bi italijansko veleposlaništvo v Berlinu doseglo nemško soglasje za odhod ekspedicijskega korpusa na vzhodno fronto. Ko je naposled to dovoljenje dobil, so se začeli v Italiji mrzlično pripravljati. Mussolini je osebno spremljal priprave in zahteval, naj pošljejo na vzhod najboljše izmed vsega, kar je imela takrat italijanska vojska. Ekspedicijski korpus so sestavljale mehanizirani diviziji »Passubio« in »Torino« ter divizija »Celere«. Vse tri divizije so spadale v armado »Po«, ki je bila ustanovljena 1938. leta kot »udarna sila za takojšnjo uporabo«.

Ze julija 1941 je krenilo čez Avstrijo in Madžarsko proti Sovjetski zvezi 225 esalonov s 3000 oficirji in 59.000 vojakji. Italijanski korpus so sprva vključili v 11. nemško armado, kmalu zatem pa je ta prešel v 1. tankovsko skupino von Kleista. Ob tej priložnosti je prisel na vzhodno fronto tudi sam Mussolini. Najprej je obiskal Brest, kjer si je ogledal ostanke tamkajšnje trdnjave. Ta prvi dokaz velikega junštva sovjetskih ljudi je napravil nanj globok vtis. Nato je od-

potoval v Uman, da bi se skupno s Hitlerjem udeležil parade italijanskih enot. Mussolini je upal, da bo svojemu družabniku lahko pokazal izvrstno vojsko. To mu pa ni uspelo. Na straneh zaplenjenih tovarnjakov je bilo še videti površno prepletkane številke prejšnjih lastnikov vozil, bersaljeri perjanicami na čeladah pa so bili naravnost smešni, ko so se na svojih motorjih z razkoračenimi nogami lovili, da jih ne bi v lepljivem blatu zaneslo.

PRVI BOJI IN PRVI — NEUSPEHI

Sredi septembra se je italijanski korpus osredotočil na dnepropetrovskem mostišču, kjer so ga uporabili za varovanje zaledja. Oktobra pa je dobil nalogo, naj varuje levo krilo skupine von Kleista in prodira proti Pavlogradu in Stalinu. Nemško poveljstvo pa mu je določilo preveliko hitrost napredovanja in italijanske divizije so kaj kmalu daleč zaostale za nemškimi. V začetku novembra pa je prišlo na območju Nikitovke in Gorlovke do prvih spopadov s sovjetskimi zaščitnicami. Eden izmed italijanskih polkov je bil ob tej priložnosti celo obkrojen in več dni ni imel nobene zveze z glavnino. Takrat je imel korpus tudi prve žrtve — kakih 150 ubitih in 700 ranjenih vojakov. Ko pa so mu Nemci ukazali, naj krene proti Gorodišču in vzpostavi stik s 17. nemškim korpusom, italijansko poveljstvo ukaza ni hotelo izpolniti.

Poveljnik korpusa Messe v svojih spominih piše, da je to storil hoté, ker je vedel, kako slabo stanje vlada v njegovih enotah. Vojni zgodovinar Valori pa sodi drugače. Po njegovem je Messe zaukazal ofenzivo, ki pa je ni bilo mogoče izpeljati. Najsi bo tako ali drugače, dejstvo je, da se je italijanski korpus 14. novembra dokončno zaustavil in da ga tudi von Kleistu ni uspelo premakniti nikamor več naprej.

Messejevo upiranje izvirja deloma tudi iz objektivnih te-

žav, o katerih je mnogo napisal v svojih spominih. Njegove divizije so bile dotlej prešle 1300 kilometrov dolgo pot. Čeprav se korpus še ni udeležil nobenih večjih bojev, je bil v

PRIHOD NOVIH DIVIZIJ

Messe se ni strinjal z udeležbo italijanskih enot v bojih na vzhodni fronti. V edinem obrambnem boju, ki ga je imel njegov korpus v vasi Novaja

enote ali pa vsaj večji del veteranov, ki jih sestavljajo, ne bodo vzdržali še druge zimske ofenzive.

Mussolini je imel povsem drugačno mnenje. Še vedno je

FOTOGRAFIJA Z VPRAŠAJEM?

Tovariš Julij Müller iz Ljubljane, Preradovičeva 32 nam je pisal: »V zvezi s fotografijo iz 16. številke »TV 15« vam sporočam, da mi je tovariš Ivan Pirnat iz Črnomlja povedal, da je slika nastala v Črnomlju, vendar se datuma nastanka ne spominja. Obrnite se na Franca Veselka iz Ljubljane, Majde Vrhovnikove 14, pa na Edija Selhausa, fotoreporterja »Dela«; morda bosta onadva kaj več povedala!« — Bralce prosimo za pojasnilo tudi današnje fotografije.

zelo žalostnem stanju. Njegova tehnika ni vzdržala težavnih razmer, ki so bile značilne za vzhodno fronto. Nemci, ki so oskrbovali korpus, so si prizadevali, da svojim zaveznikom dajo čimmanj.

Orlovka, so se italijanske enote kaj slabo izkazale. »Brž ko bo poletno-jesenska ofenziva končana,« je predlagal v nekem poročilu, »bi bilo treba divizije ekspedicijskega korpusa poslati nazaj v Italijo. Menim, da te

bil prepričan o Hitlerjevi zmagi in je razmišljal o tem, kako bi lahko še razširil svoje sodelovanje v vojni proti Sovjetski zvezi. Ze avgusta 1941, ko je bil italijanski korpus na poti v Sovjetsko zvezo, je nameraval za njim poslati še tri divizije. S tem načrtom pa se niso strinjali Nemci. Tokrat se nemški generalštab ni več upiral, temveč je Italijane celo priganjal, naj čimprej pošljejo obljubljene okrepitve na vzhodno fronto. Mussolini je sklenil, da bo tja poslal še kakih šest ali sedem divizij. »Na mirovnih pogajanjih bo 200.000 vojakov pomenilo mnogo več kot pa teh 60.000, kolikor jih imamo sedaj v ekspedicijskem korpusu,« je dejal.

Za jedro novih enot, ki so jih namenili na vzhodno fronto, so bile tri divizije alpskega korpusa: »Tridentina«, »Giulia« in »Cuneense«. V Italiji so alpske enote vselej veljale za najzanesljivejše. Sestavljali so jih severnjaki, predvsem s planinskega območja, ki so se laže privajali težavam vojaškega življenja kot pa južnjaki. Hkrati z alpskim pa so poslali na Vzhod tudi II. armadni korpus, ki so ga sestavljale divizije »Ravenna«, »Cosseria« in »Sforcesca«. Za opravljanje zaledne službe pa jim je bila priključena še divizija »Vicenza«, ki pa je bila brez težje oborožitve.

Nove divizije so bile slabše kot pa ekspedicijski korpus. Mussolini je skušal nadoknaditi pomanjkljivo oborožitev in opremo tako, da je ekspedicijski armadi dodal še štiri brigade fašistične »protovoljne milice državne varnosti«. Vključno z ekspedicijskim korpusom, ki je že bil na vzhodni fronti, je nova 8. armada imela 7000 oficirjev in 220.000 vojakov, med njihovo oborožitev pa je spadalo 2850 lahkih in 144 težkih strojníc, 860 minometov, 400 topov s kalibrom 47 mm, 220 topov s kalibrom 20 mm in približno 1000 topov in havbic z močnejšim kalibrom. Kar zadeva transportna sredstva, je 8. armada imela skupno 23.000 konj in mul, 18.700 kamionov in 1130 traktorjev.

(Nadaljevanje prihodnjíc)

POSLEDICA POMEMBNIH VOJAŠKIH USPEHOV, KI JIH JE BILA V ZADNJIH TEDNIH DOSEGLA BIAFRA, SO POGAJANJA MED PREDSTAVINKI NIGERIJE IN UPORNIŠKE POKRAJINE BIAFRE

Vojna brez usmiljenja

Med Nigerijo s 45 milijoni prebivalstva, ki je predvsem muslimansko, in odcepljeno po-

krajino Biafro, kjer živi kakih 14 milijonov kristjanov, divja že leto dni krvava vojna, v ka-

teri ne poznajo nobenih ujetnikov in ki je doslej zahtevala že več kot 200.000 žrtve. Poročajo, da je nigerijsko letalstvo od junija 1967 do januarja 1968 pobilo kakih 200.000 ljudi v uporniški Biafri, vladne čete pa so zasedle vrsto mest, med njimi tudi Enugu, prestolnico Biafre.

Čeprav je petkrat šibkejša in slabo oborožena, se je uporniška vojska pod poveljstvom bradatega polkovnika Ojukwuja uspešno upirala, proti koncu januarja pa prešla celo v ofenzivo. V dveh mesecih in pol je z gverilskim vojskovanjem onesposobila kakih 18.000 nigerijskih vojakov, nato pa krenila na sovražnikovo ozemlje proti mestu Asabi, potem ko je nasprotnikove čete pregnala iz zasedenega mesta Oniča.

Prav v teh bojih pa se je zgodilo nekaj, kar vojna zgodovina bržkone ne pomni: ena sama mina je uničila 110 kamionov s približno 60.000 vojakji. Nigerijska motorizirana kolona, ki je hitela na pomoč obleganemu mestu Oniča, je naletela na nasprotnikovo zasedo. Kamioni so se ustavili drug za drugim. Tedaj pa je neka mina padla na vozilo-ci-

sterano, napolnjeno z 20.000 litrov bencina. V hipu je plamen zajel vse kamione, ki so — kot poročajo — zgoreli že po nekaj minutah skupno s 6000 vojaki na njih.

Sicer pa je to za naše pojme dokaj nenavadna vojna. Čete Biafre so iz Oniče krenile nad Asabo in jo po hudih bojih že tretjino zavzele, ko so se ne pričakovano umaknile in za deset dni odšle obhajati velikonočne praznike nekam v zaledje Kaže, da so vojaki Biafre dobri kristjani. To pa jih niti najmanj ne ovira ne le pri ubijanju ujetnikov (enak odnos do ujetnikov imajo tudi nigerijske čete), temveč so prav tako brezsrčni tudi do svojih ranjencev.

VISOKO KVALITETNA
SODOBNO EMBALIRANA

Dva vojaka uporniške vojske Biafre sta hudo ranjena in zaman prosita soborce, naj ju vzamejo s seboj. Tem se mudi naprej, ranjenci pa bi jih na pohodu le ovirali

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Plovba čez polje smrti

KS-5 se je prebila skozi vse ovire

Rezervni kapetan korvete Borivoj Šrajder pripoveduje, kako je organiziral prehod dela »vojne mornarice NDH« na partizansko stran

... Iz Nemčije so me poslali v Trst, odtod pa na Reko, kjer so me postavili za poveljnika flotilje. Ponovno sem vzpostavil stare zveze z obveščevalci 2. pomorskega sektorja NOV — s tovarišico Zoro Vajsovo, Velimirjem Rodico, Markom Vučiničem in drugimi. Prek teh sem poslal poveljstvu 2. sektorja natančen pregled nemške garnizije na Sušaku in Reki, podatke o oborožitvi, o ladjah, o orožju v mestu in pristanišču, skratka vse, kar je bilo potrebno.

Po odhodu iz Trsta na Reko mi je poveljstvo 2. sektorja prek tovarišice Vajsove in tovariša Rodice ukazalo, naj pridem

bilo le šest, kajti tri torpedovke so bile še v popravilu.

Teh dni se bo Šrajder spominjal do konca svojega življenja. Takoj se je lotil dela, pri tem pa je vedel, da utegne vsako nepremišljeno potezo plačati z življenjem. Poveljniki treh torpedovk, s katerimi je imel zvezo, so takoj privolili, da gre do z njim. Ni pa mu uspelo »vzpostaviti stike« s poveljniki drugih torpedovk. Zato je sklenil, da bo vseh šest torpedovk spravil na odprto morje in tam s pomočjo partizanov razorožil »nezanesljive«.

Šrajderju je kot komandantu flotilje uspelo, da je z ustreznimi premeščitvami imel na treh ladjah bolj ali manj za-

dovk veliko okrepitev. To so bile hitre motorne ladje, ki so plule s hitrostjo 28 milj na uro in so bile dolge po dvajset in široke skoraj štiri metre. Oborožene so bile vsaka z dvema torpednima cevema, dvema težkima strojnima in napravo za metanje protipodmorniških bomb. Na vsaki ladji je bilo po petnajst oboroženih mornarjev.

»Tovariši z Reke so me oskrbeli z razpoznavnimi znaki, ki so mi bili potrebni ob srečanju s partizanskimi ladjami, s seboj pa sem vzel tudi načrt minskih polj v Kvarnerju in na dostopnih k pristanišču. Nisem pozabil na razne zaupne načrte in spise, pripravil pa sem celo rdeče zvezde, da bi si jih pri-

in je hitro sklenil, da se bo skušal prebiti skozi drugo odprtino v barikadi, ki je bila predvidena za prehod manjših čolnov. Torpedovka se je z vso močjo zagnala proti majhni odprtini in proti pričakovanju raztrgala močno jekleno mrežo. Hkrati s tem pa jih je tudi nemška posadka na obali začela obstreljevati s topovi in drugim orožjem.

»Pogasite luči!« ukazuje Šrajder.

S pritiskom na gumb ob krmilu so ugasnile vse luči na ladji. Obstreljevanje postaja čedalje močnejše, toda zaradi teme Nemci streljajo bolj ali manj na slepo. Dva oficirja, trije podoficirji in štirje mornarji so vedeli, za kaj gre, medtem ko je drugih šest, med njimi tudi nemški signalist, izvajalo povelja, čeprav niso niti slutili, kaj se dogaja. Menili so, da so jih napadli partizani. Nemške in partizanske kroglo so enako nevarne in zato je bila njihova glavna naloga, da se jim čim hitreje izognejo.

Najhuje pa je bilo še pred njimi. Ob izhodu iz pristanišča se je raztezalo minsko polje. Če jih ne bi obstreljevali tudi iz smeri torpedne postaje, bi ga obšli, kajti Šrajder je vedel, da. Toda tokrat ni bilo nobene izbire. Morali so čezenj! Kontaktna mina, ki so bile tri metre pod morsko gladino, jim niso bile nevarne. Huje pa bi bilo, če bi vmes bile akustične mine. Šrajder ni vedel, kakšne mine so to. Toda naprej!

Kaj pa se je medtem dogajalo z drugimi torpedovkami? Torpedovka KS-2 je sledila čelni torpedovki, toda njen vijak se je zapletel v mrežo in torpedovka ni mogla ne naprej in ne nazaj. Nemci so jo začeli obstreljevati in so nekaj njenih mornarjev celo ranili. Da bi zmeda bila še večja, je mitraljez na tretji torpedovki začel obstreljevati Nemce, misleč, da so to partizani. Nemci pa so mu odgovorili milo za drago. V mestu so po vseh garnizijah dali znak za preplah. Bili so prepričani, da so mesto napadli partizani.

Medtem je KS-5 plula skozi minsko polje. Topovske granate, ki so žvižgale mimo torpedovke, so bile dvakratno nevarne: zdale bi lahko ladjo, pa tudi kako mino. Sreča v nesreči pa je bila v tem, da se jih Nemci zaradi minskega polja niso upali zasledovati, čeprav so v pristanišču imeli tri velike torpedovke, ki so lahko plule s hitrostjo 40 kilometrov na uro.

Begunci, mokri do kože, so srečno prišli tudi mimo drugega minskega polja med Krkom in Cresom. Sedaj jim je bilo že laže, čeprav so vsak hip pričakovali, da jih bodo Nemci na Cresu in Lošinju začeli zasledovati. Naposled so na poti k parpolje ob severnem rtu otoka tizanom prešli še tretje minsko polje.

Preden se je zdanilo, se je torpedovka KS-5 ustavila na južni strani Ilovika. Tam so jih partizani čakali do polnoči. Ker pa torpedovk dotlej ni bilo, so spet odpuli v prepričanju, da je akcija padla v vodo. Ob Iloviku so razorožili šest nezanesljivih mornarjev, nato pa je Šrajder pohitel, da bi čimprej prispel na partizansko območje. Vedel je, da se bodo takoj zjutraj pokazala nad Jadranom partizanska in angleška letala, ki potapljaajo vsako ladjo, o kateri niso poprej obveščena.

Ob zori je torpedovka KS-5 prispela pred Ist. Potem ko sta se Borivoje Šrajder in Antun Marega na Istu nekoliko odpočila, so ju z vsemi zaupnimi akti, ki sta jih bila pripeljala z Reke, poslali v Split k poveljniku mornarice Josipu Černju. Kmalu zatem je Šrajder postal poveljnik iste torpedovke, s katero je bil ušel z Reke in ki je bila tedaj prva vojna ladja te vrste v naši vojni mornarici.

Dr. Tone Ferenc:

Narodnoosvobodilni boj na Gorenjskem januarja 1942

Prve akcije Gorenjskega bataljona v mesecu decembru

Mesec december se je na Gorenjskem začel z veliko akcijo Osvobodilne fronte, ki je z namenom, »da manifestira slovo in enotnost narodov Jugoslavije, ki se z oboroženo pestjo borijo proti tučnemu fašističnemu in imperialističnemu jarmu«, odločila, da se 1. december praznuje tako, da »ne sme biti med sedmo in osmo uro zvečer noben Slovenec niti na ulici niti v gledališču ali kinu niti v javnem lokalu«. Mnogi podatki pričajo, da je ta akcija, ki so jo spremljale druge akcije, uspešna tudi na Gorenjskem. Gorenjski bataljon in politični delavci so v okviru te akcije justificirali 8 ali 9 narodnih izdajalcev.

Kljub temu, da je bil tabor Gorenjskega bataljona dobro skrit in okoliški kmetje zelo zanesljivi, je nemška policija vendarle izvahala, na katerem območju se nahaja. Dne 7. decembra je bataljon zažgal leseni most v Praprotnem v Selški dolini in čez dva dni je patrulja nemških policistov prispela skoraj do tabora. Stražarji so jo pravočasno opazili in bataljon ji je pripravil zasedo. V spopadu sta bila ranjena dva partizana, medtem ko naj bi po nekaterih podatkih na drugi strani padlo 6 policistov. Za 9. december poročilo komandanta orožništva za južno Koroško na Bledu z dne 6. januarja 1942 omenja, da sta bila v gozdni pokrajini severno od vasi Knapa ranjena dva člana nemške zaščitne policije. Jan pa v svoji knjigi »Dražgoše« te nemške izgube postavlja na polje med Selci in Dolenjo vasjo v večerne ure 9. decembra, ko je bil bataljon že na poti v Selško in Poljsko dolino. Nekoliko točneje nam te dogodke pojasni drugi vir, in sicer zaslišanje ujetega borca Pavla Kerna. V devetih straneh dolgem zaslišanju pravi:

»Po enem tednu bivanja v bližini Mohorja, ko se ni nič pomembnega zgodilo in ni bilo akcij, nas je napadel oddelek nemške policije, ki so ga sestavljali agent gestapa in moške t. i. »zaščitne policije«. Bilo jih je od 16 do 20. O njihovem približevanju so nas obvestile naše straže, postavljene okoli našega tabora. Kakih 30 partizanov se je podalo proti Nemcem in zavzelo položaje na neki vzpetini, oddaljeni kakih 200 m od našega tabora; to so storili zato, ker so nas Nemci nameravali iznenaditi. Prišlo je do spopada, v katerem uporniki niso imeli izgub, na nemški strani pa sta bila dva ranjena in so ju njuni tovariši odnesli iz boja. Kerna izjava in Handlovo poročilo se torej glede nemških izgub popolnoma ujemata.

Odhod Gorenjskega bataljona z Mohorja in njegova zmaga v Rovtiah

Sovražnikov vdor do bližine bataljonskega tabora je bil neposreden povod za sklop bataljonskega štaba, da ves bataljon takoj odide z Mohorja v Selško in Poljsko dolino. To, da bo bataljon odšel v Poljsko dolino, je bilo določeno oz. dogovorjeno že prej in sovražnikova akcija 9. decembra je odhod le pospešila. Na pot je odšel 9. decembra popoldne skozi Mohor, Zabrekve in Topole. Selško dolino je prekratil med Selci in Dolenjo vasjo, kjer se je spopadel s sovražnikovo patruljo. O tem je Kern izpovedal naslednje:

»Drugi dan po tej akciji (misli na akcijo nemške policije 9. decembra — op. T. F.) okrog 14. ure smo zapustili tabor in odšli v kraj Mohor, kjer smo dvignili nekaj kmetov, za katere smo sumili, da so volni nemških oblasti, in od tam smo odšli po cesti, ki vodi v Selško dolino. V bližini zadnje vasi ob tej cesti smo se srečali z oddelkom nemških vojakov, ki je štel verjetno okoli 16 mož. Njegov poveljnik je glasno vprašal po nemško, kdo smo in kam smo namenjeni. Po tem vprašanju smo se na dogovorjen znak našega komandanta bliskovito vrgli na tla na rob ceste v raztegnjeni vrsti in smo takoj začeli streljati s puškami in strojnimi na sovražnika. Ta je najprej odgovoril s streljanjem, ko pa je začel našo premoč, se je umaknil v bližnji gozd in je na kraju spopada pustil ročne bombe, ki smo jih pobrali. V tem spopadu so imeli Nemci tri ranjene, to nam je drugi dan sporočil domačin, ki ga nisem poznal. Mi nismo imeli nobenih izgub.«

Ker nemška policija poročila ne omenjajo tega spopada, sodim, da je bil omenjeni oddelek res vojaški in ne policijski.

Po naporni nočni hoji po visokem snegu je bataljon do jutra prispel v Stiripn, tj. v vasi kakih dva in pol kilometra južno od Dolenje vasi. Tam je ostal ves dan 10. in dopoldne 11. decembra. Potem ko se je v dolini Luše pojavila večja skupina nemških policistov, ki pa ni šla nasproti bataljonu, je štab bataljona sklenil, da odide bataljon naprej. Proti večeru je prišel v vasio Rovte pod cesto, ki drži na Blegaš. Ustavil se je pri kmetu Debeljaku in pri njem prenočil. 12. decembra dopoldne je stražar z opazovalnice v zgornji lini Debeljakovega hleva, odkoder je bil dober razgled po okolici, sporočil, da je opazil kolono, ki se premika. K njemu sta odhitela komandant Gregorič in komandir Bernard ter z daljnogledom ugotovila, da je na pohodu 52 nemških policistov. To je bil vod 2. čete 181. rezervnega policijskega bataljona.

Prejšnji dan, tj. 11. decembra, je kapetan Blank s svojim oddelkom pri zasledovanju Gorenjskega bataljona prišel prav v njegov izpraznjen tabor na Mohorju. Poročal je, da je tabor v neposredni bližini kote 941, tj. kakih tisoč korakov severovzhodno od Mohorja. Poročal je tudi, da se je od tam partizanska enota premestila v predel južno od Selške doline. Zato je orožniški polkovnik Handl 12. decembra izdal 181. rezervnemu policijskemu bataljonu v Kranju naslednje akcijsko povelje:

»Glede na svoje povelje z dne 3. decembra 1941, dnevnik št. 59/41 tajno, in glede na dejstvo, da se je neka pomembna topla premostila s predela severno od Selške doline v predel južno od nje, ukazujem, da morajo do nadaljnjega vse razpoložljive sile v primerni moči in ob ustreznem zamenjavanju s patruljami neomajno vdirati na območje med obema Sorama do črte na vrhovih Blegaša (k. 1362)—Koprivnika—Mladesa vrha—Mlake in tudi na planine severne in južne od njih. Pri tem je treba zelo upoštevati poizvedovalno službo. Inicijativnost in samostojnost sta pri tej nalogi sama po sebi umevna in nujna pogoja. Pri tem je treba kar se da stanovito vplivati na podoficirje. V vseh teh zadevah pričakujem posebno živahnost.«

21 Podrobneje govori o tem razprava Daretta Jerška: Plebiscitne akcije Osvobodilne fronte v letih 1941—1942. v: Prispevki za zgodovino delavskega gibanja, 1961, št. 1—2, str. 223—225.

22 Glede števila justificiranih so podatki različni. Slovenski poročevalci z dne 15. decembra 1941 navajajo 9 oseb in navajajo tudi njihova imena razen enega. Ivan Bertonec v svojem članku Ljudska vojska navaja število 7. enako število navaja poročilo komandanta orožništva za južno Koroško na Bledu z 7. 1. 1942. (Glej Zbornik NOV, VI/2, dok. 130.) Če upoštevamo Ludvika Galeta z Javorja, ki so ga justificirali 3. 12. 1941, potem je skupno število justificiranih 9.

23 Tako je npr. dr. Rainer 18. 12. 1941 v mestni hiši v Kranju govoril: »Ugotovljeno je, da je imela topla v gorah taborniške, da so se v bližini nahajala selišča, katerih prebivalci so vedeli, da se nahajata tam taborniške, in ki so podpirali tolpe s tem, da so jim prinašali živila in poročila.« (Karawanken Bote 24. 12. 1941.)

24 Bertonec, Ljudska vojska, 394, ne navaja sovražnikovih izgub. Jan Ivan pa v svoji knjigi »Dražgoše«, str. 19, pravi, da je padlo 6 sovražnikov.

25 Zbornik NOV, VI/2, dok. 130.

26 Le-ta je bil od 1. decembra 1941 v Gorenjskem bataljonu, a so ga konec decembra 1941 poslali v Polhograjske Dolomite, kjer ga je 27. 12. 1941 na Toškem čelu zadel italijanska patrulja. (Poročilo štaba XI. arm. korpusa 28. 12. 1941. Zbornik NOV, VI/1, dok. 239.)

27 Zapisnik zaslišanja hrani arhiv IZDG, f. 656 (it.).

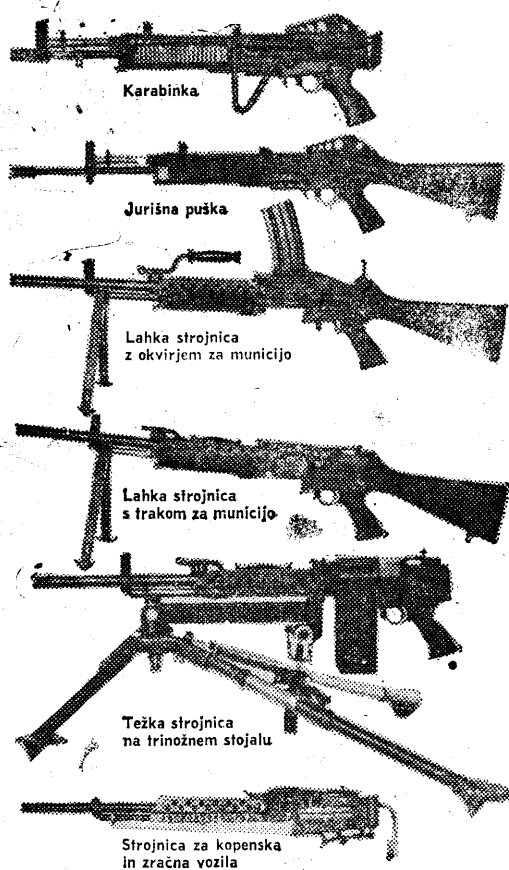
28 Prav tam.

29 Akcijsko povelje namestnika poveljnika redarstvene policije Alpenland na Bledu z dne 16. 12. 1941, NAW, T-175, navidek 10. Takrat so v taboru našli tudi prvo številko glasila glavnega »Novinista slovenskih partizanskih čet« Slovenski partizan. Polkovnik Handl je ukazal prevesti v nemščino in je prevod poslal vsem policijskim enotam in orožniškim okrožjem. (Arhiv IZDG, f. 17.)

30 Handlovo povelje 12. 12. 1941, NAW, T-175, navidek 10.

(NADALJEVANJE)

Od karabinke do težke strojnice

Za ameriški sistem »stoner 63A« je značilno to, da ga je mogoče z malenkostnimi spremembami in dodatki pretvoriti v šest različnih orožij, karabinko, jurišno puško, lahko strojnico z okvirjem za municijo, lahko strojnico s trakom za municijo, težko strojnico in strojnico za kopenska in zračna vozila. Pri vseh teh orožjih je treba spremeniti le kakih 20 odstotkov sestavnih delov, vsi drugi deli pa so skupni.

Puška in karabinka imata plinski cilindri nad cevjo, strojnica pa pod njo. To orožje izstrelja od 900 do 1000 nabojev v minuti. Municijska je enotna za vse vrste orožja »stoner 63A« — kaliber 5,56 mm.

Karabinka je zelo podobna jurišni puški, le da ima krajšo cev in pregibno kopito. Uporabna je zlasti za zračnosantanske enote in za enote, ki varujejo tanke. Karabinka je težka 3,48 kg, dolga pa — računajoč tudi kopito — 91 cm. Na minuto lahko izstrelji 900 nabojev, katerih začetna hitrost znaša 1.003 metre na sekundo, dosega pa kakih 2640 metrov.

Jurišna puška je dolga 102 cm in težka 3,57 kg. Hitrost streljanja, začetna hitrost krogel in doseg pa so enaki kot pri karabinki.

Strojica ima težjo cev, municija pa prihaja vanjo iz okvira ali pa traku. Vsi drugi tehnični podatki so enaki kot pri jurišni puški, le da strojnica s trakom strelja hitreje — ne 900, temveč 1000 nabojev na minuto.

Težka strojnica ima trinožno stojalo, zaradi česar strelja natančneje. Naboj je ima v plastičnem okviru oziroma v bobnu. V prvem je prostora za 100, v drugem pa za 150 nabojev.

Ce je strojnica pritrjena, njen ogenj lahko usmerjajo tudi iz daljave. Napravljena pa je tako, da jo lahko vgradi na vsako vozilo, helikopter, tank ali letalo.

z ladjami v osvobodjeni del Jadrana. To pa je bilo takrat še neizvedljivo. Slo je namreč za torpedovke, ki so jih bili Nemci po železnici prepeljali v Trst z Azovskega morja, potem ko so jih bili odtod pregnali Rusi. Tam so jih hitro sestavili, toda ko so priplule na Reko, jih je bilo treba poslati v generalno popravilo, ki se je sprito sabotiranja italijanskih in naših delavcev ter zaradi pogostnih zračnih alarmov zavleklo za več mesecev.

Posadke na torpedovkah so bile sestavljene iz tako imenovanih legionarjev, ki so pluli po Črnem morju. Le tu pa tam je bilo najti človeka, ki se ne bi iz Sovjetske zveze vrnil krvavih rok in ki bi mu bilo mogoče zaupati. Vsakogar je bilo treba skrbno otipavati, da bi človek zvedel, kam pravzaprav spada. Razen tega je vsa »mornarica NDH« neposredno spadala pod nemško poveljstvo, ki je bilo njen dejanski gospodar. Na vsaki ladji so imeli za signalista svojega vojaka, ki je odgovarjal neposredno nemškemu poveljstvu...

V začetku decembra 1941 je poveljstvo 2. pomorskega sektorja NOV sklenilo, naj Šrajder takoj organizira odhod ladij. Če že ne more računati na vse ladje, naj vzame s seboj vsaj tiste, ki jih more. Teh pa je

nesljive ljudi, čeprav večina izmed njih ni poznala njegovih načrtov.

Dva dni pred izvedbo načrta, pa je prišlo do spopadaja: ko je Marin Lovrič prevzel iz popravila svojo torpedovko, je tako nespretno manevriral, da jo je spet poškodoval. Tako sta ostali le še dve »zanesljivi« ladiji.

»Sporazumno z nemškim poveljstvom sem 12. decembra ukazal, naj flotilja s petimi torpedovkami krene ob 8. uri na »navigacijsko plovbo« z nalogo, da preizkusi orožje, radijsko zvezo in vožnjo v nočni formaciji...«

Šrajder je o tem obvestil prek ilegalne radijske postaje, ki je delovala na Sušaku, tudi poveljstvo 2. sektorja. Partizani naj bi pričakali »begunce« na južni strani otoka Ilovika. Da bi akcija potekala čimbolj nemoteno, je Šrajder ukazal, naj tri »nezanesljive« ladje plovejo v zahodni smeri proti Kraljevcu, dve »zanesljivi« ladiji pa proti jugu. Kasneje je nameraval prve tri ladje poklicati po radiu in se z njimi sestati nekeje v Kvarnerskem zalivu, daleč proč od nemških in blizu partizanskih ladij. Računal je tudi na možnost, da bi se posadke teh treh ladij utegnile upirati.

Za mlado partizansko mornarico bi pomenilo pet torpe-

trdil na kape in zastave. Vse je bilo pripravljeno, toda vreme nam je pa le začelo nagajati. Približno ob štirih popoldne je začelo močno pihati, morje se je vznemirilo, kmalu zatem pa je med dežjem začel padati tudi sneg. Toda to nas ni smelo ovirati...

Natančno ob 18. uri so torpedovke krenile na pot. Na torpedovki KS-15, ki je plula na čelu formacije, je bil razen njegovega poveljnika Antona Marega tudi poveljnik flotilje Šrajder. Bili so že ob izhodu iz pristanišča, kjer je bila razpeta jeklena mreža, ko je nemški signalist na KS-15 obvestil poveljnika ladije, da s signalne postaje ukazujejo, naj se flotilja vrne. Šrajder mu ni verjel. Ko pa je stopil ven, je zares sam videl, kako mu Nemci signalizirajo: »Takoj se vrnite!«

Kaj sedaj? Izdaja. Če se vrnejo, jih čaka zanesljiva smrt. Zato vrnitve ni moglo biti.

Vse dotlej je torpedovko poganjal manjši motor. Ko pa so prešli signal, naj se vrnejo, je Šrajder ukazal pognati dva večja motorja, ki sta imela po 1500 konjskih moči. Čim hitreje čez barikado! Tam pa jih je čakalo neprijetno presenečenje. V sredini barikade je bil prehod, ki so ga sproti zapirali in odpirali. Sedaj pa je bil zaprt. Šrajder je spoznal, da se je znašel v pasti

● Prvič na našem tržišču

● Ekskluzivna modna novost iz Italije

FROTIR ZA ŽENSKO OBLEKE — 140 cm širine

● v 9 desetih in v 30 barvnih kombinacijah — Cena 58 N-din

Primeren za vsako priložnost — zračen — udoben — praktičen — obstojnih barv

namai
LJUBLJANA

Avala

FABRIKA TALASNOG KARTONA
KARTONSKE IN PAPIRNE EMBALAŽE

BEOGRAD, VILINE VODE bb

Telex: 11-243

YU KARTON

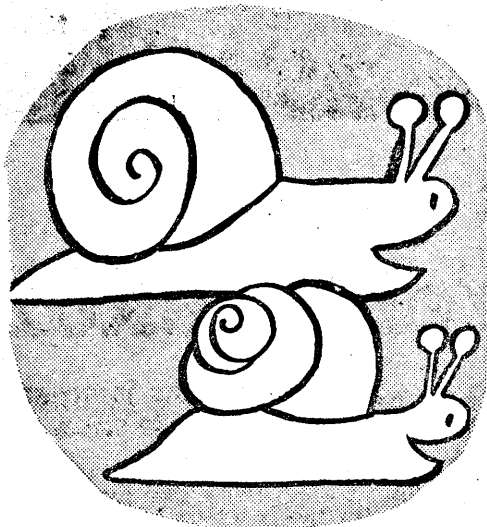
Telefoni: 661-399, 661-499, 661-599, 661-899

Proizvaja:

VALOVITI KARTON V 3 IN 5 PLASTEŽ

Izdeluje:

EMBALAŽO IZ VALOVITEGA IN POLNEGA KARTONA
PREOBLEČENE IN NEPREOBLEČENE SKATLE
PAPIRNO KONFEKCIJO
TISKA V OFSET IN TIPO TEHNIKI

Tema ni treba namensko varčevati — hišo že imata! Toda ljudje ne nosijo hiš na hrbtu — in če si jo boste hoteli postaviti,

ZAČNITE NAMENSKO VARČEVATI pri

DOLENJSKI BANKI IN HRANILNICI

V NOVEM MESTU

ali pri njenih poslovnih enotah
v KRŠKEM, METLIKI
in TREBNJEM!

Hranilno knjižico DBH lahko dobite tudi pri VSEH POŠTAH V OBČINAH
NOVO MESTO, KRŠKO, METLIKA in TREBNJE!

NAJNOVEJŠE!

NBH v Novem mestu obrestuje hranilne vloge od 1. avgusta 1967 dalje po
izvšani obrestni meri:

— navadne po **6,50 %** — vezande do **8 %**

Delamaris

KOMBINAT
KONZERVNE INDUSTRIJE

Izola

VAM NUDI KVALITETNE IN PRIZNANE
PROIZVODE:

ZA DOM:

- ARGO JUHE, ZAČINKO,
PARADIŽNIKOV KONCENTRAT

ZA ŠPORT:

- DELKAVA,
RIBJE KONSERVE

ZA WEEKEND:

- PREDJEDI IZOLA BRAND IN
PASTETE

DELAMARIS — IZOLA

kot v času babic (in prababic)! ■ še več ■ vzmetnica z volno, ki združuje
v stoletjih preizkušeni material s sodobnimi dosežki tehnike

JOGI DE LUXE Z VOLNO IN JOGI EXTRA Z VOLNO

sta novi vzmetnici za vas, ki si želite
še več toplote in trdnega, zdravega
spanja

IZBRALA SEM DOBRO IZBRALA
SEM **jogi**

Pogovor vsak dan!

Kam in kako vložiti prihranjeni denar?

ENOSTAVNO!

Midva varčujeva pri **KREDITNI BANKI IN HRANILNICI LJUBLJANA**

ZAKAJ? Banka nama daje najvišje obresti:

- 8%** za vezane vloge in devizne račune z dvoletnim odpovednim rokom
- 7%** za vezane vloge in devizne račune z odpovednim rokom nad eno leto
- za navadne vloge in devizne račune **6,25%**

In ... to poslovanje opravlja brezplačno!

**PA NE
SAMO TO!**

Z najinimi vezanimi vlogami sva vključena v velika nagradna žrebanja, ki jih banka organizira za svoje varčevalce vsake štiri mesece.

V poslovnih enotah dobite brezplačno vsa pojasnila in nasvete — Poleg tega pa opravljajo vse hranilne posle za Kreditno banko in hranilnico tudi vse pošte v Sloveniji.

Pomembno, vendar brez sprememb

V Italiji bržkone še ni bilo tako mirnih volitev, kot so bile letošnje. Predvolilni boj je uradno trajal dva meseca, toda letos je bilo nekaj novosti, ki so povzročile, da je bil vsaj navidezno mirnejši, dasiravno je bil ravno tako srdit. Stranke so letos namreč napolnile pisemske nabiralnike volivcev s kopijami propagandnega materiala (tako da so pismonoše stavkali zaradi preobilice dela). Ugotovili so, da so govori na javnih mestih največkrat rutinsko opravilo, ki volivca ne prevzame popolnoma.

Ko je 19. in 20. maja okoli 93 odstotkov od 35,6 milijona volilnih upravičencev odšlo na volišča in ko so elektronski stroji opravili vse operacije, so ugotovili, da se položaj ni bistveno spremenil: novi italijanski parlament ima vse pogoje za nadaljevanje tako imenovane politike levega centra, volitve so potrdile napredek naprednih sil.

Nekoč vsemogočna krščansko-demokratska stranka (DC), ki je na volitvah leta 1948 dobila 48,5 odstotka glasov in 395 sedežev v parlamentu, si je nekoliko opomogla. Dobila je 39,1 odstotka glasov ali 286 sedežev (leta 1953: 38,3 odst. ali 269 sedežev). Tako imajo demokristjani zdaj 0,8 odst. glasov več in 6 novih sedežev v parlamentu. Druga stranka, ki sodeluje v vladni koaliciji, je združena socialistična stranka (PSU), ki je nastala iz Nennijevе socialistične stranke (PSI) in Saragatove socialdemokratske stranke (PSDI): imela je 96 sedežev v parla-

mentu, zdaj pa jih ima pet manj. Tretja koalicijska stranka — republikanska (PRI) — je majhna, vendar se je zdaj njen položaj okrepil: namesto dosedanjih 6 ima 9 poslancev v parlamentu. Pri volitvah v senat (volijo samo državljani od 21. leta starosti dalje) je DC dobila 135, PSU 46, PRI pa 2 sedeže.

V levi opoziciji je predvsem komunistična partija (PCI), že od leta 1948 druga najmočnejša stranka v Italiji in najmočnejša komunistična partija zahodnega sveta. Zanj je glasovalo 8.555.000 volivcev, tako da je dobila 26,9 odst. glasov in 177 sedežev v parlamentu. Dolej je PCI imela enajst poslancev manj. Pri volitvah v senat je PCI dobila (skupaj z novo socialistično stranko proletarske enotnosti PSIUP) 30 odst. glasov in 101 sedež.

Desna opozicija je v Italiji slaba. Najpomembnejša v njej je liberalna stranka (PLI), ki je dobila 5,8 odst. glasov ali 31 sedežev (doslej je imela 39 sedežev v parlamentu). Pri volitvah v senat je PLI dobila 16 sedežev. Drugi dve še nepomembnejši stranki sta monarhistična in neofašistična. Monarhistična PSDUM je dobila 6 sedežev v parlamentu (doslej jih je imela osem), v senatu pa dva. Neofašistična stranka MSI je pri volitvah v parlamentu dobila 24 namesto dosedanjih 27 sedežev, pri volitvah v senat pa 11 sedežev.

Italijanski parlament ima 639 poslancev, senatorjev pa je 315. Potemtakem ima vladna koalicija zdaj v parlamentu 366 sedežev (prej jih je imela 382), tako da ni nevarnosti, da bi njene zakonske predloge odbijali. Vladavino imenujejo levi center: v nekoč skrajno desničarski DC, ki je bil njen cilj boj proti komunizmu, so zadnje čase prevladali naprednejši, levi elementi. Prav ti levičarski demokristjani so omogočili, da so se v vladni angažirali tudi Nennijevi socialisti, ki so prej delovali v opoziciji skupaj s komunisti. Z nastankom združene socialistične stranke PSU se je koalicija še okrepila. Prav tako napredni dejavnik v vladni koaliciji so republikanci. Takšna sestava vladne koalicije je omogočila napredek, sprejem novih reform in konec koncev tudi imenovanje socialističnega voditelja Pietra Nennija za podpredsednika vlade Albia Mora. Jasno je, da je koalicijski vladni močnejši marsikaj očitali, zlasti to, da se zmerom ni rešila nekaterih bistvenih problemov. Med te sodijo: urbanistična reforma, ki naj bi zavrgla velikanske in donosne spekulacije z gradbenimi zemljišči; še zmerom neurejeno splošno zdravstveno in socialno zavarovanje; neurejena davčna politika, ki je potrebna takšne reforme, da bi enakomerno porazdelila bremena; potreben je zakonski predlog za proceduro še sprejetega zakona o gospodarskem planiranju; reforma državne uprave ne napreduje; predlog o reformi univerze je bil prepozen, da bi ga še lahko sprejeli (zato je tudi prišlo do študentskih nemirov); potrebna je reforma družinskega prava, v katero sodi tudi ločitev zakona, doslej tabu v Italiji (DC je v predvolilnem boju lepila tudi plakate, na katerih je bilo rečeno, da je družina osnova družbe, da je DC za zakon in proti ločitvi...). Nasprotniki predvsem očitajo vladi, da je proti koncu svojega mandata sprejela celo vrsto zakonov in odlokov, samo da bi ustregla »posameznikom« in tako dobila nekaj adutov v predvolilnem boju.

Navzlic razlikam v številu glasov, poslanskih sedežih in odstotkih je paradoksalna misel, da so vsi uspeli na volitvah. Krščansko-demokratska stranka je dobila 0,8 odstotka več glasov, kar je uspeh. Upoštevati je treba, da se cerkev letos ni tako vmešavala v predvolilni boj kot predjunijska leta, ko so duhovniki kar po vrsti jasno zahtevali, naj ljudje volijo predstavnike DC. Tokrat se je zaradi politike papežev Janeza XXIII. in Pavla VI. bistveno spremenilo stališče cerkve do strank v Italiji in do politike v tujini. Seveda je jasno, da so duhovniki tudi letos nagovarjali vernike, naj ne volijo komunistov, toda o nekdanjem pritisku zdaj ni več mogoče govoriti. Številni demokristjani so se bali, da bi takšno stališče cerkve utegnilo škoditi njihovi stranki. Rezultati volitev kažejo, da je bil strah odveč, pokazali pa so tudi, da si je DC pridobila nove volivce predvsem z levo usmerjeno politiko in konkretnimi rezultati. Menijo, da bo zdaj ta leva usmerjenost še močnejša, ker je v parlament prišlo še več demokristjanov, ki jo zagovarjajo.

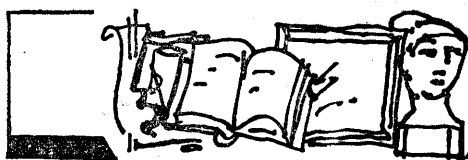
Takšen uspeh demokristjanov je v veliki meri zasluga socialistov, ki sodelujejo v vladni koaliciji. Socialistična stranka je pobudnik vladnih reform, socialisti so v zunanji politiki zelo kritični do politike Italije in NATO. Pred volitvami so socialisti menili, da bodo nekaj glasov vzeli demokristjanom, nekaj pa komunistom. To se ni zgodilo, vendar pa ni mogoče govoriti, da bi bila stranka v krizi. Bržkone so Nenniju pokazali hrbet tisti, ki mu zamerijo, da je stopil v vlado in da se ni pridružil komunistom. Potemtakem vladna koalicija ni v nevarnosti in predstavniki vseh treh strank so že izjavili, da bodo nadaljevali delo po že začrtani poti.

Skrajno desničarske stranke so izgubile nekaj volivcev in čeprav dobivajo podpore veleindustrije, se jim ni posrečilo, da bi pridobile zase tiste volivce, ki niso zadovoljni z levo usmerjenostjo demokristanske stranke.

Najpomembnejši uspeh na letošnjih volitvah je dosegla komunistična partija. Nasprotniki je imela tako med demokristjani kot med neofašisti — in socialisti... Socialisti se namreč bojijo možnosti, da bi nekoč levičarsko usmerjeni demokristjani stopili v koalicijo z močno PCI. In kampanji so komunisti poudarjali hibe levega centra, njihovi nasprotniki pa so kazali na tako imenovano krizo socializma, pri čemer so jim zlasti prav prišli dogodki na Češkoslovaškem. Znano je tudi odklonilno stališče PCI do atlantske politike in vojne v Vietnamu. Zato so nekateri imeli pogovore med ZDA in DR Vietnamom v Parizu za slabo znamenje, za oslabeitev komunistične argumentacije. Toda PCI je dobila še več glasov, njen položaj se je še bolj okrepil. Praktično sprememba ni bistvena, toda močnejša leva opozicija bo lahko odločneje pritiskala na vlado levega centra, da bo delala konkretnije in hitreje.

Po verižni reakciji, ki se začneja pri komunistih in ki gre preko socialistov in liberalcev na levičarske demokristjane, je mogoče pričakovati od vlade natančnejše programske obveznosti.

STANE IVANC

KULTURA IN PROSVETA

Misli ob razstavi »Za Vojkom«

Od 20. do 26. maja letos je bila v avli občinske skupščine v Novi Gorici razstava »Za Vojkom«, ki sta jo priredila Goriški muzej in občinski odbor ZRB NOV. Ob otvoritvi je predsednik komisije za tradicije NOB občinskega odbora ZRB NOV govoril tudi o tovariških odnosih med udeleženci revolucije nekoč in danes. Povzemamo nekaj njegovih misli.

»Tradicija narodnosvobodilne borbe ne gre jemati spominsko, pač pa družbeno, politično in aktualno. Ne kaj nas učijo dogodki minulih let. Tako mi kot tudi mlajše generacije smo dolžniki našega naroda. Misli o tem naj med drugim oživi tudi ta razstava.

V zelo kratkem obdobju svojega življenja, če upoštevamo le čas njegovega partizanstva, od 2. februarja 1942 do noči smrtnega boja med 22. in 23. februarjem 1943 nam je Vojko zapustil najlepši zgled visokega humanizma, enakopravnih odnosov med borci in med ljudmi; zgled napredne usmeritve, ki je bila zasidrana v vrsti borcev in aktivistov za pravičnejši družbeni red, za svobodo, za socializem. Brez teh vrednot ne bi mogli vzdržati, ne bi mogli zmagati!

Dve uravnilovki imam v mislih, ko govorim o teh stvarih. Življenje

borcev in njih poveljnikov je bilo tedaj enakovredno. Vsi so bili obsojeni na smrt. To jim je prisodil okupator in veljalo je za vse naše najzavednejše ljudi, ki so se mu drznili tedaj upirati. Druga uravnilovka je bil partizanski kolektiv. Tega smo si borci tedaj zavestno izbrali in ga disciplinirano ter z največjim spoštovanjem tudi izvajali. Tisti, ki smo partizanski kolektiv doživljali, ga ne bomo nikdar pozabili. Zatajiti in pozabiti ga tudi ne smemo, ker bi se sicer odrekli sebi, letom boja in s tem bistvu življenjskega poslanstva. Ne samo, da nas tega ne more biti sram, pomni moramo biti, ker smo tisti čas tako doživljali. Partizanskega kolektiva kot obliko življenja in uravnavanja medsebojnih odnosov v najtežjih okoliščinah vojnih let nam ni vtilil okupator s svojo nečloveško brutalnostjo. To je bila predvsem oblika sožitja, ki je največ obetala, ki je bila lepa in prelepa vizija bodoče ureditve svobodnih ljudi. Vezi, poročene iz teh odnosov, so utrjevale naše borbeno enoto in jih naredile nepremagljive.

Tovarištvo kot oblika in izraz iskrenih in plemenitih odnosov med ljudmi, med borci in aktivisti, je bilo prava humanizacija. Tisti, ki so siedi Vojku in za njegovim zgledom se danes hodijo, so bili in so nosilci najnaprednejših in najplemenitejših človeških odnosov. Odločenost za boj in delovni polet, iskrena pripravljenost na žrtve in na

odrekanje, tovarištvo in medsebojna pomoč so zgled, ki je še živ in ki je nastal prav v bližnji preteklosti; so zgled, ki bo koristen za vse čase in brez katerega tudi danes ne moremo in ne smemo ostati!

Letos jeseni bomo praznovali naš veliki jubilej — 25-letnico vseljudske vstaje. Veselili se bomo predvsem svobode, ki je sprostila umske in delovne sposobnosti naših ljudi, da smo si v tako kratkem času zgradili vse to, kar imamo, da smo si sezidali tako lep novi dom. Žal, pa je težko trditi, da smo si tudi naše medsebojne odnose zgradili tako lepo in tako trdno. Včasih je zunanost lepša od notranjosti, lupina od vsebine. Pa vendar socializem ni zid, ni tovarna, tudi ni grafikon delovnih uspehov, je predvsem naš medsebojni odnos. Se marsikaj bo treba storiti, da bo tudi na tem območju stanje boljše in bližje idealom, za katere smo se borili, za katere so Vojko in številni drugi borci dali svoja plemenita življenja.

Večer partizanske pesmi in proze v Celju

Komisija za razvijanje tradicij narodnosvobodilne vojne pri občinskem združenju ZB NOV v Celju je v povezavi z Društvom prijateljev mladine in šolskimi vodstvi priredila v torek, 28. maja ob 19. uri v veliki dvorani Narodnega doma v Celju »Večer partizanske pesmi in proze«. Učenci osnovnih šol in dijaki srednjih šol celjske občine so brali svoja literarna dela s tematiko iz naše narodnosvobodilne borbe. Sklepe za zbiranje takih del in za prireditev je bil sprejet že lani junija. V začetku šolskega leta 1967/68 so bili s tem sklepom seznanjeni učenci in dijaki po šolah. Obenem pa so bili seznanjeni z namenom te dejavnosti in s kriteriji, ki jih je treba upoštevati pri njej. Literarni sestavkov. Zbirka je do maja t. l. prejela 54 spisov in pesmi iz raznih šol celjske občine, za literarni večer pa jih je odbrala 13, od tega je bilo šest del tako ocenjenih, da so avtorji prejeli zanje denarne nagrade in diplome, toda tudi drugih 7 avtorjev je prejelo za svoja literarna dela, prebrana na tem večeru, diplome. Za vsebinsko tehnično literarno uspešnost priznanje »Poslednji boji« ga zaradi prevelike obsežnosti ni bilo mogoče prebrati na tem večeru — čas je bil namreč odmerjen in prilagojen taki prireditvi — je avtor prav tako prejel diplomu. Člani žirije so bili mnjenja, da bi priznanje zaslužili še nekateri prispevki; razen tega bi bilo primerno nekatere spise objaviti v našem tisku, bodisi v Kurirčku, Clebanu, Pionirskem listu in v časopisnih prilozhah, kakor tudi v TV-15 in drugem časopisu.

Prireditve je bila uspešno izvedena, žal pa so mladi literati ugotovili, da med poslušalci ni bilo tistih, ki so jih z veseljem in tudi s tremo pričakovali, to je bivših borcev in aktivistov NOB. Kakor so se zelo razveselili aplavza prisotnih in nagrad ter priznanj, tako so z žalostjo v srcu odhajali domov, ker ni bilo občinstva, ki so si ga najbolj želeli...

Ta prireditve je imela lep namen, spodbudila je mladino k nadaljnjemu posvečanju pozornosti zgodovini in dogodkom iz naše narodnosvobodilne borbe in njenim velikim ciljem ter pravilnemu vrednotenju tolikšnimi žrtvami priborjene svobode, k utrjevanju ljubezni do domovine in ne nazadnje k spoštovanju drugega nam slovenskega jezika — tako je po podelitvi nagrad poudaril predsednik 5-članske žirije, naš znani pisatelj in pesnik Fran Roš.

Kakšen odgovor naj damo mladini na vprašanje, zakaj smo tako malomarni in netaktni? R. U.

ZDRAVJE IN BOGASTVO

Na tem mestu smo že poročali o prvih treh knjigah Sodobne ilustrirane enciklopedije: NARAVA, ZNANOST, UMETNOST; medtem je izšla četrta knjiga: ZDRAVJE IN BOGASTVO.

Ta enciklopedična izdaja v osmih knjigah — izhaja pri Mladinski knjigi — predstavlja prvo, po sodobnih načelih urejeno enciklopedično izdajo v slovenskem jeziku. In ker je bogato ilustrirana s črno-belimi in barvnimi fotografijami, dopolnjena z diagrami, grafikoni in najrazličnejšimi podatki, izkazuje tudi veliko tehnično sposobnost, zmogljivost in močrstvo grafičnih delavcev v novi, moderni tiskarni te naše renomirane založniške hiše.

Razen navedenih vrlin je pričujoča enciklopedija tudi izraz mednarodnega sodelovanja in hkrati zanimanja naših bralcev za tovrstno poljudnoznanstveno literaturo, saj je naklada 10.000 izvodov zlahka našla pot med ljubitelje knjig.

Tudi četrta knjiga Sodobne ilustrirane enciklopedije ZDRAVJE IN BOGASTVO je nastala v angleškem izvirniku. Njeni avtorji so številni znani strokovnjaki in znanstveniki. V uredniškem odboru srečamo že znana imena Geralda Barryja, dr. J. Bronowskega, Jamesa Fisherja in Juliana Huxleya.

ZDRAVJE IN BOGASTVO nosi podnaslov: CLOVEKOV BOJ PROTI BOLEZNIM IN POMANJKANJU.

Knjiga je razdeljena na dva dela. Vsebinsko prvega dela, ki je posvečen zdravju in blagostanju, ponazarjajo naslovi poglavij: Zdravje in življenje ljudi, Kako deluje duševnost, Duševne motnje, Zdravstveno varstvo družbe, Svetovno zdravje. V tem prvem delu najdemo podoben okoliščin, v katerih bi bili ljudje močnejši, zdravi in razumni. Znano je, da se je medicina v zadnjih 150 letih razvila bolj kot prej v tisoč letih. Medicina se razvija s splošnim razvojem znanosti in gospodarstva. Zato v tem prvem delu knjige beremo več o okoliščinah, ki naj bi vplivale na ljudsko zdravje, manj pa o boleznih samih, ki dandanes ogrožajo ljudsko zdravje, to so: rak, duševne bolezni, ledene ožilja in srca, bolezni krvi, dedne bolezni... Nič manj zanimivo ni poglavje o svetovni zdravstveni organizaciji, zakaj zdravje dandanes ni več vprašanje posameznika, pač pa celotne človeške družbe.

V drugem delu knjige, kjer je govora o ekonomiji in narodnem gospodarstvu, ki ga obravnavajo posamezna poglavja: Ekonomika in družba, Bogastvo, Dohodek, Proizvodnja, Od proizvodnje do potrošnika, Delitev bogastva in dohodka, Gospodarska stabilnost, Mednarodno gospodarski odnosi, Gospodarska rast.

Uvodno besedo k prvemu delu knjige je prispeval dr. Miha Likar, ki je s prof. Bojanom Molim knjigo tudi prevedel, medtem ko je za drugi del prispeval kritični uvod dr. ing. Albin Orthaber. Z ozirom na to, da so knjigo napisali strokovnjaki iz tako imenovanih kapitalističnih držav, je tudi razumljivo, da je napisana z nekoliko drugačnimi teoretičnimi ekonomskimi osnov, kot pa so uveljavljena v socialističnem gospodarstvu. Poglavitno v knjigi pa je, da so zapleteni problemi sodobne gospodarske vede obravnavani in razloženi na način, ki bo kljub teoretičnim razlikam lahko zelo dober pripomoček za spoznavanje ekonomike ter ekonomske-politične vede. Zategadelj knjiga ne bo služila le strokovnjakom, pač pa slehernemu, ki se zanima za razvoj gospodarstva, za ljudsko zdravje in bogastvo.

C. S.

Kombinat »MLINOTEST« Ajdovščina

Izdeluje prvovrstne testenine, jajčne in navadne, v zelo širokem asortimentu

Potrošniki — prepričajte se o izredno dobri kakovosti naših testenin.

NOVE KNJIGE ZALOŽBE »BOREC«

Pri založbi »Borec« so pravkar izšle naslednje knjige:

Ivo Zorman: Čez dvajset let bo vse drugače

Matevž Hacc: Zadnji obisk

Franček Majcen: Tudi beseda je lahko orožje

Jože Šmit: Koleselj iz cedilike

Karel Dichlik: Iz ruskega ujetništva v boj proti vojni

Dušan Hamšik-Jiří Pražák: Bomba za Heydricha

O novodošlih knjigah, ki jih ljubiteljem lepih knjig priporočamo, bomo več poročali v naslednji številki »TV 15«.

Partizanska ljudska pesem

CIRILA KOZJEK:

Uspavanka

Ajaj, ajaj, sinko zlati,
mimo spi, nič se ne boj,
saj te čuva skrbna mati —
ajaj, ajaj, sinko moj.

Kdo je, dete, bil tvoj oče,
ne sprašuj me dan na dan;
ob spominu nanj se jočem —
bil je hraber partizan.

Ko nekoč je hajka bila,
v gore šla je z rablji smrt,
sedem jih je pokosila,
sedem fantov onkraj brd.

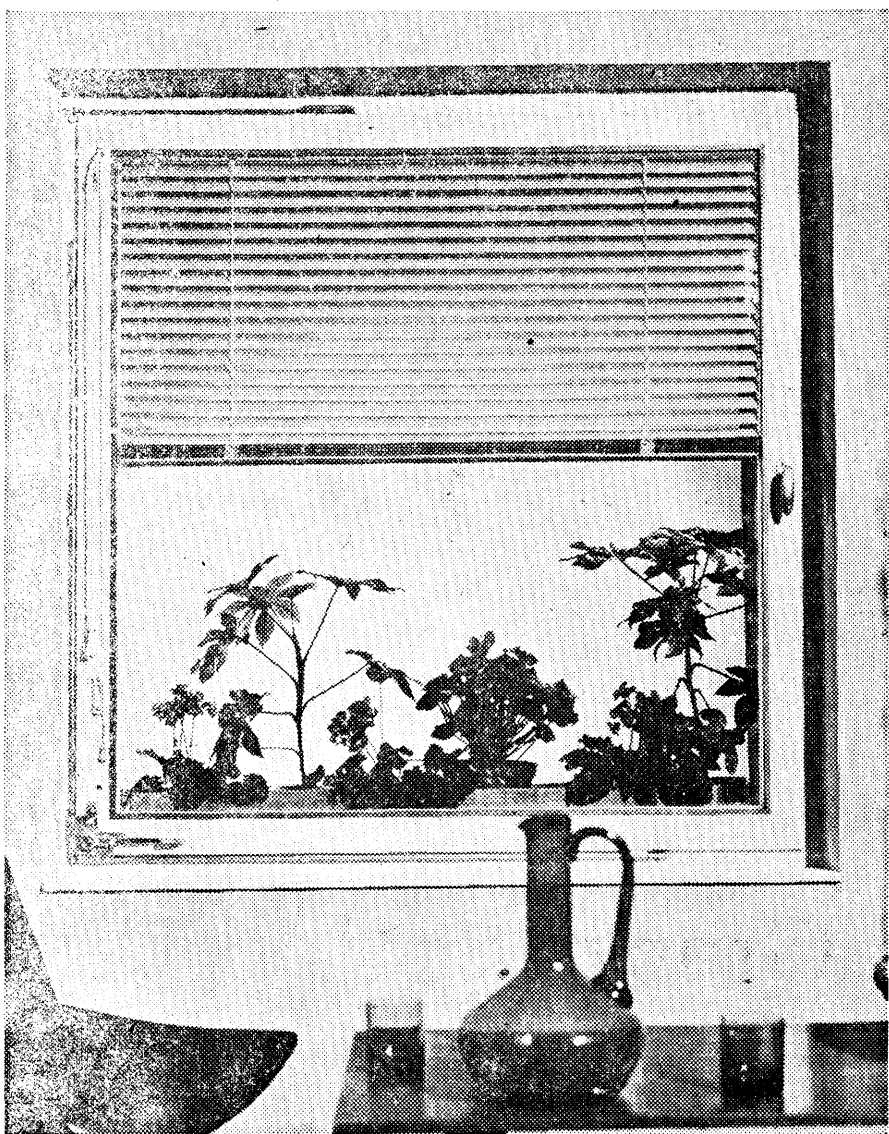
Izmed sedmih teh junakov
bil je tudi očka tvoj,
pal od nemških je divjakov
očka tvoj, tovariš moj.

Ajaj, ajaj, sinko zlati,
mimo spi, nič se ne boj,
saj te čuva skrbna mati —
ajaj, ajaj, sinko moj!

* Pesem je bila napisana v Ravensbrücku.

NOVOST ZA GRADITELJE

JELOVICA — lesna industrija Škofja Loka

je pripravila novost za vse kupce svojih izdelkov: DOKONČNO POVRŠINSKO OBDELANA IN EMBALIRANA OKNA in VRATA JELOVICA. Okna se odpirajo na vertikalni in horizontalni osi in je MOŽNO NANJE MONTIRATI VSE VRSTE STANDARDNIH SENCIL. Zahtevajte prospekte ali pa si osebno ogledajte izdelke v komercialni podjetja! Telefon: 85-336

slovenija avto

LJUBLJANA — PREŠERNOVA 40

EXPORT — IMPORT
IN ZASTOPANJE TUJIH FIRM

- TRGOVINA NA DEBELO IN DROBNO Z MOTORNIMI VOZILI, GRADBENIMI STROJI, SERVISNO OPREMO, BICI KLJI IN VSEMI PRIPADAJOČIMI NADOMESTNIMI DELI
- SERVIS IN REMONT ZA MOTORNA VOZILA

Predstavništva:

- BEOGRAD, ULICA 27. MARTA 66
- RIJEKA, BORISA KIDRIČA 58/a
- NOVI SAD, TRG SVETOZARA MARKOVIČA 5

TURISTIČNA ORGANIZACIJA ALPE ADRIA

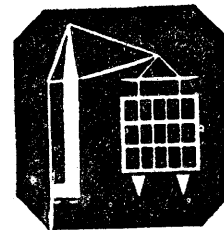
LJUBLJANA — MASARYKOVA 14

Program potovanja PO POLJSKI — 17 dni: 3. 8.—19. 8. 1968

1. dan: Odhod iz Ljubljane z vlakom ob 6.42 (zbirališče ob 6. uri). Vožnja do Dunaja, kamor je prihod ob 16.25. Postanek na Dunaju do 22. ure, ko je odhod do poljske meje. Prihod ob 3.15.
2. dan: na postajo v Zebrydowicach, od koder se potniki po krajšem počitku odpeljejo na zajtrk v Jasowec. Nato odhod z avtobusom do hotela v Krakowu.
3. dan: Celodnevni ogled mesta Krakowa in njegovih znamenitosti (Wawel, Koscio Mariacki — Marijina cerkev, Sukiennice itd.). Popoldne prosto.
4. dan: Nadaljnji ogled mesta Krakowa. Popoldne prosto.
5. dan: Po zajtrku v Krakowu odhod z avtobusom v Oswiecim. Ogled bivšega koncentracijskega taborišča. Zvečer povratek v Krakow, kjer bo večerja.
6. dan: Odhod v Wieliczko. Ogled rudnika soli — Kopalnia Soli. Popoldne prosto.
7. dan: Odhod v Zakopane do Morskie Oko (jezero Morsko oko) in Poronina, ali vožnja po reki Dunajcu. Zvečer povratek v Krakow.
8. dan: Popoldne ogled kemične tovarne. Popoldne prosto.
9. dan: Po zajtrku odhod v Warszawo. Med potjo ogled Katowic, Czesochowe in Piotrkowa. Prenočišče v Warszawu.
10. dan: Popoldne prosto. Popoldne avtobusni ogled mesta: Staro in Novo mesto, Stadion itd.
11. dan: Celodnevni ogled mestnih zanimivosti (palača kulture, Narodni muzej itd.).
12. dan: Popoldne ogled Palače v Wilanowi in poznane parka v Lazienkah. Popoldne prosto.
13. dan: Odhod v Gdansk — Gdinię — Sopot (ogled treh mest). Prenočišče v Tromestju.
14. dan: Nadaljnji ogled Tromestja (Pristanišče — Westerplatte ipd.). Popoldne povratek v Warszawo.
15. dan: Prosto: čas je na voljo udeležencem, namenjen za nakup spominkov ipd. Popoldne povratek v Warszawo. Zvečer poslovna večerja.
16. dan: Odhod v Zelazowo Wolo na Chopinov koncert. Zvečer povratek z vlakom do ...
17. dan: Dunaja, kamor je prihod ob 7.40. Po postanku je povratek v Ljubljano. Prihod ob 23.51. Cena potovanja je 1300 N-din. V ceni je vračunan avtobusni in železniški prevoz, kompletne gostinske storitve na Poljskem ter vodstvo potovanja. Prijave sprejema ALPE ADRIA, Ljubljana, Masarykova 14. Informacije dobite tudi po telefonu št. 310-264 ali 311-872. Zadnji rok prijave je 15 dni pred odhodom na potovanje. Udeleženci potujejo na individualne potne liste. Priporočamo se!

ALPE ADRIA

Proizvajamo litobetonske montažne garaže in jih dostavljamo na dom!

Podjetje za visoke gradnje

STAVBAR - MARIBOR

ZA HITREJŠI NAPREDEK KMETIJSKE PROIZVODNJE UVAJAMO ZA VSE

KMETOVALCE IN GOZDNE POSESTNIKE

namensko varčevanje

Z NAMENSKIM VARČEVANJEM DOBITE

75 do 200 % posojila

OD PRIVARČEVANEGA ZNESKA

- za nakup, gradnjo, dograditev ali obnovo gospodarskih objektov
- za nakup kmetijske mehanizacije
- za ureditev nasadov, hmeljnikov, vinogradov, jagodičevja
- za nakup plemenske živine
- za izvedbo melioracij

Za pridobitev pravice do posojila je treba privarčevati vsaj 2500 N-din. Najkrajša varčevalna doba je 13 mesecev.

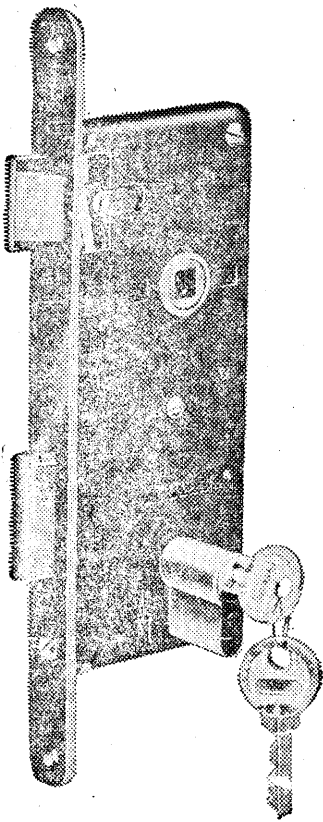
Vloge se obrestujejo po 6 %, obresti za odobrene kredite pa znašajo 7 %.

PO PRETEKU VARČEVALNE DOBE PRIDOBI VARČEVALEC PRAVICO DO POSOJILA

- po 13 mesecih varčevanja 75 %
- po 18 mesecih varčevanja 100 %
- po 24 mesecih varčevanja 150 %
- po 30 mesecih varčevanja 200 %

OD PRIVARČEVANEGA ZNESKA.

Kreditna banka
Celje

TITAN
KAMNIK

TOVARNA KOVINSKIH IZDELKOV IN LIVARNA

NAŠ PROIZVODNI PROGRAM:

- fitingi, črni in pocinkani
- ključavnice, stavbne in pohištvne (navadne in varnostne)
- gospodinjiski strojčki
- ročno orodje
- ulitki iz temper litine in sive litine za strojno in avtomobilsko industrijo

CENJENIM ODJEMALCEM PRIPOROČAMO
NAŠE IZDELKE!

GORENJSKI VOSOVCI BODO ZBOROVALI V BEGUNJAH

Na pobudo odbora 1. bataljona VOS in VDV za Gorenjsko pri občinskem odboru ZZZ Radovljica, ki ga vodi narodni heroj Tonček Dežman, bo v nedeljo, 9. junija pri »Joževcu« v Begunjah prvo povojno srečanje nekdanjih borcev — pripadnikov VOS in VDV z Gorenjskega. Srečanje bo priložnost za delovni razgovor o položaju in razmerah preživelih borcev te enote, o pisanju prispevkov za bataljonsko kroniko ter o programu prireditve v počastitev 25. obletnice ustanovitve njihove enote.

1. bataljon VDV je bil ustanovljen v sestavi 2. brigade VDV 1. maja 1944. leta na Martinj vrhu pri Davči nad Skofjo Loko. Takrat se je zbralo 180 borcev iz dotedanjih

vosovskih skupin, obveščevalcev in izbranih borcev Gorenjskega odreda. Pozneje pa se je vključilo v bataljon tudi precej borcev iz brigad in odredov, ki jih je odlikovala odločnost, hrabrost in ljubezen do naroda. Bataljon, ki sta mu poveljevala komandant Tonček Dežman in komisar Janko Kosce — ta je padel v zadnji sovražnikovi ofenzivi aprila 1945 na Primorskem — je bil izvrstno opremljen in oborožen vojaški enota, ki je bila v prvi vrsti delovna enota. Zelo po prvih uspešnih akcijah je bilo očitno, da bo postal strah in trepet sovražnikov NOV. Večkrat je odločno posegal v boje na Gorenjskem in Primorskem ter prisiljal okupatorju in domačim izdajalcem hude izgube.

Povod za ustanovitev VDV bataljona na Gorenjskem je bil takratni vojaško politični položaj ob široko zasnovani podtalni in zahrbitni dejavnosti nacistov in izdajalcev, tako v operativnih partizanskih enotah in štabih kakor tudi na terenu med ljudstvom. Nemci so po vsej Gorenjski razširili mrežo gestapovskih agentov, vrtnjencev in drugih razdiralnih elementov, ki so imeli cilj onemogočiti razvoj osvobodilnega gibanja in zatreti množični upor, ki je zajel sleherni kotiček tega dela slovenske zemlje. S pojavom belogardizma je postal položaj še težavnejši, kar je terjalo energičen poseg NOV — predvsem pa VOS in vojaško formirane enote VDV, kot je bil gorenjski bataljon. Le-ta je v nenehnem večasi neposrednem, včasih prikritem spopadu, uspešno bojeval bitko z nacističnimi in izdajalskimi agenturami, ali pa je kot operativna enota posegal v boje, kjer je bilo najtežje.

Med najbolj blesteče uspehe bataljona štejemo borbo na Oblakovem vrhu poleti 1944. Posebno izurjeni oddelki nemške policije in deli znanega »Afriškega korpusa«, ki mu je poveljeval feldmaršal Rommel, so takrat postavili zasado 30. diviziji. Zaradi naglega posredovanja 1. bataljona VDV in Ruskega bataljona se je temeljito pripravljeno načrt sovražnika, da bi uničil divizijo, izjalovil. Bojna sreča, ki v začetku ni bila niti najmanj naklonjena enotam divizije, se je na

mah obrnila na našo stran. Nemci so morali z velikimi izgubami in z bežanjem reševati svojo kožo.

Pomladi 1945. leta se je bataljon z velikim uspehom bojeval s četniki, ki so se spričo bližajočega konca vojne začeli umikati iz Slovenskega Primorja proti zahodu.

V končnih operacijah za osvoboditev tega dela Slovenije sta se 2. brigada in celotni 1. VDV bataljon premaknila k Trstu, nakar so borci v izredno težkih razmerah v polnem sestavu vdrl v mesto. Ob splošnem napadu enot IV. armade JA na tržaška predmestja je bataljon v samem središču začel boj od hiše do hiše, od ulice do ulice. Tako je osvobajal posamezne dele mesta in ogromno prispeval h končni osvoboditvi Trsta.

Po končani vojni, ko je bila izvršena reorganizacija v okviru Jugoslovanske armade, je bataljon ostal v sestavi 2. divizije KNOJ, večina borcev pa je prevzela razne odgovorne vojaške in civilne dolžnosti.

Akcije, borbe in dejavnost vosovcev in gorenjskega VDV bataljona je slikovito opisal Tone Svetina v romanu Ukana.

JOŠT ROLC

28. maja 1944 je gorela Gabrovica

24 let je minilo, odkar so fašisti požgali Gabrovico — vas starih revolucionarjev in komunistov. Zgodaj zjutraj so Nemci in fašisti z več strani navalili na to napredno vas na pragu Trsta in jo zažgali. Takrat je v ognju svojih domov zgorelo 9 vaščanov, med njimi tudi 4-letni otrok in dva 70-letna starčka. Nemci so aretirali in odgnali v Trst 18 vaščanov. Pet so jih potem sežgali v Rižarni, sedem pa

odpeljali v Nemčijo, odkoder se je živ vrnil samo eden.

Stari komunisti so v Gabrovici že leta 1931 organizirali ilegalno tehniko, kjer so fiskali Kmečki glas, letake in okrožnice. Pisalni stroj za tehniko so nabavili v Trstu za članarino, ki so jo prispevale takratne »trojke«. Ko so se od časa do časa pojavili na cestah letaki, ki so ljudstvo pozivali na odpor proti fašizmu, so fašisti besneli od jeze. Vendar tehnike niso mogli odkriti, ker so organizatorji pogosto menjali prostore. V Gabrovici so med NOV zgradili 12 bunkerjev: za skrivanje hrane, tehničnega in sanitetnega materiala, orožja, za dve tehniki in za zatočišče partizanskih patrolj in aktivistov.

ZB NOV Velenje je sklenilo letos obiskati znane partizanske kraje v okolici in se sestati z domačini, ki so med narodno-

Obisk na Graški gori

osvobodilno vojno delili z borci vse dobro in slabo.

Prvi tak obisk so člani ZB iz Velenja pripravili na Graško goro. Škoda, da se pohoda ni udeležilo več borcev.

Po polurni hoji, med nežnim pomladnim zelenjem, je pozneje pripovedovala udeleženka obiska, »smo prispeli v vas Plešivec. Pred šolo so nas pričakovali prebivalci Pleševca, ki jim je bil naš obisk predvsem namenjen. Predsednik ZB Velenje je na kratko spregovoril o prispevku ljudi teh krajev v narodnoosvobodilni borbi ter se jim zahvalil za vse, kar so nudili borcev. Ljudem smo ob tej priliki razdelili skromna darila.

Po položnem kolovozu so se borci nato povzpeli na Graško goro — goro jurišev, kjer so jih pri kmetu Metulu blizu spomenika čakali domačini. Tu so v prisrčnem vzdušju znova oživel spomini na težke dni pred 24 leti. Visoko v planini so bile izrečene ob tej priliki besede, ki jim pritrjujejo vsi naši lju-

dje, da je namreč treba sedaj bolj kakor kdajkoli bedeti nad priborjenim mirom, zakaj v svetu se odpirajo nova žarišča vojne in fašizem ponovno dviga glavo.

Tako v Pleševcu kot na Graški gori so bili domačini veseli obiska nekdanjih borcev. Želijo si, da bi le-ti večkrat prihajali mednje, se pogovorili o življenju in se razveselili ob zvokih harmonike. J. F.

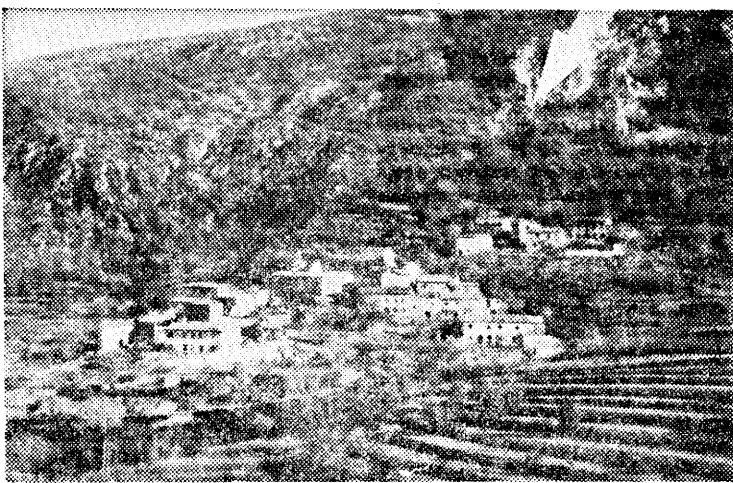
Borci Briško-beneškega odreda

V ponedeljek, 20. maja popoldne, se je v Ljubljani v prostorih kluba poslancev sestala 1. sejo odbor Briško-beneškega odreda, ki ga sestavljajo: Tine Remškar iz Ljubljane, Janez Dajzinger iz Ljubljane, Ivan Mavrin iz Črnuče, Rafael Felton iz Nove Gorice, Jože Gačnik iz Sempetra pri Gorici, dr. Marjan Zdravljč iz Sempetra pri Gorici ter Rado Bratuž iz Deskele.

Odbor je na seji pripravil predlog, na podlagi katerega bo občinska skupščina v Novi Gorici sprejela domisel tudi za to partizansko enoto. Odbor se je lotil zbiranja zgodovinskega gradiva, ki bi prišlo v poštev pri sestavljanju kronike odreda. Najprej bodo ugotovili, kje je že bilo kaj o Briško-beneškem odredu napisano in objavljeno, potem pa bodo vse to dopolnili s pričevanji borcev in drugih virov. Hkrati so se lotili že tudi zbiranja imen borcev, da bodo sestavili čim popolnejši seznam borcev te enote, padlih in preživelih. Pri tem delu, zbiranju zgodovinskega gradiva in popisu borcev pričakujejo največje sodelovanje vseh, ki so bili v enotah BBO in tistih, ki morda hranijo kakše podatke o tem.

Prihodnje leto nameravajo pripraviti zbor borcev BBO, kjer bi ne bilo samo tovariško srečanje, ampak bi se že kaj več pomenilo tudi o nalogah zbiranja zgodovinskega gradiva te enote.

Kdor zdravje ljubi, ne pije veliko. Če pa pije, pije Hermeliko!

PARTIZANSKA GABROVICA. — V GABROVICI STA MED VOJNO DELOVALI DVE ILEGALNI TEHNIKI. »NAS DOM« IN »ZENA«. V SKALNATEM BUNKERJU NAD VASJO SO AKTIVISTI IMELI CELO MANJSI MLIN ZA MLETJE KORUZE. PUSČICA KAZE KRAJ, KJER SO SE V VEČ METROV GLOBOKEM BUNKERJU »NAMCA« PONOČI VRTELI MLINSKI KAMNI

STROJNO INDUSTRIJSKO PODJETJE »SIP«

Šempeter v Savinjski dolini

IZDELUJE

- KMETIJSKO, GOZDARSKO IN OSTALO MEHANIZACIJO,
- RAZNE STROJE IN NAPRAVE TER
- POPRAVLJA TUDI VSE VRSTE MOTORNH VOZIL

PRAVNA POSVETOVALNICA

Zaposleni ste kot kvalificiran delavec. Ker pa ste zaradi svojih predlogov za izboljšanje dela prišli v konflikt z obratovodjo, ste prejeli odločbo o prenehanju dela. V tej odločbi je v obrazložitvi navedeno, da vam delo preneha, ker vaše delo ni dovolj

odputi, če ne ustreza njegova kvaliteta dela.

Tem. zakon o delovnih razmerjih točno določa, kdaj lahko delavcu preneha delo v delovni organizaciji proti njegovi volji, če ne zadovoljuje zahtev delovnega mesta. Predvsem je potrebno, da se nje-

delavčeve nesposobnosti mora delovna organizacija ustanoviti posebno strokovno komisijo, katere člani morajo biti strokovnjaki iste stroke kot delavec in morajo imeti najmanj enako stopnjo strokovne izobrazbe, kakor delavec, katerega delovne sposobnosti se ugotovljajo.

Prenehanje dela proti volji delavca zaradi njegove nesposobnosti ali nesposobnosti je eden izmed načinov, ko

za krajši čas. Ker pišete, da ste šele eno leto zaposleni v podjetju, komisija pa je ugotavljala vaše delo za zadnje tri mesece, je skoraj podan dvom, ali bi pri vas šlo za nesposobnost v daljšem obdobju.

Od nesposobnosti je treba tudi razlikovati nezmožnost za delo, bodisi trajno ali začasno, na podlagi katere ima delavec pravice iz socialnega zavarovanja. Preden se izda odločba, mora biti torej delavčeva nesposobnost ugotovljena za daljši čas. Ugotoviti jo mora posebna komisija strokovnjakov. Razen tega mora biti pred izdajo odločbe ugotovljeno, da delavca ni mogoče zaposliti na drugem delovnem mestu, za katero bi bil delavec sposoben. (Na primer na drugem, manj zahtevnem stroju ali v drugem obratu.)

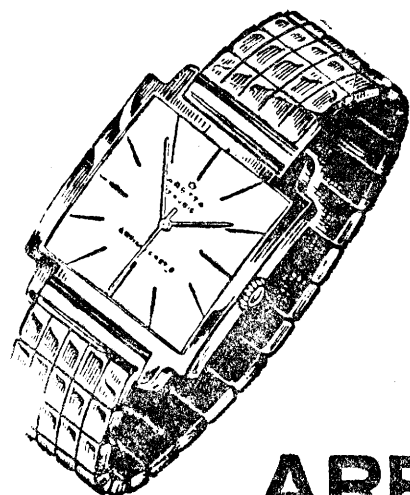
Če boste torej dokazali, da komisije v vašem primeru sploh ni bilo ali da se vaša delovna nesposobnost ni ugotavljala za daljše obdobje ali da niso točne ugotovitve o slabši kakovosti vašega dela ali večjem odpadu surovin, potem boste s tožbo uspešni.

Prenehanje dela zaradi nesposobnosti

kvalitetno, ker so vaši proizvodi na stroju slabše kvalitete in ker imate tudi večji odpad kot drugi delavci. Dejansko pa to ni res. Gre samo za osebno nasprotovanje, zato ste se zoper odločbo pritožili na delavski svet, ki pa je vašo pritožbo zavrnil. Nameravate vložiti tožbo, ker se vam godi krivica. Prosimo pa, da pojasnite, kdaj in pod kakšnimi pogoji lahko podjetje delavca

govno delovna nesposobnost objektivno ugotovi, pa se to šele ob pogoju, da podjetje nima možnosti delavca razporediti na drugo delovno mesto, za katero bi po svoji delovni sposobnosti zadovoljeval. Razen tega sme podjetje tak postopek začeti šele potem, ko je ugotovljeno, da delavec ob rednih delovnih pogojih trajneje ne dosega povprečnih uspehov. Prav za ugotovitev

delovno razmerje preneha proti volji delavca. Zato so postavljene posebne garancije v delavčevu korist, ki naj preprečijo samovoljo v podjetju. Predvsem se mora delavčeva nesposobnost ali nezmožnost pojaviti v taki obliki, da je evidentno, da gre za trajno nesposobnost pri delu in da ni pričakovati izboljšanja. Zato mora biti delovna nesposobnost izkazana za daljše obdobje, ne pa samo

ARETTA

KUPUJTE SAMO URADNO KONTROLIRANE ZLATE IZDELKE

GENERALNO SVICARSKO ZASTOPSTVO TRST, Piazza St. Antonio Nuovo 4/I-II

● NUDI PO SVETOVNIH KONKURENČNIH CENAH NAJVEČJO IZBIRO ZLATEGA NAKITA V EVROPI iz 14, 18 in 22-karatnega uradno KONTROLIRANEGA zlata.

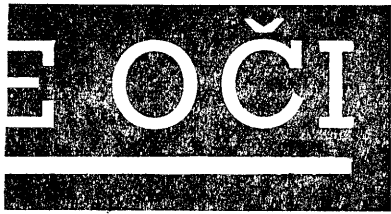
PRODAJA S POSEBNO GARANCIJO!

● NA ZALOGI VEDNO PREKO 600 MODELOV UR DARWIL in ARETTA

Ure znamke Darwil in Aretta lahko nabavite tudi v specializiranih trgovinah in veleblagovnicah v Jugoslaviji. SERVISI za vzdrževanje so organizirani v vseh večjih mestih v Jugoslaviji.

ki ga nosijo pred menoj, umreti? Tako me je težila ta misel, da nisem videla pomladnega zelenja ne sonca, ki je toplo ogrevalo prebujajočo se naravo, čeprav smo ga v soteski tako zelo pogrešali. Ob poti so cvetele trobentice; telohi in zvončki so se belili med vresjem, a v mojem srcu je bila žalost. Ko sem videla srečne Andrejkove oči, ki so pile to pomladno krasoto, me je spreletelo: O, kako prav, da mu nisimo zavezali oči, naj se naučijo vse te lepote po tolikšem trpljenju.

V Podnivu pri Zvanovi družini je bila za naju že pripravljena majhna čumnata. Andrejčka smo položili na slamarico kar na tla. V drugem kotu sobe je bila še ena slamarica zame. Ker v sobi ni bilo

mize, sem zdravila iz torbe zložila kar na okensko polico.

Andrejčka je kuhala vedno hujša vročina, spet so se vročino svetile njegove rjave oči kot v začetku, ko je prišel k nam. Večkrat sem ponoči prisluhnila njegovemu dihanju. Mislija sem, da spi in stopila k njegovemu ležišču. Bil je bučen. »Andrejček, kaj bi rad? Si žejen? Ali te hudo boli?« Siroko odprte oči je uprl vame: »Samo žejen sem, nič me ne boli, kar mirno spi!« je bil njegov odgovor. Vročina pa je narasla. Tako je minila prva noč.

Drugi dan, ko sem sedela pri Andrejčku, je med nama stekel pogovor. Najprvo sva ugotovila, da sva oba Primorci. Andrejček iz Kobarida, jaz iz Tolmina, skoraj soseda. Tega je bil Andrejček zelo vesel. Potem mi je pripovedoval, da ima doma mamo. Ko sem ga vprašala, kako da je šel tako mlad v partizane, ko mu še ni bilo 15 let, je povedal, da njegova mama s tem ni bila zadovoljna. Toda on si je tako želel biti kurir in ni hotel iti v italijansko vojsko.

Spet je v njem oživila skrita želja, da bi bil zdrav in bi šel spet za kurirja v divizijo, saj mu je komisar obljubil konja...

Spet je stekel pogovor o njegovih mami. Obljubila sem mu, da jo bom po končani vojni obiskala. Pokazal mi je majhno otroško denarnico iz rdečega usnja. To je bil spomin na dom in mamo. Med naju je stopil molk, strašen molk, ki ga je pretrgal Andrejček: »Pavla, vzemi to za spomin, če bom ozdravel, če pa ne, pošlji moji mami.«

Nisem smela pokazati svojih oči, da ne bi videl v njih solz. Zato sem odšla, da mu pripravim večerjo.

Blizal se je večer in vročina je rasla. Redno sem mu dajala zdravila. Vedela sem, da bo kmalu nastopila kriza. Skozi debele povoje na ranjeni nogi sta pronicala sokrvice in gnoj iz zastrupljene rane, ki grozno zaudarja. Ker sem pričakovala, da naslednji dan pride zdravnica, sem mu rano le površno prevezala. Spet je prišla noč, za Andrejčka polna muk, vročine in bole-

čin. A kljub temu je vse molče prenašal, niti enkrat ni poklical, čeprav sem videla, da ne spi od trpljenja in je komaj vzel malo čaja ali hruskove vode, ki jo je pripravila iz suhih hrušk Zvanova mati.

Drugi dan je prišla dr. Franja. To je bil že tretji dan po nastopu zastrupitve. Ko sem odvila debele povoje z noge, so se iz dveh cevč, kateri je zdravnica pri operaciji vložila v rano, izlil gost zelenkast gnoj v taki množini, da sva obe ostrmeli. Dr. Franja je rano očistila in spet in spet pritiskala okoli rane s prsti. Ko je dvignila pogled, sem v njenih očeh videla tlo upanje in razumela sem droben nasmeh okrog ust.

Ko sva skupaj odšli iz Andrejkove sobe, mi je zašepetala: »Vse kaže, da je najhujše mimo in bo Andrejček ozdravel, če ne bo kaj hujšega. Jutri spet pridem.«

Naslednji dan je prinesel novo veselje. Ze Andrejkove oči so to povedale. Nič več ni bilo v njih vročice. Dr. Franja je z veselim nasmehom vstala od njegove postelje, rekoč: »Spet smo ukanili smrt za eno mlado življenje! Saj pravim, v partizanih se gode čudeži.«

Ko se je vrnila v postojanko, so se vsi čudili novici, da je mali Andrejček prebolel težko zastrupitev in čudežno ozdravel, čeprav so vsi vedeli, da sta le skrbna zdravniška pomoč in žilavi Andrejkov organizem zatrla kal bolezni in premagala zastrupitev.

Skoraj vsak dan so potem prihajali naši stražarji k nama na obisk in vpraševali, če je Andrejčku res bolje. Vsi so bili veseli njegovega ozdravljenja, najbolj pa še tovariš Golja, ki ni mogel pozabiti, da so Andrejčka prinesli iz grupe nezavezanih oči. Čeprav je dr. Franja odredila, da bova z Andrejčkom še kak teden v Podnivu na javki, je ta načrt prekrizala novica, da se Novakom in Cerknemu bližajo Nemci in je bilo treba kar na hitro prenesti Andrejčka nazaj v postojanko. Ko so ga položili na nosila, je hotel eden stražarjev zavezati Andrejčku oči. Tedaj se je ta nagajivo nasmel in dejal: »Mislite, da ne vem, zakaj mi niste zavezali oči, ko ste me nesli iz grupe. Vsi ste mislili, da bom umrl.« Čeprav je bila to bridka resnica, so se mu vsi smejali in obljubili, da mu tudi to pot ne bodo zavezali oči.

Ko smo iz bolnice »Franja« pošiljali invalide in ranjence v Bari, je ž njimi šel tudi Andrejček. Kmalu je po kurirski poti prišlo v bolnico oguljeno pismo, ki je bilo naslovljeno name. Ko sem raztrgala ovojnico, sem zagledala okorno otroško pisavo. Bila je Andrejkova. Pisal je, kako so jih z letali prepeljali preko morja v Bari, da ležijo na belih posteljah in imajo bel kruh in vsega. Kljub temu bi raje jedel naš črn kruh in živel med nami, ker smo ga imeli vsi radi. Pismo je šlo od enega do drugega, vsak ga je hotel prebrati. Vsem je pomenilo priznanje in lep spomin na mladega ranjenega kurirja.

Tega pisma nimam več. Ko so Nemci marca 1945 zažgali v Podnivu našo javko, mi je zgorelo. Andrejček danes živi v Ljubljani. Tudi njegovi starši v Kobaridu še žive, zato naj ostane živ tudi spomin na tiste junake, invalide in ranjence, ki so šli skozi našo bolnico in jim je naša pomoč vrnila zdravje in življenje.

PAVLA LEBAN

Ujuna se je k meni:

»Pavla, pokaži roke.« In ko je videla moje roke, je nadaljevala:

»Ti pojdeš z njim!« In tako je bilo.

Popoldne, ko je naš kurir na javki vse uredil, smo Andrejčka položili na nosila. Seveda nas je vpraševal, kam ga nesemo in ko smo mu povedali, da se bo na javki dalje zdravil in da bo eden od nas vedno pri njem, je bil potolažen. Ko so stražarji dvignili nosila, je nekdo vprašal, ali naj Andrejčku zavežemo oči. Dr. Franja je odgovorila: »Ne, ni treba!«

Kdo je bil tega bolj vesel kot Andrejček? Po dolgem času je spet videl sonce in mlado brsteče zelenje prebujajoče se pomladi, bele telohe ob gozdni poti. S težkim korakom sem šla za nosili, kajti vedela sem, kaj pomeni, če nekomu ne zavežemo oči, ko ga nesejo iz naše bolnice. Tudi naši stražarji so molčali, čeprav je bilo tisto popoldne sončno in lepo. Saj sem videla, kako so se spogledali, ko so čuli odgovor zdravnice. Vso pot me je težila bridka misel: Ali je res ta otrok zapisan smrti? V ušesih so mi zvenele še zadnje besede dr. Franje, ko mi je izročala zanj zdravila: »Daj mu vsega, kar si želi. Govori z njim, vprašaj ga, če ima mater. Naj ti da njen naslov!« Ko je videla, da mi je težko, me je tolažila: »Saj bo le nekaj dni, potem se vrneš nazaj k nam!«

Tedaj sem razumela, kaj pomeni beseda »gasflegmona«. Celo pot me je mučila misel nanjo. Vpraševala sem se, ali ni zdravila zoper njo. Ali bo res moralo mlado življenje,

Tridnevno potovanje z avtobusom v Dachau

V sodelovanju s Komisijo za bivanje politične zapornike, internirance in deportirance pri Republiškem odboru ZZZ NOV Slovenije prireja turistično podjetje KOMPAS v dneh od 7. do 9. septembra 1968 potovanje v München in na komemoracijo v nekdanjem koncentracijskem taborišču Dachau, kjer bodo uredili

spominski objekt in odkrili spomenik.

Spored potovanja:

PRVI DAN: Odhod iz Ljubljane ob 5.30 zjutraj z avtobusom. Vožnja čez Korensko sedlo skozi Badgastein in Salzburg v München, kamor prispejo avtobusi zvečer.

DRUGI DAN: Po zajtrku odhod v Dachau, kjer bodo udeleženci iz leta ves dan prisostvovali slovesno-

Prijave sprejemajo vse poslovalnice Kompassa do 1. avgusta 1968.

*

Ob odkritju mednarodnega spomenika v Dachau, ki bo 8. septembra letos, se proslava začne ob 10.45, ko se zberejo delegacije in udeleženci iz vseh zastopanih dežel. Zastavonoše z zastavami se postavijo v vrsto ob spomeniku, zaigrala bo godba in z enominutnim molkom

Borcem prostovoljcem za severno mejo!

Zveza prostovoljcev borcev za severno mejo 1918/19, Mestni odbor Ljubljana, Oražnova ul. št. 8-II, obvešča članstvo, da je bil v »Glasniku« z dne 21. 5. 1968, št. 17, od skupščine občine Ljubljana Siska, objavljen »ODLOK« o priznavalnosti našim borcem za severno mejo 1918/19, in njihovim družinam, ki niso materialno preskrbljeni.

Vsi člani borci, ki prebivajo na območju občine Siska, naj takoj vložijo prošnjo s priloženo zadnjega odrezka pokojnine, na naslov: Komisija za zadeve borcev NOV skupščine občine Ljubljana-Siška.

Priznavalnost bo priznana samo tistim članom borcem, katerim znaša njihov čist dohodek 250 N-din na enega člana družine.

ODBOR

stim ob odkritju mednarodnega spomenika. Zvečer se vrnejo v München, kjer bodo večerjali in prenočili.

TRETI DAN: Zajtrk in prosto za ogled Münchna. Po kosilu odhod na pot prek Badgasteina, Mallnita in Beljaka v Ljubljano, kamor prispejo pozno zvečer.

Cena potovanja za osebo je 340 N-dinarjev.

bodo udeleženci počastili spomin žrtv. Ob 11.30 bo govoril predstavnik bavarske vlade, minister Hammer. Za njim bo govoril še predsednik mednarodnega taboriščnega komiteja dr. A. Geris, ki bo nato odkril spomenik. Med igranjem godbe bodo delegacije polgale vence k spomeniku.

Vsemu temu sledi skupno kosilo uradnih delegacij vseh zastopanih dežel iz Evrope.

Franc Melink-Zarko

20. maja popoldne so v Kanalu na Goriškem položili k zadnjemu počitku rez. oficirja in znanega družbeno političnega delavca Franc Melinka-Zarka.

Komaj 46 let staremu je omagalo srce, ko je bil ves živ in prizadeven sredi opravkov, katere so mu nalagale družbene dolžnosti. 15 let je bil v Kanalu v ospredju družbeno političnega dogajanja. Kot 100% vojni invalid je s podvojeno voljo vztrajal in prizadevno ter aktivno sodeloval v številnih družbenih organizacijah. Najbolj pa bo za njim občutna praznina v organizaciji ZBK, kjer je bil predsednik.

Ob razpadu Valije je prišel v partizane. Kot borec Soske brigade se je udeležil bojev ob Goriških Brd do Kolovrata. Kot komandir čete v Gregorčičevi brigadi se je bojeval po Baški grapi in okrog Tolmina.

V sestavi enot Briško beneškega odreda je sodeloval z garibaldinci v več akcijah v porečjih Idrije in Nadiže. Kot obveščevalni oficir Operativnega štaba za zahodno Primorsko je prekrizal Goriška Brda, Benečijo in Režijo. Prevzel je nalogo, da bo podrobneje opisal vsa ta doživljanja, da bo sodeloval letos pri pripravi srečanja z garibaldinci, ki bi naj bilo nekje v Benetiji. Utrujeno srce se je prekmalu ustavilo, da bi mogel še to narediti.

V občinskem odboru ZZZ NOV N va Gorica bo na Melinkovo mesto treba izvoliti novega člana za predsednika komisije VVI.

Na Goriškem zorijo češnje. Zato je smrt v teh dneh še bolj nerazumljiva, še bolj kruta, kajti nad črnim grobom kljuje življenje, kljuje mlada rast.

C. Z.

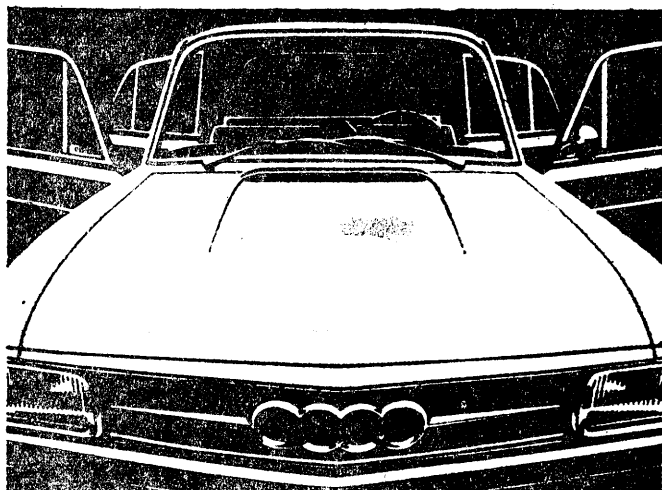
Turistično biro

- Obveščamo šolska vodstva in vse mladinske organizacije, da smo pripravili več programov za potovanje s popustom.
- Poleg udobne vožnje s turističnimi avtobusi vam nudimo brezplačno uporabo kopališč v Volpariji (Savudrija) in Medijskih toplicah.
- Po znižanih cenah dajemo skupinam prehrano in prenočišča v gostinskih objektih SAP — Ljubljana.

Prijave in naročila sprejema poslovalnica SAP — Ljubljana, Titova 38, tel. 314-922.

NOVO! Audi 60

štiritaktni 1500 cm³ • 65 PS
normalni bencin • odlični pospeški
velika udobnost • varna vožnja
manjši prispevki

OGLED V NAŠIH IZLOŽBENIH PROSTORIH

Cena: 2 vrat 5200 DM carina 12.482,75 N-din
4 vrata 5450 DM carina 13.014,05 N-din

AUDI 60: 1496 ccm, 65 KM pri 5000 o/min., kompresijsko razmerje 1:9,1, poraba goriva 8,7 l na 100 km, pospešek od 0—100 km v 16,2 sek., največja hitrost 144 km/h.

Vse informacije in preizkušnje vožnje pri

AUTOCOMMERCE

LJUBLJANA, TRDINOVA 4

in pri predstavništvih Autocommerce: Beograd, Kataničeva 18; Zagreb, Varšavska 4; Sarajevo, Kralja Tomislava 19; Novi Sad, Bul. M. Tita 9; Skopje, Orce Nikolov 29; Rijeka, Račkog 28; Split, Matije Gubca 6

Ljubljana, Celje, Maribor, Beograd, Novi Sad, Skopje, Zadar, Osijek

KUPUJTE SAMO URADNO KONTROLIRANE
ZLATE IZDELKE

SOCIETA

"DARWIL"

GENERALNO ŠVICARSKO ZASTOPSTVO
TRST, Piazza S. Antonio Nuovo 4/I-II

- NUDI PO SVETOVNIH KONKURENČNIH CENAH NAJVEČJO IZBIRO ZLATEGA NAKITA V EVROPI iz 14, 18 in 22-karatnega uradno KONTROLIRANEGA zlata.
- PRODAJA S POSEBNO GARANCIJO!
- NA ZALOGI VEDNO PREKO 600 MODELOV UR DARWIL IN ARETTA.

Ure znamke Darwil in Aretta lahko nabavite tudi v specializiranih trgovinah in veleblagovnicah v Jugoslaviji.

SERVISI za vzdrževanje so organizirani v vseh večjih mestih v Jugoslaviji.

MATJAZ ŽIGON: OPOROKA

A tiste čase si pogoltni tujci podjarmijo deželo. Komaj dober teden mine in že dušebrižnik v božjem hramu, v mašniškem ornatu, pred oltarjem kleče in s povzdignjenim glasom zaprosi taisto najpravičnejše bitje, naj skrbno varuje kraja in česarja nove, vsiljene, sovražne, rimske očetinjave, Alešu se kakor prenekemu gimnazijcu prav z dna srca upira, ko mora za dušnim pastirjem na glas ponavljati nezasišano molitev...

...Še leto dni pozneje. Zasopel prihiiti tistega jutra Mirko v razred in ves v ognju pove Alešu na uho: — Si slišal? Še enega izdajalca, glavnega z univerze, so našli likvidirali! Da jih je presneto dosti spravil v arest ta mladeč, doda v naglici, kajti profesor je že med vrati. Razburkan misli zapljuskajo Alešu po glavi, ko zve novico; sicer občajna zbranost pri pouku se mu razkadi. Kako le more Mirko tako hudo zadevo tako zlahka vzeti — kakor da bi šlo za to, da je nekdo steno zdrgolal? Življenje vendar niso mačkine solze! Tudi tega ustreženega je najbrž kdo na svetu rad imel; kdo ve, koliko ur, koliko noči bo prejočanih za njim? ... In če je tudi res, kot Mirko pravi — da je izdajalec veliko naših dal zapreti — in ne morem si misliti, da bi Mirko in njegovi lagali, prepošteni so — toda, kaj res ne gre drugače, kot da še mi prelivamo bratovsko kri? Saj, koliko Slovencev popada vsak dan že od strelav tujcev! ... Ah, kam, kam vendar to pelje? ... Ves v dvomih in stiskah še dolgo premleva Aleš kočljivo vprašanje: ... Ko pa nekaj dni zatem prebere v jutranjiku, kako se je na pogrebu prevrženih zahvaljeval gospodu, češ blagovoliš si nam dati mučenca za vero — se mu to preobračanje resnice zagabi! ...

...In prav pred božičem, krščanskim praznikom miru, ljubezni, se zgodi tisto, kar v Alešu podre zadnji ostanek nekoč tako iskrene, prostodušne vere. Ko se v jutranjem somraku zaglobljen vase bliža šoli, ga na poslednjem vogalu pred vhom preseneči Mirkov mlajši brat, navihnan tretješolec; nestrpen je očito prav nanj čakal. Preplašen, kot ga Aleš še nikoli ni videl, mu fantič dopove, naj se ja ne prikaže več k njim na dom; sredi noči da so karabinjerji pa nekakšen kaplan — vsaj videti mu je bilo izpod šala nekaj kakor tisti beli, trdi duhovniški ovratnik — vdrl v stanovanje, uklenili Mirka in ga odgnali; v imenu Kristusa kralja, da je revsknil tisti Slovenec; če se zmeraj ne voljajo okrog hiše? ... Nekaj dni zatem, v glavnem odmoru, mimogrede na hodniku: ob poblisku maševalne strasti v sicer otroško čistih očeh mu ta pobit šepne, da so iz zapora, iz farovža, kot mu ne brez razloga jetniki pravijo, prejeli zavitek — v zavitku — raztrgano, okrvavljeno Mirkovo srajco! ...

O, kako globok prepad zlja med menoj in njimi... si je dejal Aleš, ko je v spominih premeril svojo pot do spoznanja... Naj veruje Fonza, kar so mu vcepili, naj veruje, nihče mu ne bo branil. Jaz — nikoli več! ... Kako pa naj verujem, če so se tisti, ki vero uče, spajdašili s tujci ter sedaj oboji družno sejejo ogenj in smrt! So mi vzeli očeta in prijatelja! Zaradi njih prezebam izmozgan v snegu... in ne vem, kaj bo z menoj jutri!

Ratitovski je pokukal izpod odeje. Še gluha tema je bila. Prategnil si je odvrenele ude; skremžil se je, tako ga je zaskrbelo v sklepkih; a po izdatnem spanju se je vendarle počutil nekoliko krpekčesega. Ni bil vajen poležavati, zatorej mu niti zdaj ni bilo do tega. Toda globoko dihanje Fonze in Aleša mu je dalo vedeti, da spita kakor polna. Ne bom ju precej zbudil, ni sile, si je rekel; pač je dovolj križev z njima — naj še vsaj nadrjnata!

Prevalil se je na hrbet. Ker pametnejšega opravila ni imel, je začel premišljati o sopotnikih bolj na široko, kot si je sicer dovoljeval razglabljati o čemerkoli. Koliko se sploh lahko zanesem na ta dva? To vprašanje se mu je sililo v ospredje pred kopito drugih.

Na Fonzo — ne kaj prida! Moj komisarški našitek mu je odveč! Le kaj ga je pčilo, da se je take znebil? Ga je strah obsedel — ali ima fantalin kaj za bregom? ... Od prve ure mi pri tem človeku nekaj ni všeč — ali mu ne pridem do dna? Znova se sprašujem: je kratke pameti pa blekne, da sem ne ve, kakšno — ali je pokvarjen pa potuhnjeno išče prilike, da bi mi jo zagodel? Za prvo govori: griva mu štrli na oči pa kadar kapo shame, da se popraska po betici, se vidi, da je z glavnikom skregan; usta ima tudi zmerom odprta, kot da bi mu en kolešček manjkalo. Za drugo: tudi zlini ni, ko sem ga oštevai, ali pogled mu je begal ves čas v stran in roke so se mu tresle... Pa že včeraj se je obotavljati iti z mano! ... Da je tšek ne misli popihati na svoje? ... E, dobro bo treba paziti nanj! je sklenil komisar.

Pa Aleš? se je povprašal zatem. Dosti boljši ni! Brezglav je, izhoda ne vidi; ako njemu malo trša prede, bo brčkone vsa partizanščina šla po zlu! Le strah ga je nagal, da si je hotel storiti silo... Pa sama sebičnost ga je: zavoljo navadnega tura je ves bolančkan, kakor na krožniku si pusti prinesiti večerjo, celo pitati ga bo treba, ako bo šlo tako naprej... E, sorkljan edinec iz mesta je, ves svet se je sukal okrog njega: roke ima nežne kakor punčka, šobico napenja, ako mu je eno rečem... Ako bi bili vsi partizani taki...

No — jaz pač nisem takšne sorte! je pribil Ratitovski samozvestno. Ne nergam in ne obupujem. Dovolj sem preskušil, da vem, zakaj sem v gosti. Moje življenje...

Štirje otroci v bajti gori v bregu... Krpa zemlje nas ni mogla rediti; le dva mernika turščice pa nekaj krompirja — celo seno smo dokupovali; pa vse je bilo treba v košu znositi... Oča, zmerom ščetinatega obraza, v tistem svojem modrem predpasniku, se je gnil od žore do mraka: koti nastiani z zamanjem, celo je bil večkrat zaudarjala po kleju. Nace bi nekako vozil: doma se je izučil, krivice za klobuk pa vasovat je že hodil, še vojaščno bi odslužil, pa bi z očetom poprijela — ali takrat so prišli... Za Spelo je bilo huje. Se je pomagala materi okrog hiše in kadar je bila prilika, je hodila po dnuhah. Ali ko bi mlada prišla, ne bi imela kaj koristiti. Kam naj bi se potlej dela? Čedna je bila, prepevala ko slavček — fantje dol iz vasi so se ozirali za njo! Ali da bi jo kateri s kmetije vzel? Le kje, nič ne bi k hiši prinesla! ... Pa Minca! Najrajši sem jo imel. Kratko krlice je še nosila pa bistrice glavice je bila, med najboljšimi v šoli, akoravno ni imela dosti časa za učenje: kravo in ovce je pasla in v kuhinji je tudi kaj postorila. Malo bi zrasla, pa bi šla služiti...

Jaz pa... V svojem šibkem trenutku je Ratitovski podlegel čustvom in spomini so mu zajadrali prav v leta otroštva... Se iz tistih časov, ko so me v kličico oblačili, pomnim živo, da sem bil očetu zmerom pod nogami. Nisem se mogel nagledati, kako so se vili iz švigajočega oblaka tisti tenki, prošojni polži. O, ko bom velik pa mi bo oča pustil, da si jih bom sam haskobiljal celo goroi... Potlej v šoli. Učiteljica nam je od prvega dne same lepe reči pripovedovala — jaz sem pa kmalu uvidel, da je resnica drugačna: gruntarski so ostanke belega kruha puščali pod klopmi, doma smo pa nemalokrat sok jedli neslan. Čedaje bolj sem bil gotov, da prošora ob skobljelniku zame zraven Naceta nikdar ne bo — veselje do učenja me je minovalo... Kako sem potlej služil za pastirja, raje sploh ne pomislim... Nazadnje sem dobil delo na čisti. Ob takemle času je bilo najtežje. Kadar je zamežilo, so s konji le po večjem pluzili, moral sem za njimi odmetati okrog odtočkov in v ridah. Ko se je odžujilo, so se plazovi trgali z bregov; takrat sem kidal pozno v noč. Poleti pa nalivi; cesta razkopana, kot bi bili hudourniki drli, jarki polni peska. Da ne govorim o grmovju: bohotilo se je, da ga se sekirico nisem dohajal. Ves premočen, ako ne od zunaj, pa od znotraj, sem prisluzil tiste fičnike — pri šestih v hiši so se komaj poznali... Pa potlej — oholi Nemci za vsakim vogalom, kušljanje o nekakšni fronti, prvi zmeneke na skrivnem, puntarsko pisarijo raznašam, odvračanje mavžerice zbiram v dupljah, žice trgam, ježe nastavljam, tistega mercedesa pred gostilno požgem — no, zdaj bo pa druga zima v hosti...

Leto ali dve sem nemara starejši od tehle, je pomislil Ratitovski. Ko se je opri na korolec in se opri na sosedih; ali izkušnje, ki jih imam — in samozadovoljno se je pogladil po strnišču — ta dva sta mlečala!

Zvezde na nebu so bledele. Vse jasneje so se zaznavali zverženi robovi kotline. Le še na dnu zavetja se je mirčina upirala jutru. Čas bo, si je dejal Ratitovski. Vstal je, si parkrat huknil v premrie roke in se začel pripravljati na odhod.

(NADALJEVANJE)

ŠE O KURIRČKOVI POŠTI

VESELI SMO,
DA ŽIVIMO
V SVOBODI

Ime mi je Janez. Tudi mene so letos na pionirskem sestanku določili, da bom nosil Kurirčkovo pošto. Zelo težko sem čakal tisti trenutek, ko bom od pošolca iz osnovne šole Tončke Čečeve sprejel torbo. Z menoj sta bila še dva pošolca. Ko smo prevzeli torbo, smo odšli hitro v gozd in kar se da tiho nadaljevali pot po stezi, v strahu, da nas iz zasede ne bi napadel sovražnik. Imeli smo srečo, da nas ni nihče zalotil. Tako smo lahko nemoteno prišli iz gozda na travnik in do hiše junakinje Tončke Čečeve. Na travniku smo natrgali nekaj spomladanskih cvetic in jih položili pred rojstno hišo te hkrane partizanke. Nato smo brž nadaljevali pot. Zapeli smo lepo partizansko pesem. Bili smo veseli, da živimo v svobodni domovini, kjer je mladini res lepo. Kmalu smo drugimi javko in oddali torbo drugim pionirjem, ki so nas že čakali.

Sodelovanje v Kurirčkovi pošti je bilo zame veliko in nepozabno doživetje!

JANEZ PERDIH
Bevške 13, Trbovlje

Štirinajst dni je minilo, kar je letošnja Kurirčkova pošta končala popotovanje po poteh nekdanjih partizanskih kurirjev, a spomini nanjo so še vedno sveži. Med potjo, dolgo 2.200 km, so slovenski pionirji in pionirke obiskali partizanske mamice, starejše borce in invalide, se ustavili v prenekatih partizanski hiši, šoli in bolnišnici ter se poklonili spominu padlih, ki so pokopani v krajih, kjer jih je pot vodila mimo. Spoznali so nove kraje, sklenili nova poznanstva, si nabrali novih izkušenj. Zaželeli smo si, da nam o tem sami povedo kaj več. Smiljana, Janeza in Zdenko smo srečali na sklepni slovesnosti te velike manifestacije v Klubu poslancev v Ljubljani. Povprašali smo jih to in ono, odgovorili pa so nam takole:

PADLI SO, DA BI MI SREČNEJE ŽIVELI

Zdenka je moje ime. Ko sem hodila po poteh nekdanjih partizanskih kurirjev, se mi je najbolj vtisnilo v spomin srečanje s staro partizansko mamico. Nikoli ne bom pozabila njene življenjske pripovedi, ki je izražala toliko ljubezni do domovine. Njena zgodba je bila prepletena z žalostjo, veseljem in nemajhnim ponosom... V vsaki njeni besedi in misli sem lahko odkrila nekaj poučnega! Slovo je bilo težko. Ko sem ji stisnila roko, sem si na tihem zaželela, da bi se še kdaj srečala s to pogumno partizansko mamico, polno življenja in velikih nad. Zelela bi vam še povedati, da nam mladim ostanejo pogovori z borci v neizbrisnem spominu. Njihovim pripovedim vedno prisluhnemo z odprtimi

ušesi, v očeh pa nam žari poseben sijaj... Kaj nam ne bi, saj se v njihovih besedah tako živo zrcali tista velika želja — lastna tudi nam, mladim — po svobodi, po miru in srečnem življenju. Nikoli ne bom pozabila tudi tistih, ki so žrtvovali življenja, da lahko mi lažje in bolje živimo!

ZDENKA VIRANT

Cvišlerje 3, p. Kočevje

POKLONILI SO SE SPOMINU NARODNE JUNAKINJE MAJDE VRHOVNIKOVE

Naša šola nosi ime narodne junakinje Majde Vrhovnikove. Med narodnoosvobodilno borbo je bila požrtvovalna aktivistka in partizanka. Tik pred osvoboditvijo — bilo je 4. maja — so jo po nečloveškem mučenju v celovškem zaporu ustrelili.

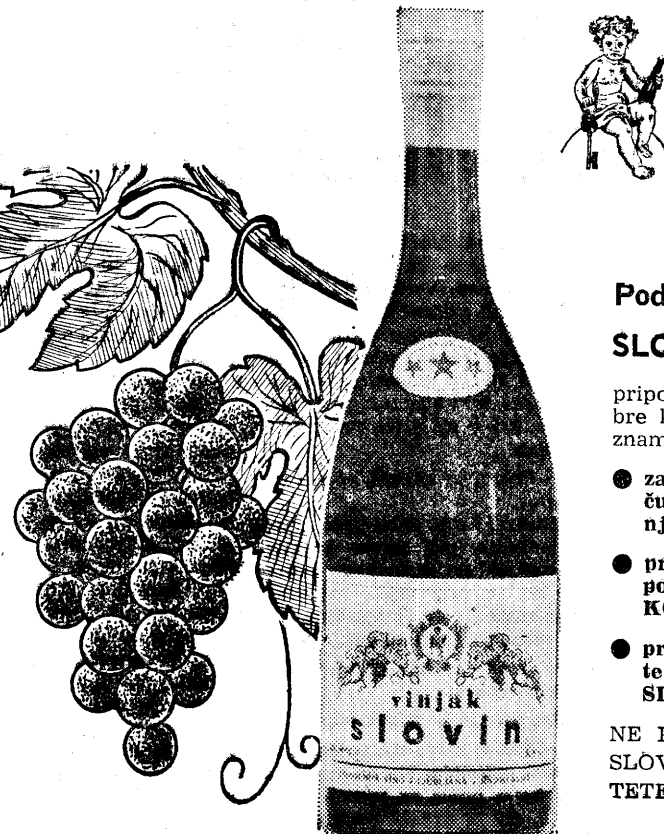
Vsako leto se zberemo pred spomenikom Majde Vrhovnikove, ki stoji pred našo šolo, in počastimo njen spomin s kratkim kulturnim programom. Zbrali smo se tudi letos in se spomnili nje, ki je dala svoje življenje, da bomo mi srečnejše živeli. Še enkrat smo obljubili, da ne bomo nikoli pozabili njene velike žrtve! Obljubili smo, da se bomo tudi mi borili z besedami in dejanji za boljši, lepši, pravičnejši svet, za katerega so žrtvovali svoja življenja Majda in toliko drugih mladih ljudi.

SMILJANA VONCINA
Kranj
C. Kokrškega odreda 11

LILJANA ŽIVIC
8.b raz. os. šole Majde
Vrhovnik v Ljubljani

19.3.30	Lado Maras - Ljubič	93	Radnišče - Dvor
18.5.34	Vladimir Poljanec - Duda	94	Maje Lado
18.5.34	Rudi Friderich - Ljubič	95	Chorjate - Ljubič
19.5.34	Vlado Ljubič - Ljubič	96	Bozanc - Ljubič
20.5.34		98	
20.5.34	Friderich - Ljubič	98	Bozanc - Ljubič

PIONIRSKA DELEGACIJA IZ SLOVENIJE JE NA POT V BEOGRAD, KJER SE JE PRIKLJUCILA MLADIM IZ VSE DRŽAVE, DA ZAZELI MARŠALU TITU NAJBOLJŠE ŽELJE OB NJEGOVEM ROJSTNEM DNEVU, PONESLA TUDI DNEVNIKE KURIRČKOVE POŠTE. — DANES OBJAVLJAMO POSNETEK STRANI ENEGA IZ MED PETIH DNEVNIKOV S PODPISOMA FRANCA LESKOŠKA — LUKE IN — PREDSEDNIKA TITA!

SLOVENIJA VINO
LJUBLJANA

Podjetje SLOVENIJA VINO

priporoča vsem ljubiteljem dobre kapljice odlične proizvode znamke SLOVIN

- za poživitev in dobro počutje kozarec odličnega vina SLOVIN,
- pri prijetnem kramljanju poizkusite naš novi PELINKOVEC,
- pri kosilu in večerji pa pijte kvalitetna vina znamke SLOVIN.

NE POZABITE — ZNAMKA SLOVIN JE POJEM KVALITETE IN DOBREGA OKUSA.

OKROGLE IN OGATE

● Preobrazba pomoči... Nekdanji predsednik francoske vlade Pierre Mendes-France je rekel v pariški radijski diskusiji, v kateri so udeleženi obravnavali vietnamsko vojno: »Ameriška pomoč e,emu Vietnamu se je spremenila v — kazen za oba Vietnam.«

● Staromodni zgodovinar... Angleški zgodovinar, Taylor se je udeležil v londonskem radiu razprave o nemškem vprašanju ter je med drugim rekel: »Vem, da ni več v modi — biti se Nemec, jaz pa sem, rad priznam, v tem pogledu staromoden.«

● Ugodno uvozno blago. Neki organizator francoskega turizma je napisal v poročilu, ki ga je predložil svetu za turizem: »Turisti so edino blago, ki si samo plačajo prevozne stroške.«

● Zaverovanost vase. Neki francoski satirik je napisal: »Italijani so lahko očarljivi, ne morejo pa biti resni, Američani so bogati, ostanejo pa otroci tudi tedaj, ko ostarijo. Potemtakem se izplača biti edino — Francoz. Tako misli poprčen Francoz, to je zanj značilno.«

● Mit britanskega parlamenta. Napovedovalec britanskega spodbujanja doma je dejal: »Eden izmed mitov britanskega parlamenta je, da so v njem tri stranke. Jaz pa lahko, iz osebnihkušenj in to zelo brdkih skušenj, potrdim, da je v njem 690 strank.«

● Moč žena je v tem, da govorimo o njih kot o šibkejši polovici, je rekel neki filmski igralec.

● Ne sramoti, če ne moreš verovat! je napisal v »Nepočasnih mislih« poljski satirik S. J. Lec.

● Britanija je, kar ni... Francoski premier Pampidou je rekel, ko je govoril o francoskem stališču do sprejema Velike Britanije v Skupno evropsko tržišče: »Res je, da pripada Britanija Evropi, prav tako pa je tudi res, da je ona nekaj drugega kot Evropa...«

● NATO — razglašen klavir... Francoski minister za gospodarstvo Debray je dejal po obisku v Moskvi o stališču Francije do Atlantske zveze: »Zveza, ki ni več v skladu z interesi in dejanskimi tokovi v svetu, je isto kakor razglašen klavir.«

● Mao Ce Tung navdihuje tudi nogometaše... V Sanghaju so kongovski nogometaši odigrali tekmo s kitajsko nogometno reprezentanco in premagali Kitajce 3:1. Na igrišču je bilo 30.000 gledalcev, ki so prišli na igrišče s knjižicami »Berite misli Mao Ce Tung!«. Kako je kljub temu moglo priti do poraza? Kitajski radio je brž razvozlat to uganko: »Domače moštvo je pred igro proučevalo misli Mao Ce Tung, toda tudi kongovski igralci so prišli na tekmo, oboroženi z mislimi Mao Ce Tung...«

● Kaj je oziroma kaj ni zgodovina? Bivši britanski minister za zunanje zadeve konservativec Lloyd je rekel, ko je kritiziral neka zunanje politična stališča laburistične vlade: »Zgodovina ni združenje, iz katerega morete po mili volji izstopiti.«

● Narobe svet. Neki ameriški članek je napisal v »Herald Tribune«: »Nekdaj so si otroci prizadevali, da bi napravili na starše dober vtis, danes pa je obratno.«

● Ni bila ravno zaslužka psa... Neki prijatelj francoskega pisatelja Andreja Mauroisa je pohvalil svojega psa: »Pomisli,« je rekel, »pes je sledil moji sled kar petnajst kilometrov daleč! Kaj praviš, a?« »Nič,« je odgovoril pisatelj, »razen tega, da bi se tudi ti moral kdaj pa kdaj kopati...«

● Pisanje je preprosta zadeva, od dveh stavkov vzameš krajšega, od dveh besed preprostejšo, od dveh misli tisto, ki je jasnejša, je odgovoril ameriški pisatelj John Steinbeck na vprašanje, kako piše svoja dela.

● Vse se ponavlja... John Steinbeck, Nobelov nagrajenec za književnost, je rekel v ameriški televiziji: »Najbolj čudno, kar lahko trdim o prihodnosti je, da bodo nekoč tudi našo dobo imenovali: stari dobri časi...«

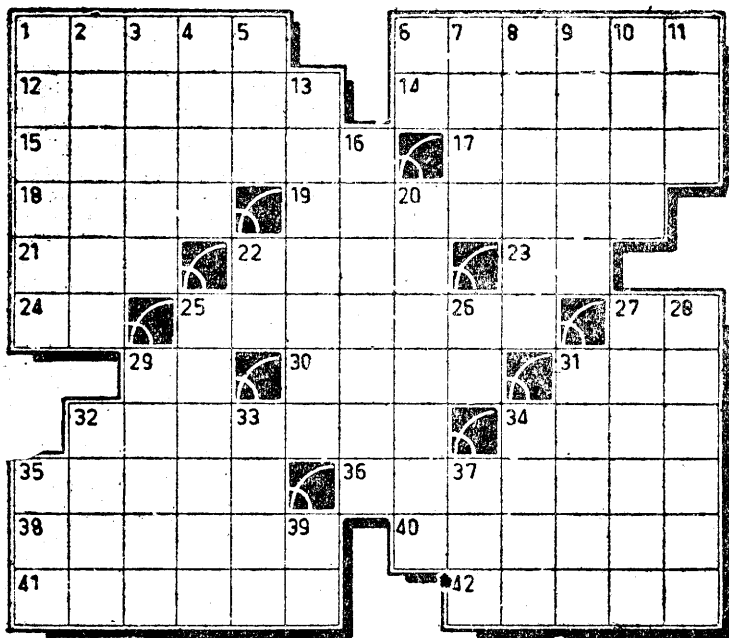
Kdo se ga spominja?

Azzini Amerigo, rojen leta 1925 v Prato (Firence) je bil ob kapitulaciji Italije v Trstu. Kot mlad protifasist je s svojimi tovariši odšel v partizane, in sicer na fronto pri Mirnu. Bil je mitalajec pri II. bataljonu. Pozneje se je zadržal še v Renčah, Prvačini in na Vogrskem. Ob nemški ofenzivi se je umaknil z neko slovensko partizansko enoto v Trnovski gozd. Tu so njegovo enoto Nemci hudo napadli in takrat je padlo več njegovih soborcev. Njega in nekatere druge so ujeli in odpeljali v Gorico, pozneje pa v Nemčijo! Ker je po končani vojni umrl, bi njegovi svoji radi uvedli postopek za priznanje pravice, za kar pa so potrebni dokazi. Če je kdo, ki se je po kapitulaciji Italije boril na mirnem sektorju goriske fronte, poznal Azzini Amerigo, naj to skupno s svojim naslovom sporoči Republiškemu odboru ZRB NOV Slovenije — Ljubljana, Beethova 10.

DOBRO JE, ČE VESTE

Ali povzročajo kajenje raka? Da bi odgovorili na to vprašanje, so znanstveniki preučevali vpliv kajenja na razne živali: na kunce, črte, hrčke, morske prašičke, podgane, miši in ovce. Nekemu angleškemu raziskovalcu je uspelo doseči, da je »privadil« celo kokoš na kajenje. Vsaka žival se sprva brani kajenja, ko pa se nanj navadi, rada kadit. Ta proučevanja niso potrdila, da povzročajo kajenje raka. Domnevajo, da je to dovolj tega, ker te živali ne žive kdove kako dolgo. Znanstveniki upajo, da bodo dosegli večje uspehe pri opicah, katerih življenjska doba je daljša kot življenjska doba pri drugih poskusnih živalih.

Cvetni mravljinčji vrtovi so mravljišča, ki si jih zgradijo mravi na drevju, pogosto 20 do 30 m nad zemljo. V brazilskih, z deževjem bogatih gozdnih predelih ob Amazonki je zemlja večkrat poplavljen. Zato znašajo mravi zemljo na drevje — na steblo in vejave — hkrati s semenci in rastlinskimi plodiči. Ko se rastli-

ne razvijejo, povežejo s koreninami prineseno zemljo in jo tako utrjuje, da je dež ne izpere in odnese. Rastline pokrivajo s cvetjem in listjem mravljišča, kar je napotilo ljudi, da so mravljiščem dali ime: cvetni mravljinčji vrtovi.

Veliki ameriški severni jelen, imenovan vapat, je bil v resni nevarnosti, da bo izumrl. Ta jelen je po velikosti drugi med jeleni. Nekdaj je živel na ogromnih prostranstvih v južni Kanadi in povsod v ZDA od vzhodne do zahodne obale in tudi v Mehiki. V času priseljevanja v Ameriko so priseljenci s starega sveta pobijali veličanske množice jelenov, tako da bi jih bilo kmalu popolnoma iztrebilo. V poslednjih letih so oblasti vapatja zavarovale in mu poskrbele za varnost v nacionalnih parkih. Odlej se je jelo njihovo število večati ter je v poslednjih letih prišlo do prave »eksplozije« njihovega razmnoževanja, tako da so začeli ogrožati gozdove. Sprito tega so oblasti dovolile lov na vapatja, vendar samo v omejenem številu. Lovci jih smejo pobiti največ 75.000 na leto in še to samo na področjih izven rezervatov nacionalnih parkov.

Umetni diamanti, ki jih je izdelala neka švedska industrijska družba, se sploh ne dajo lomiti. Tako jim je uspelo podvojiti rok trajanja raznih, zlasti brusilnih naprav, ki jih je industrija doslej uporabljala. Pokazalo se je namreč, da so umetni diamanti odpornejši kot pravi diamanti.

Ricinusovo olje pridobivamo iz semenk visoke, zeljaste rastline Ricinus communis, ki je doma v Indiji, ki pa uspeva tudi v naših krajih. To gosto olje uporabljamo v zdravilstvu kot zanesljivo čistilno sredstvo, uporabljamo ga pa tudi v industriji in tehniki: v proizvodnji mila, barv, kozmetičnih izdelkov, kot mazivo za letalske motorje in kot gorivo za motorje z notranjim izžigovanjem.

»TV 15« izhaja vsak teden — Izdaja ga Predsedstvo Zveze združenih borcev NOV Slovenije — Zavod »Borec«, Ljubljana. Beethovnova 10 — Tisk in klisiranje: CJP Ljudska pravica, Ljubljana, Kopitarjeva 2 — List ureja uredniški odbor — Letna naročnina 1800 dinarjev oziroma 18 N-din — Posamezna številka stane 40 din oziroma 40 N-par. Za inozemstvo stane »TV 15« 30 N-din. Naročnino pošljite na naslov: Uprava »TV 15«, Ljubljana, Beethovnova 10, priključje, p. predal 598-XI, ali na čekovni račun pri Narodni banki 501-8-29. — Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik 21-901, tiskarstvo in novinarji 22-313, uprava 22-607 — Rokopisov ne vračamo

ESESOVCI — VOJAKI SMRTI

MOJ BOG, SAJ NISO LJUDJE!

Iz dnevnika dvanaestletnega Davida Rubinowicza iz poljske vasi Bodzentyn. David je začel pisati dnevnik leta 1940, septembra 1942 pa so ga Nemci deportirali s starši in drugimi sorodniki. Potem ni bilo več slišati zanj. Dnevnik so našli leta 1960 na nekem skednju

21. marca 1940

Zjutraj sem šel hitro skozi vas. Od daleč sem na trgovini videl oglaš. Prebral sem ga. Napísano je bilo, da Zidje ne smejo več na avtoBUS (na vlak že dolgo ne smejo).

4. aprila

Davi sem zgodaj vstal, ker sem moral v Kielec. Stiri ure sem hodil. Ko sem prišel v stricevo hišo, sem videl, da vsi mešano sedijo. Zvedel sem, da so Zide iz mnogih četrti že deportirali. Potem sem tudi jaz postal žalosten. Zvečer sem šel ven po opravku.

12. aprila

Oče mi je dovolil, da se učim voziti s kolesom. Šel sem k prijatelju, ki ima kolo, da bi me naučil. Bil je za to.

21. marca 1941

Danes je topleje. Mimo je šlo veliko nemških čet, predvsem

konjenice. Gledal sem skozi okno. Tako so ropotali, da me je zabolela glava. Bili so tudi težki topovi. Všeč mi je bilo, ko sem gledal vojake, kajti pri nas so zelo redki.

1. aprila

Danes se je pri nas oglašil neki Zid iz Kielec in nam povedal, da bodo pri njih kmalu naredili geto. To me je tako zmedlo, da ves dan nisem ničesar razumel. Zidovske družine, ki živijo zunaj geta, so naglo pohitele k sorodnikom na podeželje. Skoraj vsi naši sorodniki so v Kielec. Kaj bomo storili?

22. junija

Bila je še noč, ko nas je oče zbudil in nam rekel, naj poslušamo hrum, ki prihaja s severovzhoda. Zemlja se je tresla in tako je bilo ves dan. Proti večeru je skozi vas šlo nekaj Zi-

dov iz Kielec. Povedali so nam, da je sovjetska Rusija napovedala vojno Nemcem.

15. septembra

Danes je praznik. Zjutraj smo kmalu šli molit v Gorno. Ko smo prišli do tja, so nam povedali, da so v vasi Nemci. Kmalu nato so prišli v sinagogo in najstarejši ljudi pogrnili na delo. Ko so Nemci prihajali, je nekdo pobegnil, nekdo drug pa se je skril na skednju. Ko so Nemci prišli v sinagogo, je neka ženska rekla, da so se možiki poskrili. Ko so Nemci odšli, se je moj stric vrnil domov. Toda videl sem, da Nemci spet prihajajo, in rekel sem stricu, naj zamenja suknjič in baretko, da ga Nemci ne bi prepoznali. Ko so Nemci drugič prišli, strica niso prepoznali.

1. novembra

Danes so v Kielec razobesili obvestila, da je prepovedano prihajati v geto in odhajati iz njega. Sicer smrtna kazen. Do danes je bilo to mogoče pomeniti. Jaz, pa ne samo jaz, marveč vsi Zidje, so bili zelo zmedeni ob tej novici. Podobna obvestila so razobesili po vseh poljskih mestih.

12. decembra

Včeraj popoldne sem šel k zobnemu zdravniku v Bodzentyn. Davi sem zgodaj prišel orožniki. Nemci so na cesti srečali Zida in ga brez razloga ubili. Potem so ubili še enega. Ko sem se vračal domov, sem se bal, da srečam orožnike. Imel sem srečo.

29. decembra

Danes je župan prišel k očetu in rekel, da ga hočejo videti »kontrolorji«. Očeta so naložili na voz in ga odpeljali. Mama je šla hitro pred hišo, pa so jo odšli. Z bratom sva tekla za vozom, pa ga nista dohitela. Ves čas sem hodil gledat na cesto, pa ni bilo nikogar. Potem je oče prišel. Župan je rekel, naj gre domov, »kontrolorji« pa so bili proti. Nato so ga je pustili domov, še prej pa so ga pretepili.

21. januarja 1942

Zjutraj je začelo snežiti. Ko sem prišel domov, da bi se pogreš, sem na postelji zagledal obvestilo, da morajo biti vsi Zidje pripravljeni na deportacijo in da ne smejo ničesar vzeti s seboj. Kaj nas bodo res odpeljali, ko pa je tako mráz?

27. februarja

Očka je šel v Kielec. S predsednikom sveta starih »Daleščakov« je zmenil, če nam jutri pošlje sporočilo, bomo ostali v vasi, sicer pa bomo deportirani v Belin.

28. februarja

Od jutra pričakujemo sporočilo, pa ga ni. Predali smo se božji volji in čakamo.

10. marca

Zjutraj sem obiskal sosedo, če bi mogoče lahko dobil voz in konja. Zmenil sem se z nekim kmetom, da vse naše naložbe na voz in drugega dne pripelje za nami. Potem so nas prišli pozdraviti sosedi. Spoznal sem, da bom moral za zmerom zapustiti vas. Šel sem na dvorišče in jokati.

12. marca

Očka me je zgodaj prebudil. Hodil sem spredaj, pa nisem imel na rokavu zvezde. Stiskalo me je pri srcu in solze so me oblivale. Kot mesečnik sem hodil. Moral sem iti peš, ker na vozu ni bilo prostora zame.

16. marca

Doma je bilo drugače; zmerom sem kaj počel. Tu grem lahko samo na cesto, pa hitro nazaj, kajti na cesti ni kaj početi.

10. aprila

Obiskal nas je kmet iz Krajna in povedal, da so hčer njegovega starega sosedu ustrelili, ker je po zatajnitvi prišla na cesto. Bila je lepa kot roža: ustrelili so jo zato, ker se bliža konec sveta. Ni mirnega dne, na koncu sem z živci. Tako je z vsemi. Očka je bil tudi nesrečen. Ko je bil še majhen in ko je bila vojna, so mu pred očmi ustrelili očeta. Tedaj je imel enajst let. Kadar od daleč zagledam Nemca, se naglo skrijem.

16. aprila

Zmerom je tako: kadar posije zarek upanja, potem zmerom pridivja nevihta. Aretirali so krojača, očeta sedmih otrok. Kaj bo s sirotami? Odpeljali so očeta in vse, kar je bilo v hiši, zdaj pa hočejo, naj še mati pride k orožnikom. Moj bog, saj niso ljudje, ampak zveri!

18. aprila

Danes je čudovit dan. Ze-dolgo ni bilo tako toplo. Če bi bili še svobodni, bi bilo res čudovito. Toda priklenjeni smo kot psi.

5. maja

Pravijo, da bo nočjo racija v židovski čet. Očeta že od večera ni in bojimo se, da se vrne ravno za racijo. Poslali smo nekoga k njemu, da ne bi še danes prišel domov.

6. maja

Okoli treh zjutraj je potrkalo na vrata. Bila je policija. Nisem se preveč bal, ker sta bila oče in bratranec še v Krajnu in ker sta bila opozorjena. Takoj smo odprli policajem. Vstopila sta poljski in židovski policaj, rekla, naj se oblečemo in ne vprašajmo, koliko sem star. Ko sem rekel, da imam štirinajst let, sta me pustila pri miru. Potem sta preiskala hišo, pa nista ničesar našli. Zjutraj me je prebudila sestrčina: oče se je vrnil s tovarnjakom, ki je vozil krompir. Toda ko sem prišel na cesto, očeta že ni bilo več. Pobegnil je. Ko sem metal krompir z avtomobila, je izza vožla prišel policaj. Pobegnil sem. Slišal sem: »Zdaj te bom pa ujel!« Skril sem se. Potem je prišel prijatelj Ancel in povedal, da so ujeli očeta in bratranca. Začel sem jokati. Spoznal sem, kako rad imam očeta. Mati je šla na židovski svet prosit, naj kaj storijo, da bodo Nemci izpustili očeta. Oče je bil bolan in ne more živeti brez zdravil.

Toda vseeno so ga odpeljali. Ko je avtomobil peljal mimo hiše, sem zakričal: »Očka, kje si?« Se enkrat te bi rad videl! Videl sem ga. Jokal je. Vrgel sem se na tla in jokati.

ZIDOVSKA DEČKA NEKAJ MESECEV PRED LIKVIDACIJO VARSÁVSKEGA GETA

Ko sem legel v posteljo, sem mislil na očeta. Jaz ležim v topli in mehki postelji, on pa nima niti slame. Jokal sem in naposled zaspal.

8. maja

Govorijo o novi raciji, češ da jim manjka še 120 mož. Vsi možje so se poskrili. Potem so prišli avtomobili. Ljudje so začeli bežati v gozd. Prišla je teta in povedala, da jemljejo tudi dečke mojih let. Nisem se mogel zganiti od strahu, potem pa sem si rekel, da se moram skriti. Šel sem v hišo naše poljske sosedo, toda stresel sem se ob vsakem koraku. Potem mi je sosedo povedal, da so policaji šli v gozd. Slišal smo strele. Prepričan sem bil, da so spet koga ubili. Avtomobili so kmalu nato odpeljali. Dva sta bila polna ljudi, tretji je bil prazen. Vrnili sem se domov in šele zvečer sem šel ven moliti. Zakaj danes je petek. Včasih sem hodil z očetom. Kaj zato, če sem bil vesel ali žalosten, samo da je bil oče z menoj...

15. maja

Ob zori je pripeljala veliko tovarnjakov. Mislim, da je prišel dan splošne deportacije. Zabol me je želede od strahu in moral sem ven. Ko sem stopil na prag, sem zagledal Nemca, ki je strmel vame. Nisem se mogel zganiti, nisem mogel nazaj in zapreti vrat. Bal sem se, da bo šel v hišo. Toda šel je naprej. Nihče si ni upal na cesto. Pozneje sem videl avtomobil, ki je peljal mimo hiše. Na njem je bilo polno Nemcev.

29. maja

Orožnik je na dvorišču zagledal židovsko žensko, ko je bežala. Zavpil je za njo: »Stoj!« Ženska se ni ustavila in policaj je streljal. Ubil jo je s prvim strelom. Potem je ukazal, naj jo pokopljejo v skupni grobnici. Preden so prišli ponjo, je ležala na dvorišču in orožniki niso pustili bliž njene otrok. Ženska je pustila šest otrok. Eden med njimi je lokal, policaj pa ga je suval s pestjo.

(Nadaljevanje prihodnjico)

GOTOVLJE v Savinjski dolini so dokaj živahna vas. V njej največ dobre peve, ki že desetletja gojijo žlahtno slovensko pesem. Še pred leti so bili po vsej dolini znani nogometaši. Radi pa tudi igrajo. Koliko iger so izvedli na domačem odru, čisto pa so z njimi tudi gostovali.

Povedati je treba še to, da so pred vojno imeli svoj partijski aktiv, kar je bilo za kmečke predele v dolini prava redkost. Tu je živel in delal predvojna komunistka LJUBA MIKUS, ki je bila med vojno ustrleljena. Da pa bo spomin nanjo še naprej živ in prisoten v javnem življenju, se bo obnovljena šola imenovala po njej. In še: med vojno je več kot šestdeset Gotovljanov aktivno sodelovalo v NOB, precej jih je dalo tudi svoja življenja. Med njimi tudi TONEK ANTLOGA. Njegovo ime bo od 8. junija zapisano na pionirskem praporu. Takrat bo v Gotovljah lepa slovesnost. Nastopil bo pevski zbor, precej točk pa bodo pripravili tudi pionirji. Za prapor so precej denarja prispevali vaščani, nekaj pa bodo prispevale razne organizacije.

Obiskal sem TONČKOVO mamo, naj mi pove kaj o padlem sinu. Sprejela me je s solzami v očeh, ko je dejala: — Kako, da ste se ravno mojega sina spomnili? Saj so tudi drugi padli. O, kar precej jih je pobrala ta vojna...

Povedal sem ji, da so njenega sina TONČKA predlagali Gotovljani, živeli prijatelji in znanci, ki so ga poznali kot dobrega in vedrega fanta. Prav oni so povedali, da je bil med prvimi, ki je sam odšel v partizane, z zavestjo, da gre braniti okupirano domovino. Predlog vaščanov pa je v celoti podprla tudi krajevna organizacija ZB Zalec.

— No, če je temu tako, je rekla TONČKOVA mama, bom nanj še bolj ponosna. Veste, vse otroke sem imela rada. Res sem jih imela, tale TONČEK pa mi je bil v najglobljem kotičku srca. Tretji je bil po vrsti. Šestindvajsetega leta

se je rodil. V šoli je bil res priden. Same odlične in prav dobre ocene je nosil domov. Kolikokrat mi je rekel: »Mama, jaz bi rad šel naprej, v višje šole, rad bi nekaj postal...«

Seveda, to je bila želja. Mož je bil čevljar, jaz gospodinja in mati štirih otrok, po tujih stanovanjih smo se potikali in se ni dalo. Res se ni dalo in mi je bilo zaradi tega težko pri srcu. No, pa se je šel učiti v Celje za mizarja.

Spomnila sem se, kako je bilo nekega večera. V hišo so prišli partizani. Govorili smo tudi o Tončku, ki bi rad odšel v hosto. Pa je rekel starejši partizan. — Mama, mlad je še, ko pa bo čas, se bo že sam odločil. Tonček je spal zgoraj in zjutraj je bil strašno hud, zakaj ga nisem poklicala. Oh, ko pa sem se tako bala zanj...

Kmetica Vrščina z Jedrti mi je po nekaj mesecih prinesla pismo. Dal ji ga je neki kurir, ki je hodil tam mimo. Pisal mi je, da se mu kar dobro godi, da je dobro oblečen, lačen in in tudi oborožen ni slab. Na kraju pisma pa je pripisal: — Mama, zmaga je naša!

Nato pa nobenega sporočila več. Sele po vojni sem zvedela, kako se je zgodilo. Zec v pismu je zapisal, da je borec Sercejeve brigade, 1. bataljon, 1. četa. Nekje pri Ljubnem so se spopadli. Bil je ranjen. Premikal se je iz bolnišnice v bolnišnico. Nazadnje je bil v bolnišnici »Lučka Bela«.

Ranjenci so se pomikali v skupinah. V skupini, kjer je bil naš Tonček, jih je bilo enajst: devet možikov in dve bolničarki. Ena je bila doma iz Mozirja, druga pa nekje iz Primorske. Na Černivcu nad Kamnikom pa so jih postavili na rob preпада in jih postrelili. Samo eden se je baje rešil. Znal je dobro nemško. Ozdravili so ga in potem je bil v Mariboru zaprt. Kmet Malik iz Polzele, ki je tudi

bil kot partizan zajet neke v Zgornji Savinjski dolini, se je v mariborskem zaporu srečal z njim. Vse mu je povedal, kako se je zgodilo in kje leže postreljeni ranjenci. Malik je potem prišel v Gotovlje in tako sem zvedela za sinovo smrt... Jaz pa sem se prej poizvedovala. Peljala sem se v Topolišče, v Rimske Toplice, v Novo Celje. Iskala sem človeka, ki bi mi pokazal sled, kje naj iščem sina. Tudi pri moziški babici sem

bil kot partizan zajet neke v Zgornji Savinjski dolini, se je v mariborskem zaporu srečal z njim. Vse mu je povedal, kako se je zgodilo in kje leže postreljeni ranjenci. Malik je potem prišel v Gotovlje in tako sem zvedela za sinovo smrt... Jaz pa sem se prej poizvedovala. Peljala sem se v Topolišče, v Rimske Toplice, v Novo Celje. Iskala sem človeka, ki bi mi pokazal sled, kje naj iščem sina. Tudi pri moziški babici sem

bil kot partizan zajet neke v Zgornji Savinjski dolini, se je v mariborskem zaporu srečal z njim. Vse mu je povedal, kako se je zgodilo in kje leže postreljeni ranjenci. Malik je potem prišel v Gotovlje in tako sem zvedela za sinovo smrt... Jaz pa sem se prej poizvedovala. Peljala sem se v Topolišče, v Rimske Toplice, v Novo Celje. Iskala sem človeka, ki bi mi pokazal sled, kje naj iščem sina. Tudi pri moziški babici sem

bil kot partizan zajet neke v Zgornji Savinjski dolini, se je v mariborskem zaporu srečal z njim. Vse mu je povedal, kako se je zgodilo in kje leže postreljeni ranjenci. Malik je potem prišel v Gotovlje in tako sem zvedela za sinovo smrt... Jaz pa sem se prej poizvedovala. Peljala sem se v Topolišče, v Rimske Toplice, v Novo Celje. Iskala sem človeka, ki bi mi pokazal sled, kje naj iščem sina. Tudi pri moziški babici sem

bil kot partizan zajet neke v Zgornji Savinjski dolini, se je v mariborskem zaporu srečal z njim. Vse mu je povedal, kako se je zgodilo in kje leže postreljeni ranjenci. Malik je potem prišel v Gotovlje in tako sem zvedela za sinovo smrt... Jaz pa sem se prej poizvedovala. Peljala sem se v Topolišče, v Rimske Toplice, v Novo Celje. Iskala sem človeka, ki bi mi pokazal sled, kje naj iščem sina. Tudi pri moziški babici sem

bil kot partizan zajet neke v Zgornji Savinjski dolini, se je v mariborskem zaporu srečal z njim. Vse mu je povedal, kako se je zgodilo in kje leže postreljeni ranjenci. Malik je potem prišel v Gotovlje in tako sem zvedela za sinovo smrt... Jaz pa sem se prej poizvedovala. Peljala sem se v Topolišče, v Rimske Toplice, v Novo Celje. Iskala sem človeka, ki bi mi pokazal sled, kje naj iščem sina. Tudi pri moziški babici sem

bil kot partizan zajet neke v Zgornji Savinjski dolini, se je v mariborskem zaporu srečal z njim. Vse mu je povedal, kako se je zgodilo in kje leže postreljeni ranjenci. Malik je potem prišel v Gotovlje in tako sem zvedela za sinovo smrt... Jaz pa sem se prej poizvedovala. Peljala sem se v Topolišče, v Rimske Toplice, v Novo Celje. Iskala sem človeka, ki bi mi pokazal sled, kje naj iščem sina. Tudi pri moziški babici sem

bil kot partizan zajet neke v Zgornji Savinjski dolini, se je v mariborskem zaporu srečal z njim. Vse mu je povedal, kako se je zgodilo in kje leže postreljeni ranjenci. Malik je potem prišel v Gotovlje in tako sem zvedela za sinovo smrt... Jaz pa sem se prej poizvedovala. Peljala sem se v Topolišče, v Rimske Toplice, v Novo Celje. Iskala sem človeka, ki bi mi pokazal sled, kje naj iščem sina. Tudi pri moziški babici sem

bil kot partizan zajet neke v Zgornji Savinjski dolini, se je v mariborskem zaporu srečal z njim. Vse mu je povedal, kako se je zgodilo in kje leže postreljeni ranjenci. Malik je potem prišel v Gotovlje in tako sem zvedela za sinovo smrt... Jaz pa sem se prej poizvedovala. Peljala sem se v Topolišče, v Rimske Toplice, v Novo Celje. Iskala sem človeka, ki bi mi pokazal sled, kje naj iščem sina. Tudi pri moziški babici sem

bil kot partizan zajet neke v Zgornji Savinjski dolini, se je v mariborskem zaporu srečal z njim. Vse mu je povedal, kako se je zgodilo in kje leže postreljeni ranjenci. Malik je potem prišel v Gotovlje in tako sem zvedela za sinovo smrt... Jaz pa sem se prej poizvedovala. Peljala sem se v Topolišče, v Rimske Toplice, v Novo Celje. Iskala sem človeka, ki bi mi pokazal sled, kje naj iščem sina. Tudi pri moziški babici sem

bil kot partizan zajet neke v Zgornji Savinjski dolini, se je v mariborskem zaporu srečal z njim. Vse mu je povedal, kako se je zgodilo in kje leže postreljeni ranjenci. Malik je potem prišel v Gotovlje in tako sem zvedela za sinovo smrt... Jaz pa sem se prej poizvedovala. Peljala sem se v Topolišče, v Rimske Toplice, v Novo Celje. Iskala sem človeka, ki bi mi pokazal sled, kje naj iščem sina. Tudi pri moziški babici sem

bil kot partizan zajet neke v Zgornji Savinjski dolini, se je v mariborskem zaporu srečal z njim. Vse mu je povedal, kako se je zgodilo in kje leže postreljeni ranjenci. Malik je potem prišel v Gotovlje in tako sem zvedela za sinovo smrt... Jaz pa sem se prej poizvedovala. Peljala sem se v Topolišče, v Rimske Toplice, v Novo Celje. Iskala sem človeka, ki bi mi pokazal sled, kje naj iščem sina. Tudi pri moziški babici sem

bil kot partizan zajet neke v Zgornji Savinjski dolini, se je v mariborskem zaporu srečal z njim. Vse mu je povedal, kako se je zgodilo in kje leže postreljeni ranjenci. Malik je potem prišel v Gotovlje in tako sem zvedela za sinovo smrt... Jaz pa sem se prej poizvedovala. Peljala sem se v Topolišče, v Rimske Toplice, v Novo Celje. Iskala sem človeka, ki bi mi pokazal sled, kje naj iščem sina. Tudi pri moziški babici sem

bil kot partizan zajet neke v Zgornji Savinjski dolini, se je v mariborskem zaporu srečal z njim. Vse mu je povedal, kako se je zgodilo in kje leže postreljeni ranjenci. Malik je potem prišel v Gotovlje in tako sem zvedela za sinovo smrt... Jaz pa sem se prej poizvedovala. Peljala sem se v Topolišče, v Rimske Toplice, v Novo Celje. Iskala sem človeka, ki bi mi pokazal sled, kje naj iščem sina. Tudi pri moziški babici sem

bil kot partizan zajet neke v Zgornji Savinjski dolini, se je v mariborskem zaporu srečal z njim. Vse mu je povedal, kako se je zgodilo in kje leže postreljeni ranjenci. Malik je potem prišel v Gotovlje in tako sem zvedela za sinovo smrt... Jaz pa sem se prej poizvedovala. Peljala sem se v Topolišče, v Rimske Toplice, v Novo Celje. Iskala sem človeka, ki bi mi pokazal sled, kje naj iščem sina. Tudi pri moziški babici sem

bil kot partizan zajet neke v Zgornji Savinjski dolini, se je v mariborskem zaporu srečal z njim. Vse mu je povedal, kako se je zgodilo in kje leže postreljeni ranjenci. Malik je potem prišel v Gotovlje in tako sem zvedela za sinovo smrt... Jaz pa sem se prej poizvedovala. Peljala sem se v Topolišče, v Rimske Toplice, v Novo Celje. Iskala sem človeka, ki bi mi pokazal sled, kje naj iščem sina. Tudi pri moziški babici sem

bil kot partizan zajet neke v Zgornji Savinjski dolini, se je v mariborskem zaporu srečal z njim. Vse mu je povedal, kako se je zgodilo in kje leže postreljeni ranjenci. Malik je potem prišel v Gotovlje in tako sem zvedela za sinovo smrt... Jaz pa sem se prej poizvedovala. Peljala sem se v Topolišče, v Rimske Toplice, v Novo Celje. Iskala sem človeka, ki bi mi pokazal sled, kje naj iščem sina. Tudi pri moziški babici sem

bil kot partizan zajet neke v Zgornji Savinjski dolini, se je v mariborskem zaporu srečal z njim. Vse mu je povedal, kako se je zgodilo in kje leže postreljeni ranjenci. Malik je potem prišel v Gotovlje in tako sem zvedela za sinovo smrt... Jaz pa sem se prej poizvedovala. Peljala sem se v Topolišče, v Rimske Toplice, v Novo Celje. Iskala sem človeka, ki bi mi pokazal sled, kje naj iščem sina. Tudi pri moziški babici sem

bil kot partizan zajet neke v Zgornji Savinjski dolini, se je v mariborskem zaporu srečal z njim. Vse mu je povedal, kako se je zgodilo in kje leže postreljeni ranjenci. Malik je potem prišel v Gotovlje in tako sem zvedela za sinovo smrt... Jaz pa sem se prej poizvedovala. Peljala sem se v Topolišče, v Rimske Toplice, v Novo Celje. Iskala sem človeka, ki bi mi pokazal sled, kje naj iščem sina. Tudi pri moziški babici sem

bil kot partizan zajet neke v Zgornji Savinjski dolini, se je v mariborskem zaporu srečal z njim. Vse mu je povedal, kako se je zgodilo in kje leže postreljeni ranjenci. Malik je potem prišel v Gotovlje in tako sem zvedela za sinovo smrt... Jaz pa sem se prej poizvedovala. Peljala sem se v Topolišče, v Rimske Toplice, v Novo Celje. Iskala sem človeka, ki bi mi pokazal sled, kje naj iščem sina. Tudi pri moziški babici sem

bil kot partizan zajet neke v Zgornji Savinjski dolini, se je v mariborskem zaporu srečal z njim. Vse mu je povedal, kako se je zgodilo in kje leže postreljeni ranjenci. Malik je potem prišel v Gotovlje in tako sem zvedela za sinovo smrt... Jaz pa sem se prej poizvedovala. Peljala sem se v Topolišče, v Rimske Toplice, v Novo Celje. Iskala sem človeka, ki bi mi pokazal sled, kje naj iščem sina. Tudi pri moziški babici sem

bil kot partizan zajet neke v Zgornji Savinjski dolini, se je v mariborskem zaporu srečal z njim. Vse mu je povedal, kako se je zgodilo in kje leže postreljeni ranjenci. Malik je potem prišel v Gotovlje in tako sem zvedela za sinovo smrt... Jaz pa sem se prej poizvedovala. Peljala sem se v Topolišče, v Rimske Toplice, v Novo Celje. Iskala sem človeka, ki bi mi pokazal sled, kje naj iščem sina. Tudi pri moziški babici sem

bil kot partizan zajet neke v Zgornji Savinjski dolini, se je v mariborskem zaporu srečal z njim. Vse mu je